

A Famosi Községi Óvoda Pedagógiai Programja

AZ ÓVODA JOGI STÁTUSA, ADATAI

Az intézmény megnevezése:	Óvoda
Az intézmény egyedi elnevezése:	Községi Óvoda
OM azonosító szám:	033049
Székhelye, telefonszáma:	2765 Farnos Béke út 1. Tel.: 53 / 390 - 004 farmosovi@ freemail.hu
Az intézmény működési területe:	Farnos község közigazgatási területe
Az óvoda alapító okiratának száma:	32/2022.
Az alapító okiratban megfogalmazott alaptevékenysége, feladata:	az óvoda a gyermek 3 éves korától – valamint az NKt 8.§ (1) bekezdésében meghatározottak szerint - a tankötelezettség kezdetéig nevelő intézmény
Az intézmény gazdálkodási jogköre:	önállóan működő költségvetési szerv
Az intézmény alapítójának és fenntartójának neve, székhelye, telefonszáma:	Községi Önkormányzat Farnos Farnos, Fő tér 1. Tel.: 53 / 390 – 001
Az óvodai férőhelyek száma:	135 fő
Az óvodai csoportok száma:	5 csoport

1. BEVEZETŐ

Köszöntjük a szülőket, akiknek gyermekei Pedagógiai Programunk szellemében nevelkednek intézményünkben. Köszöntjük mindazokat, akik érdeklődnek munkánk iránt és elolvassák pedagógiai programunkat: tanító kollégáinkat, más intézményekben dolgozó óvónő kolléganőinket, a községünkben élő gyermekek nevelésében aktívan közreműködő művelődési, egészségügyi közigazgatási dolgozókat és mindenkit, aki érdeklődéssel veszi kezébe programunkat.

Óvodánkban a pedagógiai munka, Nagy Jenőné: „Óvodai nevelés a Művészetek eszközeivel” választható program, adaptált változata alapján folyik.

A helyi pedagógiai programot 1999-ben vezettük be az óvónők egyöntetű választása szerint, az önkormányzat jóváhagyásával.

Pedagógiai munkánk megújulását, fejlődési lehetőségét látjuk e program megvalósításában, mert a feladatvégzés során okos szeretetben, érzelmi biztonságban, humorral teli szabad alkotó légkörben, sok szép művészeti élménnyel telítődve fejlődhetnek a gyermekek, kiemelt hangsúlyt fektetve az őket körülvevő esztétikus környezet megteremtésére.

Farmos, 2022. szeptember 1.

Az óvoda vezetősége

HELYZETKÉP AZ ÓVODÁNKRÓL

- Intézményünk Farnos község Önkormányzatának egyetlen óvodája, szakmailag önálló nevelési intézmény, önálló munkáltatói jogkörrel.
A gazdálkodási feladatokat a fenntartóval közösen végezzük, szabályzatban rögzítetteknek megfelelően.
- A szülők felvételi igényeit kielégítve – az egyenlő hozzáférés biztosításával -, intézményünkben zajlik a felvételt nyert gyermekek óvodai nevelése. Pedagógiai munkánk során fontos feladat a hátrányos helyzetű gyermekek nevelése, akik jelentős számban élnek gyermekeink között.
- A pedagógiai munkát logopédus, gyógypedagógus, konduktor, valamint a Pest Megyei Pedagógiai Szakszolgálat munkatársai segítik.
A gyermekek egészségügyi gondozását óvodaorvos, fogorvos, védőnő látják el szerződés alapján, külső munkatársként.
- A gyermekvédelmi feladatok ellátása tervezett keretek között folyik, a gyermekvédelmi megbízott óvodapedagógus, a családsegítő- gyermekvédelmi szolgálat és az önkormányzat gyámügyi előadója segítségével.
- Nevelési munkánk során kiemelt helyen szerepel a játék, a vers-mese, dramatikus játék, az ének-zene, énekes játékok, gyermektánc, zenehallgatás és a rajzolás - mintázás – festés – kézimunka. Ezért végezzük munkánkat, Nagy Jenőné: „Óvodai nevelés a művészetek eszközeivel” című programja alapján elkészített, helyi pedagógiai program szerint.
- Az óvodánkban működő 5 csoport, az egy telken lévő 2 épületben helyezkedik el. A két épületet egy szépen gondozott udvar veszi körül, melynek felszereltségét folyamatosan bővítjük.
Óvodánk udvarának felszerelése, épületeinek berendezése a gyermekek kényelmét és biztonságát szolgálja, biztosítva egészségük megőrzését, fejlődését. Épületeinket harmóniát árasztó színek, formák és anyagok díszítik, melyek jól felszereltek és folyamatosan karbantartottak.
- A helyi pedagógiai program gyakorlati megvalósításához szükséges tárgyi felszerelések, eszközök felsorolását a program **8.2.** pontja tartalmazza „Tárgyi feltételek” címszó alatt.

SZEMÉLYI FELTÉTELEK

Óvodapedagógusi álláshelyek száma:	11
Óraadó pedagógusok száma:	3 1 logopédus 1 gyógypedagógus 1 konduktor
Nevelő és oktató munkát közvetlenül segítő alkalmazottak:	1 óvodatitkár 1 pedagógiai asszisztens 5 óvodai dajka
Technikai dolgozók száma:	1 konyhai alkalmazott 1 udvartakarító

A PROGRAMUNK ALAPELVE

Szeretetteljes, biztonságérzetet adó, érzelem gazdag, óvoda megteremtése, ahol a gyermekközpontúság úgy jelenik meg, hogy gyermeki tartást, önállóságot, s ebből az önállóságból fakadó egészséges öntudatot, kibontakozási és önmegvalósítási lehetőséget ad a gyermekeknek, biztosítva minden gyermek számára az egyenlő hozzáférés elvét.

KIINDULÁSI PONTJAINK

- Minden gyermek, a saját képességrendszerének figyelembe vételével, valamint a családok sajátosságainak és szokásainak figyelembe vételével, nevelhető fejleszhető.
- Nevelik, fejlesztik a társ kapcsolatokat, az óvoda összes dolgozója, ezért
- A felnőttek tetteikkel sugározzák a feltétel nélküli szeretetet, s azt, hogy **„Tisztellek Téged, fontos vagy nekem, csakis Rád figyelek, és segítek Neked, ha szükséged van a segítségemre”**.

Minden gyermek ismerje és tudja meg testi, lelki, szellemi értékeit, de azt is érzékelje, hogy mik a hiányosságai. Ezt fogja fel természetesen, minden lelki feszültség nélkül. A gyermekek egyformán magas színvonalú és szeretetteljes nevelésben részesüljenek, meglévő hátrányaik csökkenjenek. A nevelés során nem lehet helye semmiféle előítélet kibontakoztatásának.

ÓVODAKÉP

Óvodánk a köznevelési rendszer szakmailag önálló, befogadó nevelési intézménye, a családi nevelés kiegészítője, melyben a művészeti nevelés és a mással nem helyettesíthető szabad játék, központi helyet foglal el.

A pedagógiai tevékenységgel, a tárgyi környezettel biztosítjuk az óvodáskorú gyermekek fejlődésének és nevelésének optimális feltételeit, a hátrányok csökkenését.

Az óvodás korú gyermek nevelésének elsődleges színtere a család.

A nevelésünk során alkalmazott pedagógiai intézkedéseinket a családok sajátosságainak, szokásainak figyelembevételével, a gyermeki személyiséghez igazítjuk.

A szülők és az óvoda között meghitt személyes kapcsolatot alakítunk ki.

Biztosítjuk a gyermekek számára az egyéni fejlesztést, az elfogadást, a tiszteletet, szeretetet, megbecsülést, és bizalmat, az önazonosság megőrzését, a nyelvi nevelést, a multikulturális nevelésen alapuló integráció lehetőségét.

Megteremtjük a gyermekek boldog és biztonságos környezetét, segítve a környezettudatos magatartás kialakulását. Megteremtjük a kisiskolás korba való átlépés belső pszichikus feltételeit.

Megtanítjuk a gyermekeket, hazájukat szeretni, nemzeti értékeinket tisztelni.

GYERMEKKÉPÜNK

A gyermekek, akik óvodánkban nevelkednek, legyenek boldogok, vidámak és önállóak, életkoruknak megfelelően nyitottak a művészetek iránt. Tevékenységükben és gondolkodásukban legyenek kreatívak. Alakuljon ki az óvodás tartásuk, nyugodttá és kiegyensúlyozottá váljanak. Tudjanak nevetni, felfedezni, csodálkozni. Legyenek szellemi, erkölcsi és biológiai értelemben is egyedi személyiségek, szociális lények.

2. A PROGRAMUNK GLOBÁLIS CÉLRENDSZERE

2.1. Alapvető céljaink

- Az óvodások nyugodt, élménygazdag, harmonikus fejlődésének elősegítése a magasabb rendű érzelmek (erkölcsi, szociális, esztétikai és intellektuális) kibontakoztatásával, az életkori és egyéni, valamint a családi sajátosságok figyelembevételével.
- Sokoldalú, igényes készségfejlesztés biztosításával a személyiség fejlődésének elősegítése.
- A gyermekek és a művészetek közötti erős érzelmi kötődés kialakítása.

2.2. A nevelés fő feladatai

Az óvodáskorú gyermekek testi-lelki, szellemi szükségleteinek kielégítése az erkölcsi-szociális, az esztétikai, és az intellektuális érzelmek differenciálódásának segítségével.

Az egészséges életmód alakítása, az érzelmi, erkölcsi és az érték orientált közösségi nevelés és szocializáció biztosítása, az anyanyelvi, értelmi fejlesztés és nevelés megvalósítása.

Az érzelmi, az erkölcsi és a közösségi nevelés feladatai

- Érzelmi biztonságot és állandó értékrendet nyújtó, kiegyensúlyozott, közvetlen, szeretetteljes, nyugodt, derűs, családias légkör megteremtése.
- Az óvodapedagógusok tegyenek meg mindent annak érdekében, hogy a gyermekek az óvodájukat megismerhessék, ezáltal megszerethessék, hogy olyan tulajdonságok alapjai indulhassanak el bennük, a felnőttek mintáján keresztül, mint a hűség, becsület valamihez, amely megalapozhatja majdan a lojalitást, empátiás érzeteket környezetükhöz, óvodájukhoz, gyermektársaikhoz és az óvoda felnőttjeihez.
- Olyan óvodai élet megszervezése, melyben sok a közös élmény, a közös tevékenység. A közös együttlétek, a közösen végzett munka öröme, a szimbólumok, jelek olyan erkölcsi tulajdonságokat, erősítenek meg, mint az együttérzés, figyelmesség, segítőkészség, őszinteség, önfegyelem, pontosság, önállóság, szorgalom, kitartás, állhatatosság, feladattudat, szabálytartás, önzetlenség, igazságosság, igazmondás.
- A gyermeket már az óvodába lépéskor kedvező érzelmi hatások érik.
- A mindennapi testi-lelki edzés lehetősége fejlessze a gyermekek erőnlétét, alkalmazkodó képességének fejlődését, testi harmóniájának kialakulását;
- A gyermek-gyermek, felnőtt-gyermek viszonyában megmutatkozó pozitív érzelmi töltés segítse a konstruktív, együttműködő társas kapcsolatok kialakulását, az egészséges önérvényesítést, önértékelést, önkifejezést. Az óvoda egyszerre segítse a gyermek erkölcsi, szociális érzékenységének fejlődését, én-tudatának alakulását és engedjen teret önkifejező törekvéseinek. A gyermek a környezetében lévő emberi kapcsolatokban vegye észre a jó cselekedeteket, de a rosszat is; és azt tudja érthetően kifejezni.
- A szociális érzékenység kialakulása segítse a másság elfogadását, annak megértését, hogy az emberek különböznek egymástól.
- Az érzelmekre épülő kapcsolatteremtő képességek, megerősítése segítse a barátkozást, hogy minden gyermek megtalálhassa helyét, szerepét, társát a csoportban.
- A gyermek ismerje meg a szűkebb és tágabb környezetét, amely a nemzeti identitástudat, a keresztény kulturális értékek, a hazaszeretet és a szülőföldhöz és a családhoz való kötődés alapja, hogy rá tudjon csodálkozni a természetben, az emberi környezetben megmutatkozó jóra és szépre, mindazok megbecsülésére.

- Az óvoda a kiemelt figyelmet igénylő gyermeke esetében működjön együtt a speciális szakemberekkel.

Esztétikai érzelmek alakításának feladatai

- Az egyéni igényeket is figyelembe vevő esztétikus, higiénikus gondozás elősegítése, az esztétikus megjelenés igényének formálása.
- A harmonikus, összerendezett közös mozgások, énekes játékok, gyermektáncok segítsék elő a gyermekek jó tartásának kialakulását, az esztétikus, finom mozdulatainak megjelenését.
- Az esztétikus óvodai környezet segítse a gyermekek szép iránti igényének kialakulását. A szép környezet felfedezését, felismerését és megóvását. Az ízlésformálás jelenjen meg az óvoda mindennapjaiban, hogy kialakuljon a gyermekekben az esztétikum iránti érdeklődés a művészetek, és a természeti, tárgyi, emberi környezetben egyaránt.
- A művészeti tevékenységekben biztosítsunk rácsodálkozási élményeket, hogy a gyermekekben erősödjön az élmény-befogadó képesség.
- A gyermekek legyenek képesek a tárgyi- emberi- természeti környezetben rácsodálkozni a jóra és a szépre és mindezeket igyekezzenek megbecsülni.
- Az esztétikai élmények legyenek alkotói és formálói a gyermekek esztétikai ítéletének.
- A gyermekek mondjanak véleményt a tárgyi-emberi-természeti környezetükről, és vegyék észre a különbséget a szép, a gondozatlan, csúnya jelenségek között.

Az intellektuális érzelmek alakításának feladatai

- Az intellektuális érzelmek megjelenése segítse az érdeklődés felkeltését, a gyermekek tanulási vágyának kialakulását, a szűkebb - tágabb környezet nyitott, érzékeny befogadását. Örüljön, és legyen büszke sikereire és eredményeire.
- A gyermekek kíváncsisága, utánzási kedve fejlessze a pszichikus funkciókat: az érzékelést, észlelést, emlékezetet, figyelmet, képzeletet, gondolkodást, - különös tekintettel a kreativitás képességének megerősítésére.
- A kíváncsiságot felkeltő tevékenységek, vizsgálódások, kutatások, kísérletezgetések, problémafeltáró, és -megoldó helyzetek során szerzett tapasztalatok folyamatos feldolgozása fejlessze az egyszerű gondolkodási műveletek alkalmazását, ismeretek emlékezetben tartását és a gyermekek alkotásvágyát.
- Az óvodapedagógus a gyermekekkel fedeztesse fel az anyanyelvünk szépségét. Leljék örömeiket abban, ha érthetően el tudják magyarázni mondanivalóikat, kéréseiket. A meghitt beszélgetések erősítsék a gyermekek kommunikációs aktivitását, beszélőkedvét; és a gazdag nonverbális képességek megjelenését.
- Az érzelmi alapigények biztosítása - biztonságérzet, szeretetérzet, védettségérzet - segítse a gyermekeket abban, hogy érzésüket, gondolataikat szóban, mozgással vagy képi eszközökkel szabadon kifejezhessék. A felnőttel együtt vegyék észre a környezet által spontán adódó helyzet-, és jellemkomikumokat.

2. 3. A program rendszerábrája

A fejlődés várható jellemzői az óvodáskor végén

3. A NEVELÉS KERETE

3.1. Az egészséges életmód alakítása

Az egészséges életmódra nevelés célja a gyermekek egészséges életvitel-igényének alapjainak lerakása, alakítása, formálása, testi fejlődésük elősegítése. Az egészséges életmód alakításához hozzájárul még az Egészségfejlesztési Program, melyet a 20/2012 (VIII.31.) EMMI rendelet 128.§ határoz meg.

Az óvodapedagógus feladatai

- A gyermekek testi-lelki szükségletének biztosítása, igényes gondozása, szabad mozgásigényük fokozása, kielégítése.
- A harmonikus összerendezett, mozgásfejlődésének elősegítése.
- A gyermekek egészségének, védelme, óvása, megőrzése edzettségének biztosítása.
- A testi képességek fejlődésének elősegítése.
- A gyermekek fejlődéséhez szükséges egészséges, esztétikus, biztonságos környezet megteremtése. Az egészségmegőrzés szokásainak alakítása.
- A környezet védelméhez és megóvásához kapcsolódó szokások alakítását. A környezet tudatos magatartás megalapozása.
- Megfelelő szakemberek bevonásával – a szülő és az óvodapedagógus együttműködve – speciális gondozó prevenció és korrekció testi-lelki nevelési feladatok ellátása.
- A betegségmegelőzés és az egészségmegőrzés szokásainak kialakítása.

▪ *A gyermekek testi-lelki szükségletének biztosítása, igényes gondozása, szabad mozgásigényük fokozása, kielégítése*

Az óvodapedagógus, az óvodai felvétel után lehetőleg még a nyári időszakban látogassa meg a gyermeket a családban. A szülővel közösen készítsék el az anamnézis lapot. Ezzel elindítjuk az ismerkedés folyamatát. Elsősorban a gyermekek testi szükségleteinek feltárására helyezze a hangsúlyt. A testi szükségletek, kielégítése megalapozza a gyermekek jó közérzetét, ami minden tevékenységhez elengedhetetlen. A növekedés, fejlődés üteme minden gyermeknél másképpen alakul. Ezért az óvodapedagógus a gyermekekkel együtt folyamatos megfigyeléssel, testsúly, testmagasság, és láb-kéz méret stb. összehasonlító mérésekkel segítse az egyéni jellemzők, sajátosságok feltárását.

A gyermekek gondozásának feltétele az óvodapedagógus és a gyermekek közötti meghitt, megértő viszony, a természetes testközelség megléte. A gyermekek attól fogadnak el gondoskodást, akik őszinte, hiteles viselkedéssel, bizalomkeltő metajelzésekkel közelednek feléjük, és tapintatot, elfogadást közvetítenek. Ilyen feltételek mellett megismerhetők a gyermekek igényei, családból hozott szokásai.

Az óvodapedagógus a szülőkkel együtt a gyermekek önálló testápolás, étkezés, öltözködés, alvás szokásainak szintjét az óvodába lépés pillanatától kezdve vizuális projektrendszerrel kísérfje figyelemmel. Az önállóság fokozása érdekében, e területeken a gyermekeknek vizuálisan is láthatóvá tegyék a tevékenységi folyamatot abban a térben, ahol a műveletek folynak.

A befogadás ideje alatt minden gyermekkel, a **dajkák bevonásával**, együtt végezze gondozási teendőket, hogy megtanulhassák az egészséges életmód szokásainak sorrendjét és azok fogásait.

A gyermekek a napi háromszori **étkezéssel** tápanyagszükségletük 3/4 részét az óvodában kapják. Ezért az óvoda kíséri figyelemmel a gyermekek étrendjét, hogy kellően változatos és megfelelő tápanyag összetételű legyen. Az étkezés különösen a magas cukortartalmú ételek és italok, a magas só-, és telítetlenzsír-tartalmú ételek fogyasztásának csökkentése, a zöldségek és gyümölcsök, illetve a tejtermékek fogyasztásának ösztönzése. Az étkezési szokásokat úgy alakítsák ki, hogy minél kevesebb várakozási idő maradjon, jól szervezeten, lehetőleg a folyamatosság módszerével éljenek.

A gyermekeknek különböző táplálkozási szokásaik vannak. A felnőttek ismerjék meg a szülők segítségével ezeket, és kellő toleranciával nézzék el a kezdeti étvágytalanságot, válogatást. Később ösztönözzék a gyermekeket, de ne kényszerítsék az ételek elfogyasztására. Biztosítsák, hogy a nap bármely tevékenységében ihassanak. Az óvodapedagógus ismertesse meg a gyermekeket az egészséges étkezés fontosságával, ennek egészségmegőrző hatásával.

A **testápolás** a gyermekek tisztaság igényének kialakítását szolgálja. Az óvodapedagógus a gyermekek ápolása közben beszélgessen a gyermekekkel, és csak akkor segítsen nekik, ha szükségük van a segítségre. Ezen a téren is nagy különbségek mutatkoznak a gyermekek között. Az óvoda és a család gondozási szokásainak összehangolása segít az azonos elvek betartásában. A felnőttek különös gonddal védjék a gyermekek érzékszerveit. A bőrápoláshoz, fogmosáshoz, hajápoláshoz, az orr tisztán tartásához, a WC - használatához a felnőttek teremtsék meg az intim feltételeket úgy, hogy a gyermekek fokozatosan, egyre önállóbban végezhesék ezeket a teendőket. A gyermekek ismerjék meg a testápolás, öltözködés betegségmegelőző, egészségvédő szerepét.

Az időjárásnak megfelelő **öltözködés** védi a gyermeket. Az óvodapedagógus következetesen kérje a szülőket, hogy több rétegűen öltöztessék gyermekeiket. Fontos meggyőzni a szülőket a praktikus, izléses öltözködés előnyéről. Türelmes, meggyőző munkával a szülők jó partnerekké válhatnak.

A mindennapi **szabad mozgás** nélkülözhetetlen eleme az óvodai életnek. Biztosítsuk, hogy a gyermekek a természetes nagymozgásokat, mozgáselemeket egyénileg, szabadon ismételhessék a sokféle mozgásfejlesztő eszközökön. Emellett a néhány percig tartó, szervezett mozgásos tevékenységek jól szolgálják a gyermekek mozgáskoordinációjának fejlesztését.

A gyermekek **alvási** igényének egy részét az óvoda elégíti ki. A nyugodt pihenés feltétele a csend, és a biztonság. Az elalvás előtti mesélés, és az azt követő altatódalok dúdolása, vagy azok IKT eszközön való hallgatása kondicionáló reflexként hat. Ha lehet, minden alkalommal éljék át a gyermekek az altatódalok hatására kialakult szendergés állapotát. A gyermekeknek különböző az alvási igénye. Egyórai nyugodt pihenés után az óvodapedagógus tegye lehetővé, hogy a nem alvó (5-6-7 éves) gyermekek felkelhessenek, és csendes tevékenységet folytathassanak. Májustól kezdve az

iskolába felvett gyermekeknek legyen lehetőségük csak akkor pihenni, ha igényük van rá. Ezzel is előkészítjük a gyermekeket a kisiskolások napirendje szerinti életre.

■ ***A gyermekek egészségének védelme, edzettségének biztosítása***

Az óvodában megbetegedett gyermeket fokozott gondoskodással, ha lehetséges, elkülönítve ápolja a felnőtt mindaddig, míg szülei meg nem érkeznek. Ez feltétlenül fontos láz, hányás, kiütés, hasmenés, bőrpír, erős köhögés esetén. A fertőzések terjedését a gyakori szellőztetéssel, edzéssel, megfelelő öltözködéssel, külön törölköző használatával kell gátolni.

Három-négy éves gyermekeknél gyakran előfordul, hogy alvás alatt bevizelnek. Ennek oka általában pszichés eredetű, ezért a leszoktató eljárások zömmel eredménytelenek. A felnőttek óvakodjanak a gyermekek megszegényítésétől. Csakis tapintatos, szeretetteljes bánásmód, és a szülővel való partneri, jó emberi kapcsolat szüntetheti meg az okokat.

A négy-öt éves korban kialakuló alakváltozás, a hirtelen növekedés gyakran okoz hanyag testtartást. A szervezett mozgásos tevékenységek, különösen a gyakori rövid prevenciók fejlesztő tornák, a mozgásigény kielégítése segít a gerinc-deformitások megelőzésében. A lábboltozatot erősítő, fejlesztő mozgással a lúdtalpas gyermek lábtartása javítható.

A gyermekek egészséges életmódját úgy lehet biztosítani, ha mindennap edzési lehetőségük van. Erre legtöbb alkalmat a szabadban tartózkodás biztosít, mely növeli a gyermekek ellenálló képességét. Ezért mindennap - ha lehet kétszer is - tartózkodjanak a szabadban. Esős időben a fedett teraszokon tartózkodás ad légfürdőzést a gyermekeknek.

Mozgásszükségletük kielégítése érdekében az óvónő napi kocogó-futó, rövid gimnasztikai gyakorlatok lehetőségeit szervezi. A gyermekek meghatározott futópályán önmaguk döntik el, mennyit futnak. A felnőttekkel végzett rendszeres kocogások, futások ösztönzően hatnak rájuk, és fokozzák a szív jó vérellátását, a rugalmasságot, állóképességet. A futást követően végezzenek rövid gimnasztikai gyakorlatokat.

A gyermekek a víz edző hatását is érezzék meg az óvodában. Jó idő esetén az óvoda udvarán pancsoljanak, zuhanyozzanak.

Fontos, hogy a gyermekek minél előbb otthon érezzék magukat a vízben.

■ ***A gyermekek fejlődéséhez szükséges egészséges, esztétikus környezet megteremtése, a környezettudatos magatartás megtartása***

Az óvoda legfontosabb fejlesztési tere az óvodaudvar. Az udvar akkor tölti be funkcióját, ha a gyermekek szinte az egész napjukat kinn tölthetik.

Az óvoda udvarát úgy alakítjuk ki, hogy a nyugodtabb játéknak és a több mozgást igénylő játéknak is helyet biztosítunk: homokozó, babaház és környéke, labdajátékok területe, mászóakák – test-edzőszerek, rajz - mintázás - kézimunka helye, mesélés - beszélgetés helye, szánkózás - síelés helye, énekes játékok helye.

A vizes edzéshez pancsoló áll a gyermekek rendelkezésére az udvaron.

Az udvaron is mindenkor biztosított a higiénikus tárolással elkészített ivóvíz.

Az udvar esztétikai szépségét a sok szép virág, cserje adja. A labdajátékokhoz megfelelő nagyságú terület álljon a gyermekek rendelkezésére. Az óvoda udvarán legyen egy „pódiumszerű” lehetőség, ahol a gyermekek énekes játékot játszhatnak, vagy bábozásra, dramatikus játékokra nyílik lehetőség. Az óvoda épületét a nevelési, fejlesztési feladatok megvalósítása érdekében az óvodapedagógusok esztétikusan, ízlésesen rendezik be.

A több funkciót betöltő csoportszobát alkalmassá tegyék a szabad játékokra, a tevékenységek végzésére, az étkezésre, az alvásra és a pihenésre.

A csoportszoba barátságossá, otthonossá, esztétikussá tétele biztosítja a gyermekek jó közérzetét és egyben mintát ad a szülőknek is. Ehhez szükséges, hogy a termek ne legyenek túl zsúfoltak, és a gyermekek pontosan tudják mindennek a helyét.

A mozgásos tevékenységeket mindig nyitott ablaknál végezzék a gyermekek.

Fűtés idején a száraz levegő enyhítésére párologtatót használunk. Erős napsütés ellen a csoportszobát sötétítő függönyök használatával védjük.

Az óvodapedagógus az esztétikai tevékenységekhez alakítson ki elkülönített kuckókat a csoportszobában. Tervezzen meg egy esztétikus, igazi mesebirodalmat, amely a személyes perceknek, napi mesélésnek, drámajátékoknak, bábozásnak a színtere. Legyen olyan sarok, ahol a gyermekek nyugodtan rajzolhatnak, barkácsolhatnak, mintázhatnak, festhetnek és mindent megtalálnak, ami a vizuális, téri alkotáshoz szükséges. Az óvodapedagógus alakítson ki egy olyan zenekuckót is, ahol minden eszköz együtt van a zenei készségfejlesztéshez. Legyen helye még a mikrocsoportos séták alkalmával talált „kincseknek”, és a gyermekek, és a szülők közös gyűjtőmunkájából származó eszközöknek is, hogy a környezeti projektjellegű feldolgozásokhoz, illetve a gyermekek szabad játékához sokféle módon felhasználhassák azokat. A csoportterem legyen színben, formában, méretarányban, a díszítés anyagának tudatos összeválogatásával megkomponálva.

Az **öltözők** ízléses berendezése, világítása, fűtése, szellőzöttsége biztosítson minden feltételt a nyugodt vetkőzéshez, öltözéshez. A szülőknek az öltözőben legyen egy esztétikus általános tájékoztató tábla, a gyermekek fejlődési eredményeit közvetítő informáló tábla, valamint a negyedéves évszakprojektet bemutató részletes tájékoztató tábla, amelyen piktogramokkal jelölik, hogy az adott héten, mit tanulnak a gyermekek. Az öltözőkben közérthetően mutassák be a szülőknek a művészeti, alternatív program rendszerét, a bátorító nevelés elveit.

A **mosdó**ban megfelelő méretű eszközök segítsék a szükségletek kielégítését. A fürdőszobai tevékenységek szokásait jelenítsék meg képi formában is a szokások rögzítésének elősegítésére.

A programhoz egy olyan kisméretű helyiség, folyosórész szükséges, ahol az **ovigaléria** megrendezhető. A gyermekek szemmagasságában kiállított művészeti alkotások – megfelelő megvilágításban – a műalkotásokkal történő állandó kapcsolat meglétét, a gyönyörködést, rácsodálkozást egyaránt szolgálják még a szülőknek is.

A gyermekek önismerését, én-formálását, az élmények újbeli átélését segítik az IKT-eszközök, melyeknek köszönhetően a gyermekek kisebb csoportban élvezhetik a rövid videofelvételeket. A róluk készült felvételeket, nézzék meg minél többször.

A gyermekek által használt helyiségekben vizuális jelek segítsék a szokások beidegződését.

A nevelési intézmény közösen védjen minden gyermeket a balesetet okozó eszközöktől úgy, hogy együtt van velük, és helyes használatát pontosan megtanítsa nekik. Így elérheti az óvodában a baleset-megelőzést. Az óvodapedagógus ismerje az elsősegély-nyújtás feladatait.

3.2. A fejlődés várható jellemzői az óvodáskor végén

- A testápolási szokásoknak megfelelően a gyermekek teljesen önállóan, felszólítás nélkül tisztálkodnak, fogat mosnak, fésűlködnek.
- A tisztálkodási eszközökre vigyáznak, helyére teszik azokat. Zsebkezdőjüket önállóan használják köhögéskor, tüsszentéskor egyaránt.
- Önállóan eldöntik, hogy mennyi ételt fogyasztanak, valamint önállóan töltenek vizet a kancsóból.
- Biztonságosan használják a kanalat, villát, kést. Étkezés közben halkan beszélgetnek
- Esztétikusan terítenek, higiénikusan étkeznek.
- Teljesen önállóan öltöznek. A ruhájukat ki-begombolják, cipőjüket befűzik, bekötik.

- A ruhájukat esztétikusan, összehajtva a helyére teszik.
- A környezetükben igyekeznek mindenütt rendet tartani.
- Ügyelnek saját külsejükre, melyben megjelenik a szépre, ízlésesre törekvés.
- Ismerik az egészséges étkezés, a megfelelő testápolás és öltözködés egészségmegőrző, betegségmegelőző szerepét.
- Szokásukká válik környezetük védelme, óvása.

3.3. Az érzelmi nevelés és társas kapcsolatok

Az érzelmi, szociális és társas nevelés célja a gyermekek egyéni érdekeinek, tulajdonságainak, képességének kibontakoztatása a közösségen belül, a csoport értékeinek, normáinak tiszteletben tartásával.

Az óvodapedagógus feladatai

- Az érzelmi biztonságot nyújtó, derűs kiegyensúlyozott szeretetteljes, családi légkör megteremtése a befogadás az óvodáskor végéig, ahol a gyermekek társas aktivitásában a lojalitás, az empátia megalapozása folyik.
- A gyermek-gyermek, az óvodai alkalmazottak – gyermek, kapcsolatot pozitív attitűd, pozitív érzelmi töltés jellemeze, az érzelmekre épülő kapcsolatteremtő és megtartó képességek formálása, erősítése, a társas kapcsolatok létrehozása érdekében.
- A gyermek erkölcsi, szociális tulajdonságainak, (pl: az együttérzés, a segítőkészség, az önzetlenség, figyelmesség) akaratának (ezen belül: önállóságának, önfegyelmének, kitartásának, feladattudatának, szabálytudatának) fejlesztése, szokás-, és norma rendszer megalapozása.
- Segítse a gyermeket rácsodálkozni a szűkebb és tágabb környezetben előforduló természeti és emberi szépre és jóra, tisztelje és becsülje azt, amely a szülőföldhöz kötődés alapja.
- Értsék meg és fogadják el a gyermekek, hogy az emberek különböznek egymástól.
- A kiemelt figyelmet igénylő gyermekek esetében együttműködés a speciális felkészültséggel rendelkező szakemberekkel.

- ***Az érzelmi biztonságot nyújtó, szeretetteljes, családi légkör megteremtése a gyermekek befogadásától az óvodáskor végéig***

Az óvodáskorú gyermek jellemző sajátossága a magatartás érzelmi vezéreltsége. A személyiségében az érzelmek dominálnak, ezért elengedhetetlen, hogy a gyermekeket az óvodában érzelmi biztonság, kiegyensúlyozott szeretetteljes, derűs légkör vegye körül. A gyermekekben a családi légkör hatására kialakul az érzelmi kötődése társaihoz, felnőttekhez egyaránt. Ez olyan alaphangulatot ad, ami kapcsolatteremtésre, cselekvésre, tevékenységre, a természetes társas szükséglet kielégítésére, a különbözőségek elfogadására, tiszteletére ösztönzi őket.

Az óvodai légkör teret enged a gyermek önkifejező és önértékesítő törekvéseinek, az én tudat alakulásának.

A gyermekek szabadon mozoghatnak a csoportszobában, mosdóban, ezzel is fokozható az otthonosság érzése.

Minden óvodai csoportnak legyen hagyománya, szokásrendszere, jelképrendszere, szimbóluma, ami sajátos, egyéni színezetet biztosít, s mélyíti a gyermekek összetartozását, együttérzését. (pl.: a szeretett báb, aki mindenre megtanít és megdicsér)

Az óvodapedagógus minden gyermeknek tároló helyet biztosít, ahová saját eszközeit, játékait, a mikrocsoportos tapasztalatgyűjtésen talált „értékeit” beteheti, önállóan gondozhatja, kezelheti.

A gyermekek érkezésekor az óvoda öltözőiben, folyosóján nyugalmas hangszerezés szól. A befogadás időszaka meghatározza a gyermekek kialakuló érzelmi kötődését az óvodához. Az óvodapedagógus a szülővel együtt megteremti a lehető legnyugodtabb feltételeket a gyermekek közösségbe történő beilleszkedéséhez.

Nagyfokú körültekintést, gyöngédséget, megértést, türelmet kíván meg a 3-4 éves gyermekek befogadása. Ezért az óvodapedagógus lehetőséget ad arra, hogy a gyermekek szüleikkel együtt ismerkedjenek az óvodával. Ha lehetséges minél hosszabb időn keresztül. A szülő jelenléte a gyermekeknek biztonságot ad az új környezet elfogadásához, ugyanakkor a szülő megismeri az óvoda belső életét, a gyermekek napirendjét, tevékenységeit, szokásait. A befogadásban lehetőleg mindkét óvodapedagógus vegyen részt és a dajkával együtt gondosan készítsék elő ezt az időszakot. Az óvónők a szülővel megbeszélik a befogadás menetét. A gyermekek jelét úgy választják ki az óvónők, hogy ahhoz mondókát, verset, gyermekdalt lehessen kapcsolni. Így még a kevésbé vonzó jel is kedvessé válik. Legyen ez a gyermek első esztétikai élménye az óvodában.

A gyermekek akármilyen érzelmi állapotban érkeznek az óvodába, nagyon fontos, hogy minden gyermek megkaphassa a személyes ráfigyelést, a személyes perceket. Ezért érdemes egy „Megérkeztem táblát” készíteni a csoportnak, amelyre a gyermek felteheti a jelét. Ezzel minden gyermekkel tudatja, hogy „Én már itt vagyok, és várom, hogy mi minden történik velem ezen a napon.”. Az óvodapedagógus minden gyermeket figyeljen meg, hogy milyen érzelmi pozícióban érkezik az óvodába. Ha valami problémát érzékel, akkor több időt szánjon a személyes percekre, hogy oldani tudja a gyermek feszültségét. Ilyen esetben alkalmazza az Adleri céltételezés elméletét, és segítsen a gyermeknek megtalálni a céljához legközelebb álló játékot és társakat.

A gyermekek az óvodában állandó értékek és normák szerint élnek, hogy megtanulhassák az erkölcsös viselkedés alapjait, közösségi szokásokat, erkölcsi tulajdonságokat. Ezért a nevelőtestület közösen megfogalmazza, hogy az óvodában hogyan viselkedik egy óvodás gyermek. Ezt a kis viselkedés gyűjteményt, („Gyermekei etikai kódex”) tegyék ki a csoportok folyosóira, aminek köszönhetően a szülők is megismerhetik a benne foglaltakat.

A sok érdekes, értékes játék mellett az óvodapedagógus mesével, ölbéli énekes játékokkal, mondókákkal kedveskedik a gyermekeknek. Az idősebb óvodások is segíthetnek mesedramatizálással, énekes játékkal verseléssel az érzelmileg bizonytalan, szorongó gyermekek befogadásában.

A gyermekeknek lehetőségük van minél többször, érdeklődésüknek megfelelő tevékenységet választani, hogy gyakran átélhessék a belülről táplálkozó kedvet, motivációs állapotot. Így kialakul, hogy egy időben, egymástól függetlenül különböző motivált cselekvések alakulnak ki egyénileg és csoportosan is, ahol a gyermekek képesek alárendelni spontán aktivitásukat a közös tevékenységnek.

Az érdektelen gyermekekre több időt szentel az óvónő, hogy minél előbb kiderítse érdektelenségük okát, mert befolyásolását csak így tudja elindítani.

Az osztott csoportokban minél több programot szerveznek a kicsik és a nagy óvodások együtt működtetésére. A vegyes csoportokban viszont segítenek abban, hogy az azonos korú 5-6-7 éves gyermekek is folytathassanak külön tevékenységeket. Kibővítjük az óvodások és az idősebb gyermekek (iskolások) kapcsolatának lehetőségeit. E célra kihasználjuk a véletlen és tervszerű találkozásokat.

- ***A gyermek - gyermek, a felnőtt - gyermek pozitív érzelmi töltésű kapcsolatának kialakítása, az érzelmekre épülő kapcsolatteremtő és megtartó képességek formálása, erősítése***

A gyermekek pozitív kapcsolata csak akkor alakul ki, ha jól érzik magukat a csoportban. Bizalmuk, biztonságuk kialakulását elősegíti az óvoda felnőtt közössége, gyermekközössége. Ebben kiemelkedő szerepe van az óvodapedagógusnak, és az óvoda más dolgozóinak, akik irányítói és egyben társai a gyermekeknek, akiknek modell értékű a kommunikációja, bánásmódja és viselkedése. A jó nevelés alapja a feltétel nélküli szeretet, határokkal együtt. A határokat úgy célszerű megszabni, hogy az adott korosztály meg tudja felelni az elvárásoknak.

A nevelés akkor lesz hatékony, ha az óvodapedagógus az egész csoport előtt álló feladatokat minden gyermek számára - egyéni sajátosságait figyelembe véve - érthetővé, vonzóvá tudja tenni. A nehezen szocializálható, lassabban fejlődő, alacsonyabb fejlettségi szinten álló, érzékszervi, értelmi vagy mozgássérült, hátrányos helyzetű, halmozottan hátrányos helyzetű, az elhanyagolt, valamint a kiemelkedő képességű gyermekek nevelése speciális ismereteket, sajátos törődést igényel, szükség esetén megfelelő szakemberek (pszichológus, logopédus gyógypedagógus, konduktor stb.) közreműködésével.

A bátorító nevelés pszichológiáját alapul véve minden kapcsolatban alkalmazzuk az alábbi elveket, melyet a szülőknek is tegyük érthetővé, alkalmazhatóvá.

A felnőtt - gyermek kapcsolatában a következő elveket követjük:

- *A felnőtt próbálja megérteni - elsősorban érzelmileg a gyermeket.*
- *Parancsolás helyett igyekezzen kérdezni.*
- *A gyermekek mágikus képzeletét vonja be a pozitív szociális kapcsolatokat, szokások kialakításába.*
- *A felnőtt magyarázatában jelenjen meg a dolgok pozitív oldala.*
- *A felnőtt biztosítson a gyermekek tevékenységéhez nagy szabadságot, a határok pontos megjelölésével, a többszöri „határátlépéseknél” vezessen be konzekvenciákat.*
- *A felnőtt legyen képes nevelési taktikát váltani, ha egymást követően eredménytelennek érzi a befolyásolását.*
- *A felnőtt segítse a gyermekbarátságok kialakulását, formálja úgy a kis csoportosulásokat, hogy a közösség többi tagjaihoz is kapcsolódjanak.*
- *A felnőtt nevelje a gyermekek érzésvilágát a kialakult konfliktusok feldolgozása során. A konfliktust feloldó beszélgetéseket kellő figyelemmel, kivárással hallgassa meg, hogy véleményét tudjon mondani a történekről úgy, hogy a gyermekek felelősségérzete erősödjön.*

- *A felnőtt bátorítson minden gyermeket, hogy a belső elégedettsége, pozitív énképe kialakulhasson. A bátortalan gyermek nevelésekor a felnőtt minél többször örüljön a kisebb elmozdulásnak, fejlődésnek.*
- *Az agresszív gyermek lehetőleg ne kapjon figyelmet az agresszivitásán keresztül. A negatív viselkedési módot szándékosan mellőzni szükséges.*
- *A felnőtt - gyermek kommunikációjában világos, egyértelmű, konstruktív beszédhelyzet jelenjen meg. A kapcsolatok erősítését szolgálja a beszélőtárs megbecsülése, értékelése, a kölcsönös engedmény keresése, melyből mellőzendő a megbántás, hibáztatás, gyakori bírálgatás, kioktatás, kiabálás, panaszkodás, prédikálás.*
- *A gyermek viselkedéskultúráját fejlessze a felnőttek példája, bátorítása, türelme és az a szemlélete, ami a sikert észreveteti, és a sikertelenséget segít elviselni.*
- *Tilalom helyett a felnőttek adjanak a gyermekeknek választási lehetőséget, hogy önálló döntéseket hozhassanak, és változásra képessé váljanak. A felnőtt jelezze örömeivel a dicséretét, s csak félelemkeltés nélkül jelölje meg a veszélyeket, problémákat.*
- *A felnőtt használja fel a humort a szeretetkapcsolat kialakításához.*

3.3.1. A fejlődés várható jellemzői az óvodáskor végén

- A gyermekek ragaszkodnak óvodájukhoz, a kisebb gyermekekhez, felnőttekhez. Ezt érzelmekben, szavakban, tettekben hozzák nyilvánosságra.
- A gyermekeknek igényeivé válik a helyes viselkedés szokásszabályainak betartása. A szabályok betartására egymást is megkérlik.
- A felnőtt keresése nélkül is segítenek egymásnak, együtt éreznek a közösség tagjaival. A közösségért szívesen dolgoznak, bíznak önmaguk képességében.
- A társaikkal konfliktusos helyzetben egyezkednek.
- Érdeklődnek társaik, barátaik iránt. A csoportba érkező vendégeket szeretettel fogadják. Óvodán kívül, ha találkoznak, szeretettel köszöntik egymást.
- Szavak nélkül is értik környezetük jelzéseit, érzéseit.
- Ismerik saját képességüket, tudják értékeiket, de azt is meg tudják fogalmazni, mik a hiányosságaik.
- Érvényesítik kezdeményezőképességüket, kinyilvánítják tartósabb érdeklődésüket.
- Igyekeznek legyőzni a felmerülő akadályokat.
- Ismerik és védik szűkebb és tágabb környezetüket melyben, látják a szépet és a jót, melyhez érzelmileg is kötődnek.
- Az óvodában kialakított szokás és normarendszer szerint viselkednek, mely segíti a gyermek erkölcsi tulajdonságainak fejlődését (mint például: együttérzés, segítőkészség, önzetlenség, figyelmesség, önállóság, önfegyelem, stb.).

3.3.2. A gyermekek napirendje

Időtartam	Tevékenység	
	JÁTÉK A CSOPORTSZOBÁBAN	
	<p>Személyes percek. Szabad játék</p> <p>Játékba integrált teendők, tevékenységek</p> <p>Egyéni testápolási teendők, folyamatos tízóraiás</p> <p>Egyéni verselés, együttes mese-dramatikus játék tevékenységek</p> <p>Kis létszámú, csoportos rajzolás, festés, mintázás, kézimunka</p> <p>Mikrocsoportos ének-zenei képességfejlesztés</p> <p>Kis létszámú, csoportos környezet tevékenység megismertető, élményfeldolgozó tevékenységek</p> <p>Mozgás, mozgásos játék tevékenységek</p> <p>Közös zenés, mozgásos percek</p>	Á T É K
	JÁTÉK A SZABADBAN	
	<p>Játékba integrált teendők, tevékenységek</p> <p>Kis létszámú csoportos környezet tevékeny megismertető élmény-, és tapasztalatszerzések, séták</p> <p>Közös énekes játék, gyermektánc az udvaron</p> <p>Edzés egyéni teherbírás szerint: kocogás, futás</p>	Á T É K
	Előkészületek az ebédhez	
	Ebéd	
	Testápolási teendők	
	Pihenés, altatás mesével, altató énekkel vagy zenével	
	Egyéni testápolási tevékenységek, folyamatos ébredés, öltözés	
	Uzsonnázás	
	JÁTÉK A CSOPORTSZOBÁBAN VAGY A SZABADBAN	
	<p>Kis létszámú, differenciált tehetséggondozó műhelyek</p> <p>Játékba integrált teendők, tevékenységek</p> <p>Egyéni fejlesztések: Részképességek fejlesztése, egyéni igények szerint</p> <p>Játék, szabadon választott tevékenység</p> <p>Hazatávozás</p>	Á T É K

Egy héten egyszer, ahol nincs tornaszoba - a frontálisan szervezett mozgásos játékok miatt - a játékba integrált tanulás rendje felborul.

3.4. Az anyanyelvi, az értelmi fejlesztés és nevelés megvalósítása

Az anyanyelvi nevelés és értelmi fejlesztés valamennyi tevékenységi forma keretében megvalósítandó feladat.

Az óvodapedagógus feladata

- Helyes mintaadás és szabályközvetítés, a javítgatás elkerülésével
- Beszélő környezet megteremtése, helyes mintaadással és szabályközvetítéssel.
- A gyermek természetes beszéd és kommunikációs kedvének fenntartása, ösztönzése. A gyermek meghallgatása, a gyermeki kérdések támogatása.
- A spontán szerzett tapasztalatok, ismeretek különböző tevékenységben és élethelyzetekben való gyakoroltatása, változatos tevékenységeken keresztül. Az értelmi képességek (érzékelés, észlelés, emlékezet, figyelem, képzelet, gondolkodás) – alkotóképesség – fejlesztése. Valamennyi értelmi képesség különösen a képzelet és a kreativitás fejlődését elősegítő ösztönző környezet biztosítása.
- Az óvodai nevelés a gyermek egyéni érdeklődésére, kíváncságára – mint életkori sajátosságra - , valamint a meglévő tapasztalataira, élményeire és ismereteire építve biztosít a gyermekeknek változatos tevékenységeket, amelyeken keresztül további élményeket, tapasztalatokat szerezhet az őt körülvevő természeti és társadalmi környezetből.

Az anyanyelvi és értelmi nevelés fejlesztési feladatait a tevékenységi formák tartalmazzák kidolgozottan.

4. A program tevékenység kerete

4.1. Hagyományőrzés, népszokások

Ez a program a hagyományőrzést, a népi kultúra ápolását az óvodapedagógusok feladatának tekinti. Az óvodapedagógus építse be a kisgyermek nevelésébe mindazon értékeket, amelyeket a környezet megőrzött vagy a folklór az óvodások számára megőrzésre érdemesnek tart. Minden pedagógusnak éreznie, tudnia kell, hogy biztos úton jár, amikor a tiszta forrásból merít. Akik értik a mondókák, népmesék, népdalok, néphagyományok gyökerét, azok át tudják adni az egyszerű szavak mögötti lelkeséget, mellyel el tudják indítani a gyermekek nemzeti identitásának, önazonosságának felépítését. Ezt azonban csak olyan óvodapedagógusok tudják elvégezni, akik jól ismerik gyökereiket és maguk is jól tudják kik vagyunk, milyenek vagyunk, mik az értékeink. Nem elég tehát a mondókát, énekes játékot, népi játékokat megtanulni, megtanítani, hanem vele együtt a kultúrát is el kell sajátítani azért, hogy hitelesen tudják közvetíteni. Az óvodapedagógus teremtsen meg azt a miliőt, amelyben az óvodába lépés első pillanatától a nevelés szerves része a hagyományápolás. Így a modern világgal ötvöződve tovább él népünk kulturális gyökere, s a mai gyermekek is megismerhetik szépségét, örömét és értékét. A program olyan óvodapedagógust

igényel, aki ragaszkodik népünk múltjához, és képes azzal azonosulni. Tudja a népszokások eredetét, ismeri azok lényegét, hiedelemvilágát és jelképeit. Jártasságra tett szert a kézművességben, számos népi játékot, népmesét, népdalt ismer. Nagyon fontos, hogy lakóhelyének hagyománya szerint tervezze meg e feladatát. A hagyományörzés úgy marad fent, ha családtól családi, gyermektől gyermekig, óvodapedagógustól óvodapedagógusig, szájról szájra hagyományozódik. A hagyományápolás segíti a gyermekekben a szülőföldhöz való kötődés érzésének kialakulását. Az óvodapedagógusok a hagyományörző jeles napokat, évszakokra bontva tervezik meg. Az évszakokat, a program szellemében ovigalériával és ovikoncerttel gazdagítják. Ezzel is keretet adnak az évszakok ciklikus váltakozásának. Így kerültek be a művészeti jeles napok a hagyományörző tevékenységek közé, amelyek mindig követik a jeles napok tartalmát, és az ahhoz illeszkedő alkotások, zenei élmények egyben megerősítik a jeles napok értékeit.

4.2. Az óvodában ünnepelhető jeles napok, időrendi sorrendben:

Az őszi jeles napjai:

- Őszi ovigaléria megnyitója (szeptember 2. hete)
- Szent Mihály napja (szeptember 29.)
- Szüret (kezdeté szeptember 1-től október 15-ig területenként változik)
- Márton nap (november 11.)
- Őszi ovikoncert megtartása (október 1.)

A tél jeles napjai:

- Téli ovigaléria megnyitója (november 4. hete)
- Advent (november 30. utáni első vasárnaptól a negyedik vasárnapig)
- Mikulásvárás (december 6.)
- Karácsonyvárás (Advent első napjától december 24-ig)
- Farsang (vízkeresztől hamvazószerdáig)
- Téli ovikoncert (december 2. hete)

A tavasz jeles napjai:

- Tavaszi ovigaléria megnyitója (március 1. hete)
- Húsvét (az első tavaszi napéjegylenlőség utáni holdtöltére következő vasárnap)
- Május elseje
- Pünkösöd (Húsvét után 50. napon)
- Tavaszi ovikoncert (május utolsó hete)

4.3. A néphagyományörzés ajánlott tartalmai

Minden jeles napot egy hosszabb előkészület vezessen be, amelyhez az óvodapedagógus a gyermekek kíváncsiságát kielégítve folyamatosan biztosítson változatos tevékenységet. Az óvodapedagógus a hagyományápolás tartalmát minden esetben a helyi tradícióknak megfelelően variálja.

A hagyományok ápolása közben történő együttjátszás, együttműködés, tervezgetés örömtelivé, izgalmassá teszi a várakozás időszakát. Maga az ünnep külsőségeivel együtt se legyen merev erőltetett, betanított, hanem vidám hangulatú, felszabadult együtt játszást

biztosítson. Az óvodapedagógusok, a szülők vállaljanak minél több szerepet, hogy a gyermekeknek igazi élményt jelentsenek ezek a jeles napok.

Az őszi jeles napjai

- **„Szent Mihály” napja** (szeptember 29.)
  - A 3-4 éves gyermekek figyeljék meg az őszi tevékenységeket, a nagyok betakarító munkáját, őszi tevékenységét. Tapasztalják meg a természet változását (pl. feküdjenek az avarban). A termések gyűjtését irányítással végezzék és figyeljék meg, hogyan történik tárolásuk, mit készítenek belőle az idősebb óvodások a Mihály-napi vásárra. Az állatokról hallgassanak mondókákat és / vagy népmeséket.
  - 4-5 éves gyermekek kövessék kalendáriumon a jeles napokat. Gyűjtsék a természet kincseit, rendezzék el, az évszakokban díszítsék velük csoportszobájukat. Az állatok viselkedését figyeljék meg. Takarítsák be a termést, és az óvodapedagógus segítségével ismerkedjenek meg a befőzéssel. Tanuljanak névcsúfolókat és vásári kikiáltó rigmusokat. Süssenek peracet, készítsenek vásárfiát, és egyszerű népi játékokat, eszközöket. Kedvük szerint vegyenek részt a vásári forgatagban. A népi hangszerekkel, népzenevel ismerkedjenek meg.
  - A legnagyobb óvodások készítsenek kalendáriumot, figyeljék meg, igazak-e a népi jóslások. Ismerjenek meg néhány találós-kérdést, közmondást, a vásárról mesét, és / vagy verset. A csoport kiskertjében végezzenek őszi munkát ültessenek cserépbe élő növényeket. A vásár helyszínét segítséggel rendezzék be, hogy el tudják adni portékáikat. Népzenere egyszerű lépésekkel, forgásokkal, térformákkal próbálgassák a táncos mozdulatokat. Játsszanak énekes népi játékokat, ismerjenek meg néhány ügyességi, illetve sportjátékot (pl. kakasviadal, zsákban futás).
- **Szüret** (kezdeté szeptember 1-től október 15-ig területenként változik)
  - A 3-4 éves óvodások hallgassanak éneket, mondókát a szüretéről és a gyümölcsökről. Kedvük szerint vegyenek részt a szüreten, a mulatságban. Szemezzék a szőlőt, kóstolják meg az őszi gyümölcsöket és a mustot.
  - A 4-5 éves óvodások ismerjenek meg egyszerű szüreti énekes játékokat. Gyűjtsék, válogassák az őszi gyümölcsöket. A szüret előkészítésében vegyenek részt: süssenek peracet, pogácsát. A környezet segítségével vegyenek részt a szüreten: játsszanak népi játékot, préseljék a mustot, táncoljanak népzenere.
  - A 5-6-7 éves gyerekek az óvodapedagógusok segítségével szervezzék meg a szüretet a szőlős almáskertben, vagy ha nincs más az óvoda udvarán. Díszítsék fel a kaput gyümölcsökkel. Szemezzék, préseljék a szőlőt. Tudjanak verset, dalt, mondókát a szőlőről vagy a többi őszi gyümölcscről. Legyenek aktív részesei a mulatságnak: táncoljanak énekeljenek, játsszanak szüreti népi játékot, szemezzék, préseljék a szőlőt. A termésekből készítsenek egyszerű hangszereket (pl. dióhéj- pincergető, csutkamuzsika stb.)
- **Márton nap (november 11.)**

- Ezen a napon tartjuk meg a Márton napi lakodalmas szerepjátékot. A lakodalom előtt meghívókat készítünk, kókuszgolyót készítünk, termet díszítünk. A lakodalomban, hogy a fiúk elnyerjék a lányok kezét különféle ügyességi játékokat játszanak. Közösen népi játékokat játszunk, csúfolókat mondunk.

A tél jeles napjai

- **Advent** (november 30. utáni első vasárnaptól a negyedik vasárnapig)
- **Borbála nap** (december 4.)
- **Mikulás** (december 6.)
- **Luca nap** (december 13.)
- **Karácsony** (december 24-25-26.)
  - *A legkisebb óvodások*
Ismerkedjenek meg advent jelképeivel: koszorú, naptár. A naptár alapján minden nap készüljenek egyszerűbb feladatokkal a karácsonyra. Rövid dalt, mondókát vagy verset tudjanak a Mikulást és a karácsonyt várva.
A szüleiknek készítsenek egyszerű ajándékot. A vízbe tett cseresznyeágot, az ültetett Luca-búzát folyamatosan kísérjék figyelemmel. Ismerkedjenek a karácsonyi népszokásokkal, az óvodapedagógus segítségével készítsenek egyszerű fenyődíszeket, az otthoni karácsonyfájukra.
  - *A nagyobb óvodások*
Az adventi naptár és koszorú elkészítésében segítsenek. Naponta nézzék meg mi a feladatuk az adventi naptár szerint. Tegyék vízbe a cseresznyeágot, ültessenek Luca-búzát, mártsanak gyertyát, fényesítsenek almát, fessenek az ablakra, süssenek mézeskalácsot és készítsenek fenyődíszeket nehezebb technikával. A Mikulás és a karácsony előtt, tanuljanak egy ünnepi köszöntő verset, mondókát, éneket. Egyenek almát, mézesdiót és gyűjtsák meg az adventi gyertyát.
  - *A 5-6-7 éves gyerekek*
Önállóan, az óvodapedagógus segítségét kérve készítsenek adventi naptárt és koszorút. A kijelölt feladatokból naponta bontsanak ki egyet, és oldják meg azt. Figyeljék meg az időjárás változásait. Tanuljanak kotyoló mondókát, hogy Luca napján kotyolhassanak a kisebbek csoportjában. A karácsony köszöntésére úgy tanulják meg a verset, hogy otthon nagyszüleiknek, szüleiknek is el tudják mondani. A szüleiknek készítsenek ajándékot, s azt csak szentestén adják át. Főzzenek szaloncukrot, készítsenek asztaldíszeket, öntsenek gyertyát. Az ünnepi étkezési szokásokat ismerjék meg: süssenek tököt, gerezdeljenek almát, törjenek diót. Gyúrjanak, süssenek és díszítsenek mézeskalácsot.
- **Farsang (vízkeresztől hamvazószerdáig) télbúcsúztató népszokások**
  - *A 3 – 4 évesek* egyszerű technikával díszítsenek papíralarcot, öltözzenek jelmezbe, ha van kedvük, utánozzák az óvodapedagógus táncos mozdulatait.
  - *A 4 – 5 éves* gyermekek díszítsenek farsangi álarcot, gyűjtsenek tombola tárgyakat, és vegyenek részt a farsangi játékokban. A farsang köszöntésére tanuljanak egyszerű óvodásdalt vagy mondókát. Hallgassanak tréfás mesét, éneket és verset.
  - *Az 5 –6 – 7 éves* gyerekek tanuljanak farsangi éneket, bálba hívogató mondókát. A jelmezük, maszkjuk elkészítésében, a csoportszoba feldíszítésében, átrendezésében segítsenek az óvodapedagógusnak. Vegyenek részt a farsangi meghívó elkészítésében, hívogassák a szüleiket, a kisebbeket és az iskolásokat az óvodai multságba. Vegyenek

részt az iskolások táncházában, az ügyességi játékokban és a tombola húzásában. A nagycsoportosok rendezzék meg az óvoda humornapját.

A tavasz jeles napjai

- **Húsvét** (az első tavaszi napéjegyenlőség utáni holdtöltére következő vasárnap)
Határkerülés, kiszézés, zöldághordás, komálás, komatál hordás, locsolkodás, tojás-játékok.
- *A 3-4 éves gyermekek* tanuljanak locsolóverset, fessenek tojást óvónőjük segítségével. Locsolkodjanak és vegyenek részt a tojás-játékokban. Fogadják a kiszézőket, tegyenek nagy sétát az óvoda környékén.
- *A 5-6 - 7 évesek* tegyenek nagyobb sétát a folyópartra vagy a ligetbe. Minél többféle technikával írjanak tojást, pl. viasszal, berzseléssel, maratással, karcólással, díszítsék fel vele a csoportszobát. Kiszebákkal kiszézzenek más csoportokban is. Díszítsék az ablakot festéssel.

Ha van lehetőségük, vegyenek részt a tavaszi határkerülésben. Tanuljanak mondókát locsoláshoz, komáláshoz, dalt a komatál-küldéshez. A fiúk locsolják meg a lányokat és az óvónőket, a lányok készítsenek tojást a fiúknak. A gyermekek süssenek süteményt a komáláshoz, komáljanak a kisebbek csoportjában.

■ Május elseje

Az óvodapedagógusok és az 5-6-7 éves gyermekek által feldíszített májuszfat járják körbe az óvoda „lakói”, tavaszi dalokat énekelve. A májusfa díszeit minden csoport közösen készítsék el. A fiúk rendezzenek versengést: ki tud felmászni a fára, ki éri el a fára függesztett tárgyakat.

■ Pünkösöd (Húsvét után 50. napon)

Király-királyné választás - tavaszi vásár

- *A 3-4 éves óvodások* figyeljék meg a nagyok készülődését. A vásárról hallgassanak óvodás dalokat, mesét és nézegessenek képeket. A szüleikkel együtt vegyenek részt a tréfás vetélkedőkben, a vásári forgatagban.
- *A nagyobb óvodások* az óvodapedagógus segítségével készítsenek vásárfiát, tanuljanak meg vásári kikiáltó rigmusokat. Süssenek peracet vagy mézeskalácsot. A pünkösdi király- és királynéválasztáshoz tanuljanak énekes játékot és egyszerű táncleéseket. A tallérokat készítsék el. Rendezzék be a vásárt és árulják portékáikat. A versenyjátékok után a segítsenek a nyeremények szétosztásában. Népzeneire próbálgassák az egyszerű táncos leéseket és fedezzék fel az esztétikus térformák szépségét.

A néphagyományok tartalma az egyes tevékenységekben

Vers, mese, dramatikus játékok	Ölbeli játékok, mondókák, népmesék, szólások, közmondások, rigmusok, névcsúfolók találós kérdések.
Ének-zene, énekes játékok, gyermektánc, zenehallgatás	Mondókák, énekes gyermekjátékok, gyermektáncok, népdalok, hangszeres népzene.
Rajzolás, mintázás, festés, kézi munka	Tárgykészítő népi játékok, sodrások, fonások, szövések, gyöngyfűzés, agyagozás, mézeskalács-sütés, nemezelés.
Mozgás, mozgásos játékok	Ügyességi és sportjátékok
Környezet tevékeny megismertetése	Időjósítások gyűjtése a jeles napokhoz. (Az óvodapedagógusok e tevékenység keretein belül két-, és négyhetes projektekben dolgozzák ki az összes jeles napot, hogy az ünnepre

felkészülhessenek.)

4.4. Művészeti jeles napok

Évszaki ovigalériák

A művészeti alternatív programmal dolgozó óvodák rendelkeznek egy olyan kiállítóterrel, ahol megtarthatók az évszaki, óvodai kiállítások. Az évszaki ovigalériák kiállító anyagai tükrözzék elsősorban az évszakok és a jeles napok jellegzetes jegyeit, tartalmait. A kiállítás megnyitóján az óvodapedagógusok segítségével mutassa be az alkotásait, hogy a gyermekek megismerhessék, mit alkotott, és megcsodálhassák munkáját. E rendezvényt az óvoda úgy szervezze meg, hogy a művészetek eszközeivel: zenével, tánccal, énekekkel tegye még gazdagabbá a galéria megnyitóját és mutassa be az alkotó személyt is a gyerekeknek. E kiállított tárgyak negyedévig megtekinthetők, minden nap megcsodálhatók.

Évszaki koncertek

Az évszaki ovikoncertek zenei anyagát úgy válogassa ki az óvoda, a szereplő előadók segítségével, hogy azok kapcsolódjanak a jeles napok és az évszakok jellegzetes tartalmához, melyek az óvodások számára befogadhatók, élményt adók. Az óvoda előre tervezze meg az egész nevelési évre a koncertsorozatát, hogy a gyermekek a hangszerek gazdag arzenáljával találkozhassanak. A koncertek levezetését mindig óvodapedagógus irányítsa.

4.5. Hagyományos ünnepeink és rendezvényeink

▪ Március tizenötödike

Nemzetünk legnagyobb hazafias ünnepét nagy tisztelet övezi az óvodánkban, melyet egy kéthetes rákészülési idő előz meg. Az óvodapedagógusok élmény-, és tapasztalatszerző sétákat szerveznek. Meglátogatják a település emlékhelyeit, hogy együtt megszervezzék az óvodások ünnepi felvonulását, megemlékezési napját. Az óvodák csoportjai nemzeti színbe burkolóznak. Szorgalmasan készülnek az ünnep jelképei: kokárdák, zászlók. Gyűjtjük a képeket, verseket, március 15-éről szóló zenei alkotásokat, melyek az ünnepre emlékeztetnek. A gyermekek megismerik Kossuth Lajos, Széchenyi István és Petőfi Sándor nevét. Az óvodapedagógusok felkészülnek az ünnepet méltató, március 15-ére versekkel, énekekkel, amit a gyermekeknek az ünnepi napon az emlékhelyen mondanak el.

▪ Anyák napja - évszáró

Az óvodapedagógusok mondókákat, verset, éneket tanítanak a gyermekeknek, amelyekkel méltón felköszöntik az édesanyákat, nagymamákat. Az évszáró ünnepség az örömről és a boldogságról szóljon, a csoportok közös játékkal készüljenek, amelyet abban az évben a gyermekek a legjobban szerettek. Lehet ez egy körjáték, ez zenés gimnasztika, vagy egy mesefeldolgozás, amelyben a csoport minden tagja részt vesz.

▪ Gyermeknap, egyéb rendezvények

A gyermeknapon az óvoda szervezhet közös játéknapot és kirándulást.

Az óvoda számos rendezvényt tart, ezek közül kiemelkednek a környezeti neveléssel kapcsolatos víz, föld, állatok, madarak és fák világnapjai. Ezek a rendezvények magukban hordozzák a környezet felfedezését, a kísérletezgetéseket, vizsgálódásokat, kutatásokat, mellyel intellektuális érzelmeik nagyon sokat gazdagodhatnak.

A magyar kultúra napján a szülőkkel közösen magyar népmesékkal, magyar kortárs írók meséivel ismertetjük meg óvodásainkat.

5. A program tevékenységei

5.1. Játék, játékba integrált tanulás

A játék a gyermekek leghatékonyabb, és legfontosabb alaptevékenysége. Önálló, céltudatos, szabadon választott tevékenysége, mely biztosítja számára a szabad önkifejezés lehetőségét. A belülről indított és vezérelt játéktevékenység célja a gyermekek szabad képzettársításának elősegítése. Emellett játékkal érjük el, hogy a gyermekek intellektuális, mozgásos, szociális tapasztalatokhoz jutnak. A játékkal szerzett élmények többszöri átélésével a gyermekek egyéni vágyai és ötletei is érvényesülnek. A játék a pszichikumot a kreativitást fejlesztő és erősítő, élményt adó tevékenység. Továbbá célunk, hogy minél sokrétűbb, tájékozódó tevékenységgé váljon a játék, és a játékba integrált tanulás. A gyermekek a játékba integrált tevékenységeik során szerzett tapasztalatok, élmények alapján tanulnak egyenként, kisebb csoportokban vagy az egész csoporttal együtt.

5.1.1. Az óvodapedagógus feladatai

- A játéktevékenységhez szükséges feltételek és élményszerzési lehetőségek biztosítása.
- A 3-6-7 éves korban megjelenő játékfajták, s azok tartalmának, minőségének folyamatos gazdagítása, a gyermekek egyéni igényeinek, sajátosságainak figyelembe vételével.
- A gyermekek szókincsének, beszédkésztségének, kommunikációjának gazdagítása, fejlesztése a játékszituációkban.
- Az óvodapedagógus játéksegítő, játékirányító metódusainak alkalmazása, szituációktól függően.

- ***A játékhoz szükséges feltételek biztosítása (derűs, alkotó légkör, hely, idő, eszközök, tapasztalatszerzés-élmények)***

Derűs, alkotó kedvű légkört elsősorban olyan játék biztosításával érhet el az óvodapedagógus, ahol a gyermek szabadon dönthetnek, hogy kivel játszanak, milyen játékot választanak, milyen témát dolgoznak fel, milyen eszközzel jelenítik meg azt, milyen helyet választanak és mennyi ideig tart a játékuk. Az óvodapedagógus teremtsen meg mindezekhez a feltételeket.

A gyermekek óvodába érkezését övezze nagy odafigyelés. A gyermek tudja elmondani megérkezésekor az otthoni élményeit, tudja elmondani, ha valami bántja, amelyeket szeretne megosztani a felnőttekkel. A személyes percek után neveljük arra a gyerekeket, hogy legyen céltételezése, azaz tudja megnevezni, hogy mivel szeretne játszani. Az alkotó légkört tovább fokozhatja a kellő időben nyújtott segítség, megerősítés. Az óvodapedagógus a csoportban csak annyi szabályt vezessen be, ami segíti a nyugodt, rugalmas, oldott légkör fenntartását, az alkotócselekvést, a sokféle manipulációt, az elképzelések valóra váltását. A kreatív légkör segíti a gyerekek ötleteinek szabad áramlását, a másik gyermek meghallgatását, az alkotó együttműködés

kialakulását. A gyermekek a szabad játékban feszélyezettség nélkül tudjanak önállóan vagy társaikkal önfeledten játszani.

Az óvodapedagógus őszinte játéka, játszóképessége, mély átérzésre serkenti a gyermekeket. Az oldott légkör megteremtéséhez használjon minél gyakrabban humoros kifejezéseket, tréfás szavakat, és vegye észre a környezetben spontán megjelenő helyzet – és jellemkomikumokat.

A különböző típusú **játékokhoz szükséges helyet** a gyermekek önállóan, vagy amíg erre nem képesek, az óvodapedagógus segítségével alakítsák ki.

A csoportszobákban legyen helye a többféle állandó és variálható, vagy új elkülönített „kuckóknak”, tereknek.

A programunkban jelentős szerepe miatt kiemelkedik a különösen esztétikus és meghitt mesesarok, amely egyúttal a dramatikus játék és a bábozás helye. Itt kap helyet az átváltozáshoz szükséges kellékek „kincsesládája” is.

Az intellektuális érzelmeket kiváltó tapasztalatszerzések során összegyűjtött tárgyak, termékek, növények, képek a kincseket őrző sarokban kapnak helyet, amit a gyermekek alakítanak ki és rendeznek el különböző szempontok alapján.

A rajzolásnak, festésnek, tárgykészítő népi játékoknak legyen állandó, rajzos-alkotó tere. Ehhez szükséges kellékek, anyagok, eszközök mindegyik játékidőben a gyerekek rendelkezésére állnak.

A művészeti nevelés kiemelt szerepe miatt állandó tere van a zenei képességeket fejlesztő, „zenei kuckónak” is, ahol a gyermekeknek biztosítottak a zenei játékhoz a dallam-, és ritmushangszerek, énekes könyvek, zenei hívóképek, melyeket szabad játéktevékenységükben is folyamatosan felhasználhatnak.

Az óvodapedagógusok kisméretű építő teret/tereket biztosítanak a gyerekek részére, ahol egyedül, párban, hármasban együttműködve, közös alkotásokat tudnak létrehozni. E terekben annyi építőkövet találhatnak a gyermekek, amennyit be tudnak építeni a tervezett alkotásukba.

A gyermekek rendelkezéseire áll még egy kisméretű családi szoba, ahol néhányan megtervezhetik a papás-mamás játékot, főzést, étkezést, a gyermekek gondozását, altatását. Egyéb szerepjátékoknak nincs állandó helye, mert azt a gyermekek saját fantáziájuk szerint, a csoportterem bármely szabad részében önállóan megtervezhetik, felállíthatják.

A gyermekek játéktere lényegesen megnövekedik az udvaron, ezért ösztönözzük őket arra, hogy ott minél több nagymozgásos tevékenységet folytassanak. Az időjárás függvényében az óvodapedagógus elősegítheti az udvari szerepjátékok kibontakozását is, feltételének megteremtésével. Jó idő beálltával az udvaron kialakított mese, rajzos, zenei terek, kihelyezett asztalok lehetővé teszik a teljes délelőtti szabadban tartózkodás lehetőségét.

A játéktevékenység az óvoda kinyitásával elkezdődik. A gyermekek ettől kezdve szabadon választott játékkal játszhatnak. **A játékhoz szükséges időt** a folyamatos napirend és a játékba integrált tanulásmódszerek jól segíti, így a gyermekek egybefüggően, a játékok elrakása nélkül több órán keresztül játszhatnak.

E programmal működő óvodákban a 3-4 éves gyermekek szinte egész nap játszanak, egyedül, egymás mellett, néha összeverődve, kivéve a tisztálkodás, alvás és étkezés idejét.

Az óvodapedagógus az 5-6-7 éves gyermekeknek biztosítsa a több napon keresztül tartó játékot, hogy olyan tulajdonságuk, mint az állhatatosság, kitartás képessége kialakulhasson bennük.

A kreativitást segítő játékeszközök olyan tárgyai a cselekvésnek, amelyek gazdagítják a gyermekek elképzeléseit. Az óvodapedagógus a játékhoz olyan eszközöket biztosítson, mely izléesek, praktikusak az alkotó képességek kialakulását fejlesztik, színesek, jó minőségűek és egyszerű félkész játékok.

A kisebb gyermekek játékához sok eszközre van szükség. Elsősorban a gyakorló játékhoz, amelyek a gyermekek pszichikus funkcióját fejlesztik, másodsorban a hagyományos szerepjátékokhoz szükséges kellékek (papás-mamás, fodrászos, orvosos stb.), amelyek a gyermekeket ösztönzi az élmények, tapasztalatok többszöri átélésére, harmadsorban pedig az esztétikai neveléshez (vers, mese, ének, rajzolás) szükséges kellékek.

Az óvodapedagógus a nagyobb gyermekeknek bővítsé az eszközválasztékát, elsősorban a szerepjátékokhoz kapcsolódó kellékekkel, játékokkal, az azonosulást segítő ruhadarabokkal, másodsorban értelem és képességfejlesztő játékokkal.

A gyermekek legyenek képesek a környezetükből szerzett **tapasztalatokkal, élményekkel** a játék tartalmát gazdagítani. Az óvodapedagógus tegye lehetővé, hogy a családban, az óvodában, a tágabb természeti- és társadalmi környezetben szerzett tapasztalatokat a gyermekek újra és újra a játékban is átélhessék. A gyermekek a szerepjátékukhoz alakítsák ki a teret.

A programban kiemelt szerepet kapnak a mikrocsoportos séták. Ezek fejlesztő hatása megmutatkozik a gyermekek tapasztalatgazdagságában.

Wondershare
PDFelement

A 3-6-7- éves korban megjelenő játékfajták, s azok tartalmának, minőségének alakítása, gazdagítása a gyermekek egyéni igényeinek, sajátosságainak figyelembe vételével

A gyermekek játékában keverednek a különböző játékfajták. Folytatódik az a manipulálás, amely a játékeszközök rakosgatásában érhető utol, vagyis a **gyakorló játék**. Ezért legyen módja a gyermekeknek megismerni az eszközök, tárgyak különböző tulajdonságait, mert a véletlen cselekvéshez kapcsolódó „AHA” élmény sokféle felfedezési lehetőséget tartogat számukra. Ez az örömszerzés alapot ad a cselekvés többszöri megismétléséhez, amely szinte ritmikusan jelentkezik. Ez a tevékenység jól fejleszti a szem-kéz koordinációit, kezesség - szemesség kialakulását, hat a laterális dominancia kialakulására.

Az óvodapedagógus kísérje érdeklődéssel a gyermekek halandzsázását. A többszöri ismétléssel elmondott szöveg ritmusa a gyermekekben pozitív érzelmet kelt.

Az udvaron is biztosítja az óvodapedagógus a gyakorló játék lehetőségét. Erre legalkalmasabb a homok, víz, kavics és olyan kisebb-nagyobb tárgy, melyet a gyermek saját szabályai szerint rakosgathat.

Az óvodapedagógus segítse a gyermek játékát továbbfejlődni. Így már a legkisebbeknél is megjelenik a **szerepjáték**. Az óvodapedagógus szervezzen és vállaljon szerepeket, hogy a megformálás mintát adjon a közös cselekvéshez.

A kicsik játékában kapjon teret a feltételek biztosítása, a papás-mamás játék, a fodrászos, orvosos, kalauzos játék, ezek mindegyike egyszerű mozzanatokat jelenít meg együttlét, együttmozgás formájában. A gyermekek szerepvállalását indirekt módon segítse az óvodapedagógus, hogy a „mintha” helyzetek minél gyakrabban megjelenhessenek.

A rendszeres, többször ismétlődő meseélmény igazai táptalaja a dramatikus játéknak, bábozásnak. A mesék megelevenítésében legyen résztvevő az óvodapedagógus, adjon modellt egy-egy szereplő megformálásához. Kezdetben használjanak minél több kelléket, a képzeleti képek megjelenítéséhez, illetve a beleélő-képesség, önkifejezés fokozásához. A bábjáték először az óvodapedagógus előadásában jelenjen meg az óvodában. Legyen a csoportnak egy „szeretet” bábja, akinek a gyermekek szívesen elmondják sikereiket, örömeiket, bánatukat. Ezt a bábót emeljék ki központi helyre a többi közül, hogy a gyermekek megkülönböztetett szeretettel játszhasanak vele, simogathassák, szeretgethessék.

A gyermek a **konstrukciós játék**ában minél gyakrabban élje át az „én készítettem” alkotás örömét, mert ez az érzés további felfedezésre sarkallja. Ennek eredménye lehet a sokféle formájú játékelemből kialakított forma-, szín – és tér variált gazdagság.

A konstrukciós játékba kapcsolódva jelenjen meg a barkácsolás, elsősorban az óvodapedagógus által barkácsolt kellékek készítésével, amit az óvodapedagógus a gyermek aktív bevonásával hoz létre.

Az óvoda a gyermekeknek biztosítson olyan nyugalmas, kissé elszeparált udvarrészt, ahol szabadon kezdeményezhetik az egyszerű szabályokhoz kötött népi játékokat, énekes játékokat és ügyességi játékokat. Az óvodapedagógus ajánljon fel **szabályjátékokat**, amit a gyermekek könnyen betarthatnak és szívesen, önállóan is kezdeményezhetnek.

Az óvodapedagógus a szülők és a gyermekek bevonásával is barkácsoljon különböző típusú bábokat, hogy közös bábozásra ösztönözze őket.

A szerepjátékot és a dramatikus játékot a gyermekek kiegészíthetik építő, konstrukciós játékkal. Később bonyolultabb formákat, tárgyakat, alkotásokat hozhatnak létre.

▪ *A gyermekek beszédképességének fejlesztése játéksituációkban*

A játék számos lehetőséget teremt a kommunikációra, a párbeszéd kialakítására.

Az óvodapedagógus beszéde modellértékű a gyermeknek a szókapcsolatok, a kommunikáció, a nonverbális jelzések (mimika, gesztus) a beszéd hatáselemeinek (hanglejtés, hangsúly, hangerő, hangszín, ritmus, dallam szünet) megfigyelése tekintetében.

A hangszínnel, hangerővel bánni tudást leginkább a dramatikus játék segíti. Az óvodapedagógus által kezdeményezett anyanyelvi játékok adjanak mintát az artikuláció, szókincs, kifejezőképesség fejlesztéséhez (pl. hangutánzó játékok, fonémahallás fejlesztő játékok, légzési technikát segítő játékok, szinonimakereső játékok stb.)

▪ *Az óvodapedagógus játéksegítő, játékirányító metódusainak alkalmazása*

Az óvodapedagógus játéksegítő metódusai legyenek szituációtól függőek. A gyermekek, ha nyugodtan játszanak, vagy ha érezhető, hogy problémamegoldóak, az óvodapedagógus irányítása legyen játékot követő, szemlélő, hagyja a gyermekeket cselekedni.

A kiscsoportosok esetében - ha szükség van rá – legyen játékot kezdeményező, modellnyújtó játszótárs. Ebben a játék helyzetben is legyen támogató, engedő és elfogadó. Segítsen azok játékában, akik kevésbé kreatívak, ötletszegények.

Az óvodapedagógus avatkozzon be a játékba, ha a gyermekek durvák egymáshoz, vagy ha veszélyeztetik egymás épségét, játékát.

5.1.2. A fejlődés várható jellemzői az óvodáskor végén

A gyermek ismeri:

- a játéktevékenység csoportban elfogadott szabályait;
- a játékok helyét; a játékok megóvására vonatkozó tudnivalókat.

A gyermek képes:

- önállóan, érdeklődésének megfelelő játékot választani;
- önállóan eldönteni, hogy kivel és mivel játszik;
- szerepjátékot, konstrukciós játékot játszani, bábozni, meséket megeleveníteni, építményeket létrehozni, barkácsolásban részt venni, különböző szerepjátékot a csoportban elfogadott norma szerint játszani;
- elmélyülten, állhatatosan, több napon keresztül egy azon játéktémában részt venni;
- önállóan megteremteni a kitalált játékához szükséges helyet és eszközt;
- kreatív játéktevékenységet folytatni, a játékához félkész eszközöket készíteni az óvodapedagógus segítségével, és azt felhasználni;
- az együttműködés normáit betartva, együtt játszani kisebb csoportokban, a társaival.

A gyermek attitűdjére jellemző, hogy

- kíváncsi mások kreatív játéktevékenységére;
- élvezettel hoz létre bonyolult építményeket, konstrukciókat, és abban tud gyönyörködni;
- játéktevékenységekben együttműködő, segítő, figyelmes társ;
- interakciója színes, kedves, kulturált, érthető;
- sokszor jelét adja annak, hogy kijátszotta magát, és boldog a játéktevékenység végén;
- szüleinek gyakran beszél játékélményeiről;
- igénye a több napon keresztül tartó játéktémában való elmélyülés.

5.2. Játékba integrált tanulás

E program széles értelemben értelmezi a tanulást. A gyermekek tevékenységeik során szerzett benyomások, tapasztalatok, élmények alapján tanulnak, s általa fejlődnek. A szociális és intellektuális tanulási képességek fejlődését az óvoda felerősíti. Ennek elsődleges terepe a játék és a teljes óvodai élet. Nem fér kétség ahhoz, hogy az óvodás gyermek értelmi képessége: érzékelése, észlelése, emlékezete, figyelme, képzelete, képszerű szemléletes gondolkodása leginkább a játékon keresztül fejlődik.

A program felfogása szerint a **játékba integrált tanulás azt jelenti**, hogy az óvodapedagógus által kezdeményezett **tevékenységek a játékidőbe ékelődnek, tagolódnak**, úgy, hogy nincs közben játékelrakás. A gyermekek a tevékenységek befejezése után, igényük szerint visszatérhetnek eredeti játékukhoz, vagy újat kezdenek. A játékba integrált tanulás a szervezett mozgástevékenység miatt egyetlen egy napon felborul, ha az óvoda nem rendelkezik tornaszobával.

A gyermekek örömmel és teljesen önként, spontán tanulnak. Ehhez társulnak olyan tevékenységi formák, mint az óvodapedagógus által irányított megfigyelés, felfedezés, tapasztalatszerzés, kreativitás erősítése, amely a gyermek ismeretszerzését is magában foglalja.

Az utánzások, minta- és modellkövetés magatartás- és viselkedéstanulás, cselekvéses tanulás folyamatában mindvégig az óvodapedagógus a főszereplő, tetteivel a legerősebb hatást gyakorolja a gyermekekre. A szokástanulást és az alapvető ismeretek elsajátítását tervezzék meg projektszerű tanulással, aminek eredménye a szülők számára is követhető a megerősített vizuális jelekkel. E tanulási rendszerben felerősödik az információáramoltatás és az együttnevelés.

A programunkban helyet kap az óvodapedagógus által kezdeményezett egyéni fejlesztés, amely számos probléma és feladatmegoldás lehetőségét adja a gyermekeknek.

A tevékenységi forma tervezése évszak projektben történik, melynek minden elemét a szülők tájékoztatása érdekében hozzák nyilvánosságra. Az óvodapedagógusok a csoportokhoz tartozó öltözőben helyezik ki. A projekt kidolgozása a szülők számára legyen áttekinthető, esztétikus, könnyen olvasható és folyamatosan követhető. Ezért piktogramokkal jelölik meg az aktuálisan tanítandó anyagokat.

A játékban integrált tanulás elsődleges célja a gyermek kompetenciáinak fejlesztése.

Javaslat a gyermekek heti rendjének elkészítéséhez

(3-6-7 éves korosztálynak egyaránt alkalmas, csak az időkerete változik)

	Hétfő	Kedd	Szerda	Csütörtök	Péntek
Délelőtti játékba integrált tanulás	Vers, mese dramatikus játék Ének-zenei képességfejles- ztés	Vers, mese dramatikus játék Rajz, festés, mintázás, kézimunka Zenés, mozgásos percek	Vers, mese dramatikus játék A környezet tevékeny megism.	Vers, mese dramatikus játék Zenés, mozgásos percek	Vers, mese dramatikus játék
Udvari játékba integrált tanulás	Énekes játékok, gyermektánc Futás, kocogás	A környezet tevékeny megism. Futás, kocogás	Futás, kocogás	Futás, kocogás	Futás, kocogás
Délutáni játékba integrált tanulás	Részképes- ségek fejlesztése egyéni igények szerint	Részképes- ségek fejlesztése egyéni igények szerint	Részképes- ségek fejlesztése egyéni igények szerint	Részképes- ségek fejlesztése egyéni igények szerint	Részképes- ségek fejlesztése egyéni igények szerint
A kiemelt figyelmet igénylő (SNI, HH, HHH, magatartási nehézségekkel küzdő, tehetséges) gyermekek egyéni fejlesztése					

A szervezett tevékenységi formák

Kötelező	Énekes játékok – gyermektánc az udvaron vagy a csoportszobában Mozgás, mozgásos percek, játékok
Közvetve kötelező	Vers, mese, dramatikus játék
Kötetlen	Rajz, mintázás, kézimunka A környezet megszerettetése, megismertetése Ének – zene készségfejlesztés Egyéni fejlesztések

A szervezett tevékenységi munkaformák

Együttes, közös tevékenységek	Vers, mese, dramatikus játék Énekes játékok, gyermektánc Mozgás, mozgásos játékok Futás, kocogás Zenés-mozgásos percek
Mikrocsoportos	Ének-zenei képességfejlesztés
Kis létszámú csoportos	Rajz, festés, mintázás, kézimunka A környezet tevékeny megismertetése
Kis létszámú differenciált fejlesztések	Tehetséggondozó műhelyek
Egyéni fejlesztés	Részképességek fejlesztése egyéni igények szerint

A szervezett tevékenységi formák időkeretei korcsoportonként

	Vers, mese, dramatikus játék	Ének, énekes játék, gyermektánc, zenehallgatás	Rajz, festés, mintázás, kézimunka	Mozgás, mozgásos játékok	Zenés-mozgásos percek	A külső világ tevékeny megismertetése
3-4 évesek	naponta 5-10'	heti 1x 10-15'	heti 1x 10-15'	heti 1x 10-15'	heti 2x 3-4'	heti 1x 10-15'
4-5 évesek	naponta 10-15'	heti 1x 15-20'	heti 1x 15-20'	heti 1x 15-20'	heti 2x 4-6'	heti 1x 15-20'
5-6-7 évesek	naponta 15-20'	heti 1x 30-35'	heti 1x 30-35'	heti 1x 30-35'	heti 2x 5-6'	heti 1x 30-35'

A 3-4 évesek napi szervezett tanulási időkerete max. 35'

A 4-5 évesek napi szervezett tanulási időkerete max. 45'

Az 5-6-7 évesek napi szervezett tanulási időkerete max. 65'

A program megvalósításához szükséges tanulási módszerek

A módszerek megválasztását a gyermekek életkori sajátossága, test-lelki állapota, érdeklődése, kíváncsisága befolyásolja. Az óvodapedagógus az eljárásait változatosan, mindenkor az adott szituációnak megfelelően kombinálja. A játékoság, a felfedezés a ráébredés lehetősége a közvetlen tapasztalatszerzéshez kapcsolódó gyűjtögetés, elemzés, rendszerezés minél gyakrabban jelenjen meg a tevékenységekben.

Az óvodapedagógus törekedjen módszertani kultúrájának kiművelésére.

Alapelvek a tanulási folyamatok értékeléséhez

A gyermekek akkor tudnak önfeledten, boldogan tevékenykedni, ha sok buzdítást, dicséretet, pozitív megerősítést kapnak. Ezért az óvodapedagógus törekedjen arra, hogy minden gyermek mindennap kapjon valamilyen pozitív megerősítést. Kerülje a sztereotip értékeléseket (ügyes vagy, stb.), helyette a gyermekek konkrét, jó cselekedetét, tettét emelje ki. Az óvodapedagógus alkalmazza a differenciált, árnyalt, buzdító értékelést.

Alkalmazza a jutalmazás sokféle módszerét: simogatást, pillantást, testközelséget, gesztust, mimikát, szóbeli közlést, egyénileg, a csoport és a szülők előtt egyaránt.

Az óvodapedagógus kerülje a tárgyi jutalmak osztogatását. Ha korábban gyakorlat volt, próbálja kiiktatni. Az apró jutalmak örömet szereznek ugyan a gyermekeknek, de egyben elveszik a „természetes jutalom” értékét. Ezen kívül irigységet szítanak a gyermekek között.

A büntetést teljes mértékben kerüljük a tanulási folyamatban, mert a gyermekek kíváncsiságát, érdeklődését, motivációját visszaszorítja, lefékezi. Az óvodapedagógus a tanulási szokásokat alakítsa úgy, hogy egy gesztus, tekintet, egy átrendeződés, egy kérdés segít a nemkívánatos magatartás megszüntetésében.

Az óvodapedagógus törekedjen arra, hogy minden gyermek reálisan ismerje meg testi, lelki, szellemi értékeit, de azt is tudja, hogy melyek a hiányosságai.

A tanulási folyamatban is csak akkor segítsen az óvodapedagógus a gyermekeknek, ha kéri a segítséget, mert elakadtak a probléma megoldásában. A gyermekek próbáljanak minél több mindent önállóan megoldani.

Az óvodapedagógus a tanulás irányítása során, személyre szabott, pozitív értékeléssel segíti a gyermekek személyiségének kibontakoztatását.

5.3. Vers, mese, dramatikus játék

A tevékenység célja: A gyermekek erkölcsi, szociális, esztétikai és intellektuális érzelmeinek gazdagítása, személyiségfejlődésük, pozitív személyiségjegyeik megalapozása, a csodákkal teli meseélményekkel, mesefeldolgozásokkal és a mondókák, versek zeneiségével, rímeinek csengésével. A mindennapi mesélés, mondókázás, verselés és a mesefeldolgozásokban megjeleníthető művészetek komplexitása, gazdagítsa a gyermeki szabad önkifejezés lehetőségét, a lelki harmóniát, amelyben a belső képalkotási folyamatuk megerősödik, óvodás szemléletük, világképük formálódik. A pozitív személyiségjegyeik megalapozása, a csodákkal teli meseélményekkel (népmesék, klasszikus és kortárs irodalmi művek).

5.3.1. Az óvodapedagógus feladatai

- A felhasznált irodalmi anyagok igényes, életkornak és az adott csoport képességszintjének összeállítása, népi, klasszikus és kortárs irodalmi művekből.
- A 3-6-7 éves korban kedvelt hagyományos, és új művészeti komplex, tartalmi formák, munkaformák és módszerek biztosítása a vers, mese, dramatikus játéktevékenység minőségének fejlesztéséhez.
- A gyermekek nyelvi képességének fejlesztése az irodalom eszközeivel.
- A magyar gyermekköltészet, a népi, dajkai hagyományok gazdag és jó alkalmat, erős alapot kínálnak a mindennapos mondókázásra, verselésre.
- A magyar népköltészet és népmese által a szülőföldre való kötődés erősítése.
- A migráns gyermekek kultúrájának közvetítése a kultúrájukhoz kapcsolódó mesék, versek bemutatásával.
- A mese különösen alkalmas az óvodás gyermek szemléletmódjának és világképének kialakítására. Visszaigazolja a kisgyermek szorongásait, s egyben feloldást és megoldást kínál. A tárgyi világot is megelevenítő, áttelekítő szemléletmódja, és az ehhez társuló, a szigorú ok-okozati kapcsolatokat feloldó mágikus világképe, csodákkal és átváltozásokkal ráébreszt a mélyebb értelemben vett pszichikus realitásra és a külvilágra irányított megismerési törekvésekre.
- A mesélővel való személyes kapcsolatban a gyermek nagy érzelmi biztonságban érzi magát, s a játéktevékenységhez hasonlóan a mesehallgatás elengedett, intim állapotában eleven, belső képvilágot jelenít meg. A belső képalkotásnak ez a folyamata a gyermeki élményfeldolgozás egyik legfontosabb formája.
- A gyermek saját vers-és mesealkotása, annak mozgással és/vagy ábrázolással történő kombinálása az önkifejezés egyik módja.
- A mindennapos mesélés, mondókázás és verselés a kisgyermek mentális higiéniájának elmaradhatatlan eleme.

A felhasznált irodalmi anyagok igényes, életkornak és az adott csoport képességszintjének megfelelő összeállítása

A felhasznált irodalmi anyagok igényes összeállítása az óvodapedagógusok feladata. A művek, kiválasztásában érvényesüljön a pedagógiai, pszichológiai, módszertani tudatosság és a tradicionális értékek továbbéltetése.

Az óvodás gyermekeknek bemutatható, megtanítható irodalmi alkotások között elsődlegesen a népköltészetek csodái, mely a magyar nép kultúra gyökereit hordozza magában. A népi gyermekköltészet remekei közé tartoznak az ölbeli játék, népi mondókák, népi altatók, népi játékok, találós kérdések, közmondások, népmesék, melyek mély érzelmet váltanak ki a gyermekekből.

Az óvodapedagógus a legkisebbek versanyagát népi mondókákból, rigmusokból és a legismertebb költőink ritmikus, zenei hatású, játékos verseiből állítja össze. Olyan meséket válasszon, amelyek cselekménye egyszerű, érthető, ritmikus ismétlődések jellemzik. Legerőteljesebben az ölbeli játékok hatnak rájuk, melyet a szeretett óvodapedagógusaikkal, és a nagy társaikkal együtt játszhatnak. Az egyszemélyes mondókák: napcsalogatók, esőüdvözlők, nyelvgyakorlók, nyelvtörők, állatcsalogatók is a kicsik kedvencei. Ebből is legyen nap, mint nap élménye a gyermekeknek. Az irodalom gazdag tárához tartoznak a népi altatók is, melyek szívesen mondogatott, az alvás előtt a ritmikus szövege miatt. Ezek fokozzák a gyermekek ritmus iránti érzelmeit, és kialakítják a versszeretetüket.

A nagyobb óvodásoknak is vannak mondókáik. Ilyenek a kiolvasók. A kiolvasók is meghatározott funkciójú mondókák, csak ezek mindig a játékok előtt, a játékokkal szoros kapcsolatban fordulnak elő. A találós kérdések mindig lelkesítik a nagyobb óvodásokat. Gyűjtsünk össze belőle egy csokorra valót, mert a hosszú őszi, téli, tavaszi délutánokon kedves szórakozása a nagycsoportos gyermekeknek. A program szorgalmazza a közmondások megismertetését is. Az óvodapedagógusok negyedévenként egy-egy közmondás jelentéstartalmát is megismertetik a gyermekekkel, amelyiket a környezetük is használ. Így azt is megtanulják, mikor mondhatják egymásnak, testvérüknek, szüleiknek a népi bölcsességet.

A 4-5 éves korú gyermekek meséi már lehetnek többfázisú állatmesék, népmesék, dramatikus népszokások, novellisztikus - realizisztikus mesék.

Az óvodában a 3-7 éves gyermekek életkori sajátosságaihoz igazodóan a népi – népmesék, népi hagyományokat felelevenítő mondókák, rigmusok, a magyarság történelmét feldolgozó mondavilág elemei, meséi -, a klasszikus és a kortárs irodalmi műveknek egyaránt helye van.

Kapjanak helyet a magyar klasszikusok és a mai modern írók modern meséi is. Ebben a korban a népi mondókák, névcsúfolók, halandzsza szövegű kiolvasók alkotják a tervezett mondókázás anyagát. Szerepeljenek vidám, humoros versek, klasszikusok és a mai magyar költők népköltészeti ihletésű, ritmusélményt nyújtó versei.

Az óvodáskor a mesehallgatás igazi ideje. A gyermekek mesetárába épüljenek be az állatmesék, a cselekményesebb népmesék, novellisztikus-realisztikus mesék, a klasszikus tündérmesék, a tréfás mesék és a műmesék. A gyermekek a meseregényeket is szívesen hallgatják, folytatásokban napokon keresztül izgatottan várják. A gyermekek versanyaga gazdagodjon a különböző típusú népi mondókákkal, kiolvasókkal. Ismerjenek meg olyan közmondásokat, amelyeket a környezet gyakran hangoztat. Az óvodapedagógus a nagyobbaknak bátran olvasson lírai műveket, mert a gyermekek már ebben a korban is megérik a költői képek érzelmét, kifejező erejét. A kiválasztott versek, mesék erősítik a környezet megszerettetését, a néphagyomány ápolást, az évszakok szépségét.

A 3-6-7 éves korban kedvelt hagyományos és új művészeti, komplex tartalmi formák, munkaformák és módszerek biztosítása a vers, mese, dramatikus játéktevékenység minőségének fejlesztéséhez

Az óvodába kerülő 3 éves gyermekek első igazi versélménye a mondókákhoz, ölbeli játékokhoz tapadnak. A népi mondókákhoz kapcsolódó mozdulatok, játékok felettebb nagy élvezetet jelentenek a gyermekeknek, mert a felnőtt ölében, test melegében teljes biztonságérzetben hallgathatják. Ez a többször átélt fizikai kontaktus sokat jelent a gyermek és a felnőtt érzelmi egymásra találásában. A befogadás időszakában legyen minden gyermeknek a jeléhez kiválasztott „én mondókám” „én versem” saját irodalmi anyaga, amit albumokba téve nézegethetnek, vagy nyaklánc formájában magukra ölthetnek. A gyermeknek annyiszor mondjuk el, ahányszor kéri a saját mondókáját vagy versét. Az óvodapedagógus teremtsen minél több lehetőséget a vidám rigmusok korai megkedveltetésére. A gyermekek az óvodapedagógussal együtt sokszor ismétlik az állathívogatókat, altatókat, kiolvasókat, de sohase keltse bennük ez a gyakorlás érzetét.

Az egyszerű állatmeséken keresztül fokozatosan rászoktatjuk a gyermekeket a mese figyelmes végighallgatására. A mese többszöri meghallgatása után legyenek élvezői a mese dramatikus feldolgozásának. Először az óvodapedagógusok, a nagyobb gyermekek, majd a kicsik fokozatos bevonásával próbálják megjeleníteni az egyszerű meséket. Rövid, improvizált jelenetekkel a gyermekek megismerik a bábokat. Az óvodapedagógus mutasson be párbeszéd formájában előadott rövid, ötletes jeleneteket. A környezet megszerettetése érdekében a gyermekek lapozgassanak leporellókat, színes képeskönyveket, otthonról is hozzák el kedvenc könyveiket, hogy megmutathassák egymásnak.

A rendszeres, többször ismétlődő meseélmény igazi táptalaja a **dramatikus játéknak, bábozásnak**. A mesék, megelevenítésében legyen résztvevő az óvodapedagógus, adjon modellt egy-egy szereplő megformálásához. Kezdetben használjanak minél több kelléket a képzeleti képek megjelenítéséhez, illetve a beleélő képesség, önkifejezés fokozása érdekében.

A bábozás először az óvodapedagógus előadásával jelenjen meg az óvodában. Legyen a csoportnak kedvenc bábja, akinek szívesen elmondják sikereiket, örömeiket, bánatukat. Ezt a bábót is helyezzük a többi közé, hogy a gyermekek játszhassanak vele, tapogathassák és megszeretgethessék.

Az óvodapedagógus a vers, mese, dramatikus játék illusztrálásához csak kellékeket használjon, amelyek elősegítik a képzeleti képek előhívását, s a meséhez való erős kötődés kialakulását.

Óvakodjon más eszközök használatától!

Az óvodapedagógus és a nagycsoportos korú gyermekek bábozzanak, dramatizáljanak minél több alkalommal a kisebbeknek. Legyen ez egyben színpoltja az óvodai ünnepeknek, és rendezvényeknek is.

A kiscsoportos gyermekek egy nevelési év alatt ismerkedjenek 10-12 mondókával és 8-10 új mesével, s ezeket minél többször ismételtessék. Az óvoda szervezzen a gyermekeknek rögtönzött óvodai báb, és dramatikus előadásokat, amelyeket a nagyobb korú gyermekek meglepetésként, örömmel mutatnak be a kicsiknek.

A nagyobb gyermekekben kialakul a mese, a vers szeretete. Igénylik, izgatottan várják az óvónő meséit. A gyermekek arcán megjelenik a megfélemlítő áhítat, figyelő ámulat. Játékokban mind gyakrabban előfordul mesélés, bábozás és az ismert mondókák, halandzsza szövegű kiolvasók ismételtetése. Az új versek kapcsolódnak a gyermekek élményeihez, tapasztalataihoz, hangulatához.

A gyermekek pozitív személyiségjegyeinek megalapozása érdekében az óvodapedagógus a mese mondanivalóját erősítse meg pl. egy közmondással, amit a szülőkkel is megbeszél, s jól látható helyen az öltözőben elhelyez. Így a szülők is együtt tudnak gondolkodni az óvoda léleknevelő hatásán, a gyermekek erkölcsi tulajdonságainak alakításán. Az óvodapedagógus segítségével jelenítsék meg a meséket, a gyermekek élményeit.

A gyermekek szeretnek bábjátékot rögtönözni, meséket kitalálni, elkezdett mesét a saját fantáziájuk szerint befejezni. Az óvodapedagógus teremtsen ehhez minél több lehetőséget.

A 4-5 éves gyermekek 5-6 mondókát, 6-8 rövid verset és 10-15 új mesét ismerjenek meg.

A nagycsoportosok körében minden adandó alkalmat használjon fel az óvodapedagógus a kiolvasók, rigmusok ismételtetésére. A gyermekek nagyon élvezik a rímes találós kérdéseket és a rímjátékokat.

A gyermekek ismételtetik az előző években tanult verseket. Az új versek (15-20) bemutatása kapcsolódik a gyermekek élményeihez. Az óvodapedagógus lehetőleg ne szavaltassa a gyermekeket kórusban. Kerülje az éneklő hanglejtést. Ügyeljen a szavak gondos, tiszta ejtésére, az értelemszerű hangsúlyozásra. / Kivételt képeznek a ritmikus versek, pl. Weöres Sándor: Galagonya /

Az óvodapedagógus - főleg a délutáni pihenés alatt – olvasson fel a nagycsoportos gyermekeknek folytatásos mesét. A közösen kitalált meséket nevezzék el a „mi mesénk”-nek.

A gyermekek fejezzék ki a mese cselekményét mozgással, mimetikus játékkal. A meseszereplők jellemző tulajdonságai alapján olyan közmondásokat keressen az óvodapedagógus, amelyekkel meg tudja erősíteni erkölcsi tulajdonságokat. A gyermekek szeretik rajzban is kifejezni a vers- és meseélményeiket. Ezekből készítsenek közösen albumot. Az auditív élményhez társuló vizuális élmény lehetőséget ad az ismétlésre és az élmények felelevenítésére. A nagycsoportos gyermekek a nevelési év folyamán halljanak legalább 15 – 18 új mesét.

E tevékenység mindennap megjelenik az óvodában, mely a gyermek mentális higiéniájának elmaradhatatlan eleme. Az óvodapedagógus közvetett módon a zenei szignállal, mesepárnák elkészítésével a meseszobában (sarokban). Amikor minden gyermek megérkezik, gyertyagyújtással csalogatja a gyermekeket, csak akkor kezdi el a mesét, gyertyafénynél vagy lámpagyújtás után. Egy héten keresztül ugyanazt a mesét hallják a gyermekek, hogy a rákövetkező héten eljátszhassák, megjeleníthessék különbözőképpen a mesealakokat.

A tevékenység befejezését jelzi a gyertya elfújása vagy az óvodapedagógus éneke, ami stílusosan kapcsolódik a meséhez.

A gyermekek nyelvi képességének fejlesztése a versek, mesék, dramatikus játékok segítségével

A nyelvi, kommunikációs képességek fejlesztésének leghatásosabb eszköze a mese, vers, mondókák, dúdolók, bábozás és a dramatikus játékok.

Az óvodapedagógus magával ragadó meseelőadása a záloga annak, hogy az irodalom nyelvi statisztikai eszközei nagymértékben fejlesszék a gyermeki beszédet és a kommunikációt. Ezen keresztül a gyermekek elsajátítják a szavak helyes kiejtését, a tiszta beszédhallást. A népi mondókák és gyermekversek ismétlése hatásosan segíti a beszédészlelés, és beszédmegértés fejlődését. A gyermekek ezen irodalmi műfajok segítségével gyakorolják a helyes légzést, a helyes ejtést, artikulációt, egyes beszédhangok, hangkapcsolatok törvényszerűségeit, mint a hasonulás, összeolvadás, rövidülés, hangkiejtés stb. A versek ismétlése alkalmat teremt a gyermekek számára a beszédtempó, ritmus, hangsúly, hanglejtés gyakorlására. A dramatizálható népi mondókák, népmesék felkeltik a gyermekek beszélőkedvét, beszédfantáziáját, a beszédindítást. A gyermekek megtanulhatják a fonetikailag változatos felépítésű, muzikális szavakat, a szófajok legkülönbözőbb változatait, a hangok stílusjegyeit, azok érzelemkeltő hatásait, színeffektusokat közvetítő szavakat, szókapcsolatokat, a hangfestő, hangutánzó, rokon értelmű igéket, ikerszavakat, valamint a nyelvi komikum, humor verbális példáit.

A népköltészeti alkotásokból, a népmesékből a gyermekek sok új, régies, népies fogalmat ismerhetnek meg, hiszen a népmese a magyar nyelv kincsesládája. A bábjátékban, dramatikus játékokban a gyermekek kibontakoztathatják a szabad önkifejezésüket, a dramatikus helyzetek pedig lehetőséget adnak a társalgási kedv fokozására, a szerepek megformálásra és az önálló mesemondásra.

5.3.2. A fejlődés várható jellemzői az óvodáskor végén

A gyermek ismeri:

- a három nevelési évben hallott mondókákat, verseket, meséket;
- mesélés, bábozás, dramatikus játékok szokásait, szabályait;
- a mikrocsoportos és egyéni verstanulás kialakított szabályait, szokásait;
- a vershez, meséhez kapcsolódó hívóképeket.

A gyermek képes:

- a hívóképek alapján önállóan felidézni az egyszerűbb verseket, rigmusokat;
- a meséket helyes artikulációval és jó szövegfonetikai hatáselemekkel elmondani;
- figyelmesen mesét hallgatni;
- meséket, történeteket kitalálni, és azt mozgással kifejezni;
- aktívan, cselekvően részt venni a mesefeldolgozásban;
- a „mi mesénk” megkezdett gondolatmenetét folytatni,
- az átváltozás eszközeit, díszleteket, a félkész játékeszközöket használni;
- elfogadni önmagát, társait különböző szerepekben;
- meséket jeleneteit rajzban kifejezni;
- egyszerű bábokat készíteni.

A gyermek attitűdjére jellemző, hogy

- örömmel ismételteti a verseket, rigmusokat;
- várja, igényli a mesehallgatást,
- örömmel mesél, bábozik, dramatizál az óvoda kisebb gyermekeinek;
- ötletei vannak a mesefeldolgozáshoz, amely láthatóan boldoggá teszi őt;
- a kitalált mesék „AH” örömmel töltik el;
- mosolyra derül helyzet-, és jellemkomikumokon, szójátékokon.

5.4. Ének-zene, énekes játék, gyermektánc, zenehallgatás

A tevékenység célja: A zenei anyanyelv megismertetés, megszerettetése az ölbéli játékokon, a közös éneklés, a közös énekes gyermekjátékokon, táncokon keresztül, amely a zene szép magvával felkelti a gyermekek zenei érdeklődését. Az érzelem gazdag tevékenységen keresztül a gyermekek zenei képességfejlesztése is megvalósul, mely utat nyit a zenéhez való, mélyebb, pozitív viszonyulás kialakulásához.

5.4.1 Az óvodapedagógus feladatai

- A felhasznált zenei anyagok igényes, életkornak és az adott csoport képességszintjének megfelelő kiválasztása.
- A 3-6-7 éves korban tervezhető zenei képességek fejlesztése kreatív, játékos módszerekkel.
- A tevékenység differenciált szervezeti formáinak biztosítása.
- A gyermekek nyelvi képességének fejlesztése a zenei tevékenység segítségével.

A felhasznált zenei anyagok igényes, életkornak, és az adott csoport képesszintjének megfelelő kiválasztása

Az óvodai zenei nevelés során a gyermekeket csak „tisztá forrásból” tápláljuk, neveljük, hogy megismerhessék saját zenei anyanyelvüket. Az óvoda felel azért, hogy e minőségi kultúrát a gyermekek magukba szívhassák. Ezért a zenei anyag összeállítása kardinális szempontként jelentkezik az óvoda gyakorlatában. Az óvodai nevelés országos alapprogramja ezt egyértelművé teszi. Így kimondhatjuk bátran, hogy az óvodában nincs helye az igénytelen, és a szórakoztatóipar által ontott zenének. Kodály Zoltán írásai mind azt erősítik meg, hogy „Rá kell egyszer már mutatni a legkisebbek nevelésének országos, kulturális jelentőségére. Ha nem ültetjük el a zene szép magvát a legzsengőbb korban, később hiába próbálkozunk vele: Ellepi a lelket a gyom. Van-e szebb hivatás, mint új kertbe az első jó magot vetni?”

A zenei anyagok kiválasztása több szempont alapján történik. Elsők között szerepel az életkornak és a csoport fejlettségének megfelelő, zenei anyagok kiválasztása, melybe beletartozik a zenei hangkészlet, dallamfordulatok, játékformák tudatos megválasztása. Ezt követi az évszaknak megfelelő zenei anyagok összegyűjtése, mivel a tervezésünket az évszakok és a jeles napok tartalmi köre határozza meg.

A 3-4 éves korú gyermekek nagyon élvezik az ölbéli játékokat, amelyeket a felnőttekkel közösen játszhatnak. Legyen ezek között arc-, kéz-, ujj-, lovagoltató játék. A tapintásos kontaktussal összekapcsolt zenei élmény a szeretet-kapcsolat, a biztonságérzet kialakításának egy láncszeme. A kicsik egyszerű 4-5 hangból álló olyan énekes játékokat tanuljanak meg könnyen, amelyek játéka álló helyzetben, játékos mozdulatokkal eljátszhatók.

A gyermekek mindössze egy-két komponált gyermekdalt tanuljanak meg az ünnepek köszöntésére.

A nagyobb gyermekeknek teremtsen továbbra is az óvodapedagógus olyan helyzetet, hogy minél gyakrabban játszassanak akár egymással is ölbéli játékokat, mondogassanak mondókákat. Ők már képesek arra, hogy nehezebb pentaton jellegű dúr hexachord hangkészletű énekes játékokat énekeljenek, amelyek mozgásanyaga is összetettebb. Megismerhetik a csigavonalat, hullámvonalat, szerepcserére épülő játékokat. A nyolcad, negyed ritmusképeken túl megjelenhet már a szinkópa is. A néhány alkalmi dal kiválasztásában is az igényesség domináljon, melyekhez a gyermekeket ösztönözzük mozdulatok kitalálására.

A döntés egyik játékos eszköze a kiolvasó, amit különböző élethelyzetben is alkalmazhatnak a gyerekek.

A zenehallgatáshoz olyan műveket válogasson az óvodapedagógus, amelyek felkeltik a gyermekek érdeklődését a nemes zene iránt, valamint jól elő tudja adni, megfelel a hanganyagának. Lehetőleg minél többször énekeljen, népdalokat, de jelenjenek meg a zenei repertoárban rokon-, és más népek dalai, migráns gyermekek dalai a magyar komponált műzene, altatódalok és a klasszikus műzene is. Az óvónő a zenehallgatási anyag megválasztásánál vegyék figyelembe a nemzetiségi, etnikai kisebbségi gyermekek hovatartozását is. A programunk sok lehetőséget teremt a zene hallgatására: óvodánkban már reggel halk, finom, nyugtató hatású zene várja a szülőket, a gyerekeket, hogy a reggeli feszült állapotot lazítani tudjuk. A negyedévenként megszervezett ovikoncertek is azt szolgálják, hogy zenei élményhez jussanak a gyermekeink, amit az óvodában mindenképpen a zenéhez legjobban értő óvodapedagógus tervezzen meg és vezessen le. Az óvodai gyermekkoncerteknek akkor van értelmük, ha mértéktartóak. A gyermekek élethelyzetben élik át a zenehallgatás csodálatát, mint például a népi altató mondókákat, énekeket az ebéd utáni szenderegés idején énekelgessük nekik, vagy ha fáradt a hangunk, akkor klasszikus vagy népi hangszeres bölcsődalok lejátszásával altassuk el őket.

A 3-6-7 éves korban tervezhető zenei képességek fejlesztése kreatív, játékos módszerekkel

A 3-4 éves gyermekek ismerjenek meg 5-6 mondókát, ölbeli játékot és 10 énekes játékot. A rövid mondókák, dalok 2/4-es üteműek, amelyekben negyed és páros nyolcad ritmusok találhatóak.

Ezeket a játékokon keresztül ismerjék meg közvetve a zenei alapfogalmakat.

Próbálgassanak halkabban, hangosabban beszélni, mondókát mondani és énekelni.

Figyeljék meg a csendet, a környezet hangjait és a dallamjátszó hangszerek hangszínét. Az egyenletes löktetést érzékeljék különböző játékos mozdulatokkal. Az óvodapedagógus énekelgesse a gyermekek nevét, jelét, csalogassa őket énekelve a közös játékba, tevékenységbe.

Az óvodapedagógus keltse fel a gyermekek érdeklődését a zenehallgatás iránt, hogy fokozatosan kialakulhasson bennük az áhítatos, elálló lélegzettel hallgatott zenebefogadás. Minél több zenei élményt közvetítsen, elsősorban énekes előadásával. A mindennapok során a különböző tevékenységekhez minél gyakrabban kapcsoljon zenei élmény-kiegészítést.

A nagyobb fejlettebb gyermekek énekelgessenek 4-8 motívumból álló énekes játékokat, műdalokat. A 4-5 új mondóka és a 12-15 új gyermekdal megtanulása mellett ismételgessék a 3-4 éves korban tanult dalokat is. A dalok hangterjedelme továbbra is pentaton jellegű dúr hexachord maradjon.

Az énekes játékok közül az óvodapedagógus már nehezebbeket is válogathat, pl. szerepcserés, párválasztó, sorgyarapító játékok stb. Az óvodapedagógus minél többször tervezzen közös éneklést, közös játékot.

A tiszta éneklés érdekében a gyermekek minél gyakrabban énekeljenek önállóan, egyéneként az éneklési készség fejlesztése és az önálló éneklésnél tapasztalható gátlások leküzdése érdekében. Énekelgessenek egyénileg, mikrocsoportban, halkabban, hangosabban, mélyebben, gyorsabban és lassabban. Az énekek dallamvonalát próbálják a levegőben felvázolni.

A gyermekek élvezettel játsszák a kérdés-felelet játékokat változatos szövegű és ritmusú motívumokkal. Minél többször legyen lehetőségük a gazdagon felszerelt énekes sarokban újrajátszani a mikrocsoportban átélt zenei képességfejlesztő játékokat.

Minél több alkalommal érzékeljék az egyenletes löktetést, a motívumok hangsúlyát és a mondókák, dalok ritmusát. Használjanak többféle népi ritmuseszközt a ritmusérzékük fejlesztéséhez. Ezeket a „ritmus-hangszereket” barkácsolják közösen a szülőkkel, óvodapedagógusokkal, hogy együtt tudjanak mondókázgatni, énekelgetni maguk és egymás örömeire.

A zenei élményközvetítés legyen mindennapos lehetőség az óvodában, kapcsolódjon minél többféle tevékenységhez.

Az 5-6-7 éves gyermekeknek legyen lehetősége megismerni és sokat ismételtetni 4-7 új mondókát, 18-20 új énekes játékot és 3-4 alkalomhoz illő műdalt. A tanult mondókáknak, gyermekjátékoknak találjanak ki szimbólumot, amit helyezünk el az énekes sarokban. Ezek emlékeztetnek a tanult dalokra és lehetőséget adnak az ismétlésre, az élmények felelevenítésére. A dalok hangkészlete általában a félhang nélküli ötfokúság a jellemző. Az óvodapedagógus válogasson olyan dalokból, melyben szünet, szinkópa, triola ritmusjelek is megtalálhatók.

A legidősebb óvodások szabálytartó képessége megengedi, hogy az óvónő bonyolultabb párcsere, kapus, hidas, sorgyarapító-fogyó játékokat is tervezzen, ami ennek a korosztálynak egyben a néptánca is. A népdalok éneklése a gyermek néptáncok és népi játékok a hagyományok megismerését tovább élését segítik, amely a szülőföldre való kötődést is erősíti.

Az óvodapedagógus a gyermekekkel együtt variálja az énekes játékok mozgásanyagát olyan egyszerű táncos lépésekkel, amit a felnőtt minta utánzásával követni tudnak (lásd a táncház).

Az óvodapedagógus a gyermekek tiszta éneklését minél gyakoribb egyéni énekléssel segítse elő. A hallásfejlesztést segítő zenei fogalompárokot, pl. a halkabb-hangosabb éneklést kapcsolják össze a tempóváltoztatással, dallambújtatással, hangszínelismeréssel.

A ritmusfejlesztés eredménye, hogy a gyermekek meg tudják különböztetni az egyenletes lüktetést és a dalok ritmusát.

A gyermek játsszanak minél gyakrabban zenei formaérzék-fejlesztő játékokat, hogy különböző mozgással megérezhessék a motívumok hosszát. Az óvodapedagógus fejlessze a gyermekek alkotókészségét, teremtsen arra lehetőséget, hogy egy-egy zenei képességfejlesztő játékot többféleképpen lehessen megoldani.

Adjon az óvodapedagógus lehetőséget az ügyesebb 5-6-7 éves gyermekeknek a metallofon játéokra, hogy a hangok magasságkülönbségét így is érzékelhessék. Próbálgassanak néhány hangból álló motívumokat kitalálni, vagy egyszerű gyermekdalokat megszólaltatni.

A tevékenység differenciált szervezeti formáinak biztosítása

A zenei nevelés szervezeti formája is kötetlen és kötött jellegű. A munkaformái tovább differenciálódnak. Az óvodapedagógus az ének-zenei képességfejlesztő játékokat kötetlen jelleggel mikrocsoportos formában szervezze meg. Ezzel a munkaformával az óvodapedagógus a gyermek egyéni képességeit figyelembe véve eredményesebben tud fejleszteni. A kötött jellegű, szervezett énekes játékot lehetőleg az udvaron tartsa meg az óvodapedagógus, rossz idő esetén pedig a csoportszobában a délelőtti levegőzés előtt. Ebben a formában csak énekes játékokat tervezzen az óvónő, hogy semmi se szakítsa meg az önfeledt, élmény teli játékot.

Az óvodapedagógus a gazdag, igényes módszertani kultúrájával érje el, hogy az énekes játékok igazi katarzisz élményt jelentsenek a gyermekeknek.

Az óvodapedagógus a zenehallgatást kapcsolja a különböző tevékenységekhez. Teremtsen a délutáni órákban arra is módot, hogy a gyermekek kedvük szerint megnézhesenek néhány perces kórusművet, hangszereken megszólaltatott klasszikus műremekeket.

A programhoz óvodai hangversenyek is társulnak, amit élő előadásban iskolások, szülők, nagyszülők, énektanárok, zenekarok, kórusok bevonásával szervezhet meg. Az óvodában ez lehet az évszakot nyitó vagy záró ünnep.

A gyermekek nyelvi képességének fejlesztése a mondókákkal, énekes játékokkal, dalokkal és a zenei készségfejlesztő játékokkal

Az óvodai zenei nevelés és az anyanyelvi fejlesztés között szoros kapcsolat van. Az éneklés nagy jelentőséggel bír a beszédszervek koordinált mozgásának fejlesztésében. A gyermekek lassabban énekelnek, mint ahogyan beszélnek. A lelassított mondókák, énekek ismételtetése segítse a helyes artikulációt, a szavak szép, pontos kiejtését. A mondókák, énekek szövegének hanglejtése, hangsúlya, ritmusa, hangerejének utánzása éreztesse meg a nyelv kifejező erejét, szépségét. Az éneklési készség fejlesztését szolgáló hangutánzó szavak éneklése segítse a magán- és mássalhangzók pontos képzését, kiejtését. A sokféle énekes játék adjon alkalmat a szókincs bővítésére is. A beszéd és a zene formanyelvének sok közös eleme van, mint például a beszéd és a zene is közöl valamit az emberről, a világról ritmikus, zenei hatású, jellemzi mindkettőt a hangsúly, hanglejtés, dallam, hangerő és hangerőváltozások, a tempó és a tempóváltozások, a hangmagasság és a hangmagasság-változások és a szöveghez kapcsolódó ritmikus mozgások, mely megéretteti a nyelv kifejező erejét, szépségét. A folklór műfajcsoportjai folyamatosan, szinte észrevétlenül gazdagítják a 3-4 évesek szókincsét.

5.4.2. A fejlődés várható jellemzői az óvodáskor végén

A gyermek ismeri:

- a három nevelési évben hallott mondókákat, énekeket, énekes játékokat;
- az egyenletes lüktetés, dal, ritmus, motívumhangsúly érzékeltetésének csoportban alkalmazott formáit,
- a hallásfejlesztés és ritmusfejlesztés eszközeinek használatát;
- a zenei tevékenységek elfogadott szokás-, és szabályrendszerét.

A gyermek képes:

- az énekes játékot lendületesen, harmonikus mozdulatokkal játszani;
- gátlások nélkül, egyedül énekelni;
- zenét elmélyülten hallgatni;
- a zenei fogalompárokot megkülönböztetni;
- ritmust, mozgást, dallamot rögtönözni;
- az egyenletes lüktetést, a dalok ritmusát és a motívum hangsúlyát összekapcsolni;
- egyenletesen járni, alkalmazkodni társaihoz;
- finom, kifejező mozdulatokra;
- bármelyik társát elfogadni, választani a különböző szerepekben;
- a hívóképek alapján felidézni a mondókákat, az énekes játékokat és a műdalokat.

A gyermek attitűdjére jellemző, hogy

- élvezettel játszik énekes játékokat, melyben képes cinkosságot vállalni;
- szívesen énekel egyedül, és kisebb csoportokban, társaival;
- élvezettel hallgat értékes, neki való klasszikus zenét;
- örömet leli a ritmusok, dallamok, játékok rögtönzésében,
- gátlások nélkül dudorászik, énekel a csoportban;
- szereti és élvezzi a mikrocsoportos zenei képességfejlesztő játékokat;
- „AH” élménye megmutatkozik az ovikoncerteken.

5.5. Rajzolás, festés, mintázás, kézi munka

A tevékenység célja: Az egyéni fejlettséghez és képességekhez igazodva segítse a gyermekek élmény- és fantáziavilágának képi, plasztikai, komponáló, szabad, kreatív önkifejezését. A gyermekek tér-forma-szín képzetének gazdagítása, képi gondolkodásuk fejlődése, esztétikai érzékenységük, szép iránti nyitottságuk, igényességük alakítása.

Az ovigaléria programja adjon mindennapi lehetőséget a műalkotásokkal való találkozáshoz, amely művészeti élményben részesíti mind a gyermekeket, mind a szülőket. A gyermeki személyiség fejlesztése a rajzolás, festés, mintázás, képalakítás, a kézimunka, mint az ábrázolás különböző fajtái a műalkotásokkal, a népművészeti elemekkel, szokásokkal, hagyományokkal, nemzeti szimbólumokkal az esztétikus környezettel. A belsőképek gazdagítása a gyermeki alkotásokkal. Törekedni kell a gyermeki alkotások közösségi rendezvényen való bemutatására és a tehetségek bátorítására.

5.5.1. Az óvodapedagógus feladatai

- Az óvodapedagógus az ábrázolótevékenységekre az egész nap folyamán teret, változatos eszközöket biztosít.
- A 3-6-7 éves korban tervezhető alkotó, alakító, formáló tevékenységek tartalmának, minőségének differenciált fejlesztése.
- A tevékenység szervezeti formáinak biztosítása.
- A gyermekek nyelvi képességének fejlesztése a tevékenység során.

A gyermeki alkotó-alakító tevékenység feltételeinek megteremtése

Az alkotó tevékenységhez méretben, minőségben megfelelő eszközök szükségesek. Az eszközök kiválasztásában a praktikum, a célszerűség és az esztétikum szem előtt tartására szükséges törekedni. Az óvodapedagógusok a gyermekekkel együtt gyűjtsék a természet kincseit, a környezetükben található, újrahasznosítható, különböző anyagokat, hogy minél változatosabb alkotásokat tudjanak készíteni. Az alkotó-alakító tevékenységekhez a megfelelő hely olyan tér legyen, ahol a mozgó gyermekektől védett az alkotók köre. Ezért az óvodapedagógus állandó művészeti alkotósarkot, teret hozzon létre a csoportjában, ahová összegyűjti a tevékenységhez szükséges összes eszközt a gyermek szemmagasságában, elérhetőségében.

A munkaasztalt úgy alakítsa ki az óvodapedagógus, hogy max. 8 gyermek egyszerre kényelmesen elférjen és közel legyenek az alkotó eszközök tároló helyei. Az óvodapedagógus által irányított rajzos tevékenységekhez mindenkor biztosítsa az élmény-, és tapasztalatszerzést, ezen belül a pontos, részletes megfigyelés lehetőségét.

Ebben a térben helyezze el a gyermekek minigalériáját, ahová önállóan teszik ki az alkotásaikat. A pedagógus biztosítson ebben a helyzetben olyan légkört, hogy a gyermekek szívesen beszéljenek alkotásaikról és ki tudják fejezni örömeiket a saját és társaik által létrehozott produktumaikról. Így egy héten keresztül gyönyörködhetnek a „műveikben”. A szülőknek a gyermekek alkotásait albumszerűen elrendezett formában tesszük ki.

Az alkotó tevékenységhez olyan légkör szükséges, amelyben a gyermekek szívesen bekapcsolódnak a munkába, és az elrontott, sikertelen lépéseiket minden lelki feszültség nélkül újragondolják és újratervezik. Legfontosabb maga a tevékenység, és ennek öröme, valamint az igény kialakítása az alkotásra, az önkifejezésre, a környezet esztétikai alakítására és az esztétikai élmények befogadására.

Az óvodapedagógus a tevékenységhez biztosítson elegendő időt is. A gyermekek lehetőleg addig alkossanak, hogy be tudják fejezni a munkájukat.

Az óvodapedagógus a gyermekeknek egyenként tanítsa meg az eszközök helyes fogását, biztonságos kezelését. A rajzoláshoz, festéshez, mintázáshoz, anyagformáláshoz, szövés-fonáshoz, batikoláshoz, origamihoz, építéshez, a kézimunka egyéb fajtáihoz, a műalkotással való ismerkedéshez az óvodapedagógus gondolja végig a feltételeket, és teremtsen meg még a

mindennapi szabad játékban is. A gyermekek a festéshez, korongozáshoz köpenyt vagy kötényt használjanak, hogy óvják a tiszta ruhájukat.

Az alkotó technikákra is ugyanez vonatkozik, hogy az alkotás előtt a gyermekeknek játékos formában meg kell ismertetni, ki kell próbálni az új technikákat.

A gyermekek alkotási folyamatában az óvodapedagógus mindig üljön a gyermekek közé és érthetően jelölje ki azt az izgalmas, élményteli témakört, inspiráló témákat, amelyben a gyermekek alkotnak.

A 3-6-7 éves korban tervezhető alkotó, alakító, formáló tevékenységek tartalma, minőségének folyamatos differenciált fejlesztése

Az óvodapedagógus az óvodába kerülő 3 éveseknek tegye lehetővé, hogy játszva ismerkedhessenek az anyagokkal, eszközökkel és a technikai kivitelezés módjaival. A tevékenységek rajzolás, festés, mintázás köré csoportosíthatók.

Az óvodapedagógus tervezze meg a képalakító tevékenységek technikáját, eszközeit. Nem tervezhető a szándéktalan firka, és a látszólag szándékos forma-firka időszakában a téma javaslat. A gyermek az elkészült firkák után fogalmazza meg, hogy mit alkotott. A gyermekeknek később is legyen lehetősége az élményeiknek, érdeklődésüknek megfelelő szabad témaválasztásra. Alkossanak képeket festéssel, zsírkrétával, papíragasztással, agyagba, homokba karcollással, nyomattal stb. Az óvodapedagógus segítse a gyermekek képalakító készségeinek megindulását a szírt elrendezéstől a képelemek, részformák elemeinek egymáshoz rendelésével.

A gyermekek tetszés szerint vegyenek részt a plasztikai alakításban. Ismerjék meg az anyagok alakíthatóságát nyomkodva, ütögetve, gyurkálva, gömbölyítve, simítva, sodorva, mélyítve, tépegetve, karcollva, stb.

A gyermekeknek legyen biztosítva a mindennapi mintázás. A legkisebb óvodások ismerkedjenek az építés során a különböző tárgy formáival, alakzataival. Teremtsünk olyan lehetőséget, hogy szívesen beszéljenek alkotásukról, s örüljenek a létrehozott produktumnak.

Ezért a rajzos munkaterületen alakítsunk ki egy esztétikus polcot, képtároló lehetőséget, hogy sokáig tudjanak gyönyörködni alkotásaikban.

Az óvodapedagógus a 4-5 éves gyermekek alkotó-alakító tevékenységét gazdagítsa, bővítse tovább. A gyermekeknél megjelenő szándékos képalakító tevékenységet segítse élményeikhez kapcsolódó témajavaslatokkal, és ezekhez kifejezőbb legmutatósabb technika kapcsolásával. Jelenjen meg a gyermekek rajzában az emberábrázolás, környezet, tárgyak, cselekmények saját elképzelés alapján történő megjelenítése. A gyermekek gyönyörködjenek a gazdag formákban, a színkeveréssel alkotott színárnyalatokban. Használjanak ceruzát, krétát, filc-, és rostironokat, fapálcákat, különböző vastagságú ecseteket a rajzok finomabb kidolgozásához. A gyermekek nagyon szeretnek képeket spárgából, fonalából, textilből, termésekből, képeket komponálni, teremtsünk erre is lehetőséget.

A plasztikai munkák során legyenek képesek a formák tagolására. Tudjanak játékukhoz kellékeket, valamint alkalmi ajándéktárgyakat készíteni. Használjanak különböző formájú textilt, bőrdarabot, gallyakat, terméseket a plasztikus formák létrehozásához.

Az építés során próbálkozzanak a tér variálásával, az építés részletezésével. Ehhez használjanak pl. nagyobb méretű dobozokat, takarókat, berendezési tárgyakat.

A gyermekeket aktivizáljuk az eszközök előkészítésére, elrakására. Az 5-6-7 éves gyermekek alkotó-együttműködési készségét figyelembe véve az óvodapedagógus segítse a képi, plasztikai és a környezetalakításból eredő aktív tárgykészítés bővülését.

A képalakító alkotás során a gyermekek minél többször alkossanak közös kompozíciót. Az óvodapedagógus gazdagítsa a technikai megoldásokat, és az eszközlehetőségeket pl.: batik, kollázsok, lenyomatok stb. alkalmazásával.

A saját élményeken alapuló cselekményes témákban jelenjenek meg a mesék, versek, énekes játékok, ünnepek eseményábrázolásai is. A gyermekek alkalmazzanak a képalakításhoz minél eredetibb megoldásokat, jelenítsék meg a formákat, színeket egyéni módon.

A gyermekek plasztikai munkájában is jelenjen meg a közös térbeli, többalakos kompozíció, egy-egy mesejelenet, énekes játék, élethelyzet stb. Az óvoda „legidősebbjei körében” alakítsuk ki az ajándékkészítés igényét. Biztassuk őket, hogy az ünnepekre, a vendégek fogadására készítsenek ajándékot szüleik, vendégeik részére, de gondoljanak az óvoda legkisebbjeire és felnőttjeire is. Éljk át minél gyakrabban az ajándékozás örömét. Az óvodapedagógus segítse a gyermekeket a játékok, bábok, játékkellékek készítésében. Szülők segítségével gyűjtsék az alkotó-alakító munkához szükséges anyagokat. A gyermekek legyenek megtervezői a környezetalakító, díszítő munkának. Vonjuk be a szülőket is az óvoda szépítésébe.

Az óvodapedagógus segítse a gyermekeket abban, hogy az építésben nagyobb méretű elemekből térben is állítsanak össze pl.: búvóhelyeket, mobil színpadot, drámajátékhoz szükséges egyszerű díszleteket stb. A térbeli tapasztalat segítse az eredeti megoldások kivitelezését is. A gyermekek lehetőleg teljesen önállóan készítsenek elő, illetve gondozzanak minden anyagot, eszközt, amelyek az alkotó tevékenységhez szükségesek. Az óvodapedagógus a gyermekeknek biztosítsa a több napon át tartó építés lehetőségét.

E programmal dolgozó óvodában a gyermekek évszakonként megrendezett ovi-galériával találkozhatnak. Az ovigaléria megnyitása kapcsolódjon az évszak kezdetéhez vagy zárásához.

Minden esetben ünnepélyesen nyissák meg az alkotók kiállítását, legyen ez a nap más, mint a többi. A gyermekek kis csoportokban többször nézzék meg, csodálják meg a kiállított alkotásokat. A gyermekek a kiállított alkotásokról mondjanak véleményt. Az óvoda ovigalériája legyen az 5-6-7 évesek ízlésformáló, szemet gyönyörködtető, beszélgető helye, ahol a műalkotások hangulati, formai, színbeli hatásáról esik szó. A nagyobb gyermekek nagyon kedvelik a kézimunka technikáit: a papírvarázs göngyölegből, dobozokból, a precizitást követelő ORIGAMI játékokat, a bábkészítést papírból és egyéb anyagokból, a természet kincseiből létrehozott tárgyakat, a gyöngyfűzést, fonást-szövést, nemezelést stb.

A gyermekek kisebb csoportokban személyesen találkozzanak a kiállító iskolásokkal, alkotó rajztanárral vagy művésszel. Legyenek büszkék óvodájuk galériájára, invitálják szüleiket, nagyszüleiket is a látvány megtekintésére.

A tevékenység differenciált szervezeti formáinak biztosítása

Az alkotó-alakító tevékenységek a mindennapi játékban egyénileg, párban, kis csoportokban megjelenő szabad játékforma. A gyermekek teljesen önállóan döntenek el, hogy mit szeretnének létrehozni. Ezek a szabadjátékok lehetőséget adnak ahhoz, hogy a tervezett tevékenységen tanult eszközfogásokat, technikákat a gyermekek ismételhessék, begyakorolják és alkotási képességeiket tovább fejlesszék.

Az óvodapedagógus egy héten egyszer tervezett és tudatosan irányított kis létszámú, kötetlen formájú rajz, festés, mintázás, kézi munka tevékenységet szervezzen. Az általa előkészített eszközök motiválják a gyermekeket az alkotó, alakító tevékenységre. Az egyéni segítségnyújtás érdekében egyszerre maximum 8 gyermek vegyen részt a tevékenységben. Az óvodapedagógus teremtsen meg annak lehetőségét, hogy minden gyermek ilyen formában megalkothassa a választható témákból, választható eszközfeltételekkel képi-plasztikai, kézi munka elképzelését. A gyermekek jelenítsék meg személyiségük kivetített darabját, amelyben érzelmeik, vágyaik, szorongásaik, tapasztalataik, fantázia-, és élményviláguk megmutatkozik.

A gyermekek nyelvi képességeinek fejlesztése a tevékenység során

A gyermek beszédképességének fejlődése sok esetben analóg a rajzkészség fejlődésével. A vizualitás, és a verbalitás növekvő kapcsolatát a gyermekrajzok, plasztikai munkák építése és a kézi munka fejlődése is tükrözi. Az alkotó-alakító tevékenységek erősítik a képi, szemléletes gondolkodás kiteljesedését, amire épül a szóbeli, logikai gondolkodás. Fokozza a gyermek tevékenységét kísérő monologikus beszédet. A rajz, festés, mintázás, kézi munka tevékenységben tudnunk kell, hogy hol juthatnak szerephez a nyelvi-kommunikációs eszközök és hol feleslegesek. Felesleges a részletező, hosszadalmas megbeszélés, magyarázat, a gyermek alkotása mesélje el, amit a téma felidéz benne. Az eszközök használatához viszont konkrét, pontos, az eljárás helyességét indokoló, rövid szóbeli magyarázat szükséges. A tevékenység közben engedjük monologizálni, társával halkán kommunikálni a gyermekeket. Adjunk lehetőséget, hogy a gyermek beszéljen az alkotásáról. Kérdezzük meg, hogy mit láthatunk a rajzán, de ne túlozzuk el az ötletadást. A gyermek nyelvi képességének fejlesztése szempontjából elengedhetetlen a rajzolás, festés, mintázás, kézi munka tevékenységéhez kapcsolódóan az óvodapedagógus beszédének modellértéke: konkrétsága, érthetősége, tömörsége, egyszerűsége, ugyanakkor a szemléletessége is.

5.5.2. A fejlődés várható jellemzői az óvodáskor végén

A gyermek ismeri:

- a rajzolás, festés, mintázás, kézi munka eszközeit, technikáit;
- a tevékenység csoportban elfogadott szokás-, és szabályrendszerét,
- a tevékenység eszközeinek rendeltetésszerű használatát és gondozását.

A gyermek képes:

- egyéni módon megjeleníteni élményeit, tapasztalatait, elképzeléseit;
- részletező, formagazdag, színeket egyéni módon alkalmazó képalkotásra;
- egyéni, részletező, plasztikai alkotás létre hozására;
- közös téralakításra, térépítésre;
- beszélgetni saját, és társai alkotásairól és alkotásait elhelyezni a minigalériában;
- az ovigalériában elemezni, értékelni az alkotásokat, ízlése szerint;
- önállóan és csoportosan játékokat, ajándékokat, kellékeket készíteni a közösség javára;
- emberábrázolásra, a mozgást a rajzaiban érzékeltetni, térben, jelenségszerűen ábrázolni;
- gondozni, és vigyázni az alkotáshoz szükséges eszközeire;
- a különböző technikák alkalmazására és ötvözésére.

A gyermek attitűdjére jellemző, hogy

- alkotásaihoz ragaszkodik, örül az egyénileg és a közösen elkészített kompozícióknak;
- szívesen alkot, szívesen működik együtt téralakításban, építésben;
- rácsodálkozik a környezetében felfedezett tárgyakra, épületekre, ruhákra, szép alkotásokra;
- örömmel beszélget alkotásairól;
- szívesen megfogalmazza értékítéletét;
- szívesen dolgozik a különböző, érdekes technikákkal;
- gyönyörködni tud saját, és mások alkotásában;
- „AH” élménye visszatükröződik az arcán, az ovigaléria programjain.

5.6. Mozgás, mozgásos játékok

A tevékenység célja: a rendszeres és egészségfejlesztő testmozgás biztosítása, a gyermekek természetes, harmonikus mozgásának, összerendezett fegyelmezett nagy és kismozgásának testi képességeinek fejlesztése játékos formában. A gyermekek mozgásszükségleteinek kielégítése az

egyéni fejlettségi szinthez igazodva. A gyermekek esztétikus, összerendezett mozdulatainak kielégítése. Cél továbbá olyan tevékenység biztosítása, amely örömtelivé, sokszínűvé, változatosabbá teszi a művészetek eszközeivel az irányított mozgást, mozgásos játékokat. A mozgással a gyermeki szervezet motoros képességeinek, és ezen belül a kondicionális (erő, állóképesség, gyorsaság), koordinációs (téri tájékozódás, mozgásészlelés, egyensúlyozás, ritmusképesség) fejlesztése játékos formában valósul meg. Pszicho-motorikus képességeinek fejlődését szolgálja úgy, hogy megmaradjon a gyermekek mozgás iránti érdeklődése, szabad mozgáskedve és élménnyé váljon számukra a szabad mozgásos tevékenység. Felerősíteni és kiegészíteni a gondozás és az egészséges életmódra nevelés hatását, biztosítani a mozgás és az értelmi fejlődés kedvező egymásra hatását.

5.6.1. Az óvodapedagógus feladatai

- A 3-6-7 éves korban tervezhető mozgásfejlesztő játékok összeállítása, a gyermekek harmonikus, ritmikus, összerendezett mozgásának kialakítása érdekében.
- Az irányított mozgásos tevékenység gazdagítása a művészetek eszközeivel.
- A különböző szervezeti formák megteremtése a gyermekek mozgásszükségletének differenciált kielégítése érdekében.
- A gyermekek nyelvi képességének fejlesztése a tevékenység keretében.
- A spontán, a szabad játék kereteiben végzett mozgásos tevékenység biztosítása, a szabad levegő kihasználása.

A 3-6-7 éves korban tervezhető mozgások, mozgásos játékok biztosítása a gyermekek harmonikus, összerendezett, ritmikus mozgásának kialakítása érdekében

A gyermekek nagymozgása (járás, futás, kúszás, mászás, csúszás) jól fejleszhető az óvoda udvarán, ahol tér, mozgásfejlesztő eszközök állnak a rendelkezésükre. A szabad mozgás zavartalan gyakorlási lehetőséget ad az irányított mozgástevékenység alatt megismert mozgásformák többszöri ismétlésére. A mozgásos tevékenységeket, s azok eszközeit mindenkor a gyermekek életkorához, fejlettségi szintjéhez és a csoportok összetételéhez méretezzük.

Az óvodapedagógus az irányított mozgásos játékokban a 3-4 éves gyermekeknél a nagymozgások fejlesztésére helyezze a hangsúlyt. A gyermekek ismerkedjenek meg a futásgyakorlatokkal (pl. futás különböző irányban, futás feladattal, különböző futásformák gyakorlása). Játsszanak ugrásgyakorlatokat (pl. szökdelések, sorozatugrások, rövid nekifutásból fellépés, majd leugrás).

A gyermekek ismerkedjenek a dobásgyakorlatokkal, labdagyakorlatokkal (pl. hajítás helyből távolba, hajítás helyből célba, labda feldobás-elkapás, labda leütés-elkapás stb.).

A mozgásos játékok adjanak teret a támaszgyakorlatok gyakorlására is (pl. csúszások, kúszások, mászások). A talajtorna eleme is jelenjen meg a játékokban (gurulás a test hossz tengelye körül). A gyermekek játsszanak minél több egyensúlyozó játékot. Az óvodapedagógus használjon többféle kéziszert a különböző típusú mozgásos játékokhoz. A mozgásfejlesztő játékok ne legyenek se túl könnyűek, se túl nehezek. Késztesse a gyermekeket elvárható erő kifejtésre. Az óvodapedagógus rendszerint mutassa meg a helyes mintát, és igényelje a mozdulatok pontos, esztétikus gyakorlását.

A 4-5 éves gyermekek természetes mozgásában még mindig a nagymozgások fejlesztésére kerüljön a hangsúly. Az irányított mozgásos játékokban jelenjenek meg a futásgyakorlatok (pl. fussanak három, négy akadályon át, fel- és lelépéssel, átbújással, tárgyhordozással stb.). Az óvodapedagógus szervezzen ugrásgyakorlatokat (pl. egy lábon, páros lábon, szökdelésekből, valamint felugrás két lábra és leugrás két lábra, játékos helyből távolugró versenyeket). Az óvodapedagógus tervezzen dobásgyakorlatokat próbáltassa a célba dobást egykezes felső dobással, babzsák távolba hajtásával, haránt-terpeszállásból. A gyermekek minél gyakrabban játsszanak labdagyakorlatokat, hogy tudják a labdát feldobni és elkapni, különböző testhelyzetben gurítani.

Az irányított mozgásos játékok segítségével gyakorolják a támasz-gyakorlatokat (pl. csúszást, kúszást, mászást, talajon és szereken).

A talajtorna anyagként jelenjen meg a gurulóátfordulás és a kézen-állás előgyakorlata „a csikórugdálózás”. Kapjon kiemelt szerepet az egyensúlyérzék fejlesztése, a szem-kéz, szem-láb koordináció differenciálódása. A gyermekek játsszanak egyensúlyozó játékokat 5 cm széles vonalon, vízszintes és rézsútós szereken. Az óvodapedagógus tervezzen lábboltozat erősítő speciális járás- és gimnasztikai gyakorlatokat.

Az 5-6-7 éves gyermekek mozgása már összerendezettebb, harmonikus ritmusú. Sokféle mozgáselemet ismernek, amit játékos formában szívesen ismételnek. Hangsúlyt kap ennél a korcsoportnál a finom-motorika fejlesztése és a szabályjáték gyakorlati alkalmazása. Az óvodapedagógus minél gyakrabban tervezzen kisebb testrészekkel végzett mozgásokat. A gyermekek koordinációs képességfejlesztését szolgálja a mozgásérzékelés, vagyis a kinesztetikus képességek fejlesztése, melyet minden kéziszer gyakorlat elősegít. Használjanak különböző kéziszereket, pl.: szalagokat, rövidebb-hosszabb botokat, kisebb-nagyobb labdákat és kendőket.

A gyermekek reakciógyorsaságát jól fejlesztik a futógyakorlatok, feladattal járásból, futásból, akusztikus jelre irányváloztatások, megállások, különböző testhelyzetek felvételével. A gyermekek a különböző típusú futógyakorlatokat sorverseny, váltóverseny, versenyfutás közben gyakorolják. Ismerjék meg a fokozódó futást, a gyorsfutást és a lassú futást.

Végezzenek ugrásgyakorlatokat. Szökdeljenek páros és egy lábon haladással.

Végezzenek sorozatugrásokat, különböző magasságú és különböző távolságban elhelyezett tárgyakon át. Néhány lépés nekifutással gyakorolják a magas- és távolugrásokat.

Játsszanak dobásgyakorlatokat. Dobjanak egykezes, kétkezes, alsó- és felső dobással célba, 2 m magas kötél felett. A gyermekek nagyon kedvelik a labdagyakorlatokat. Vezessék a labdát járás, futás közben. Minél gyakrabban labdázhassanak párokban, kisebb csoportokban. Végezzenek támasz-gyakorlatokat (pl.: pók, rákjárást, talicskázást). Ismételjék az óvodában tanult talajtorna elemeket: guruló-átfordulást, a test hossz tengelye körüli gurulást és a lépő láb magasra lendítésével a kézenállást. Egyensúlyozzanak a padon járással, fej-, kar- és lábmozgásokkal összekötve. A gyermekek koordinációs képességének fejlesztéséhez hozzátartozik a ritmusképesség fejlesztése, mely kiemelten fontos a programunkban. Ezért az óvodapedagógus sokat foglalkozzon a mozgásos tevékenységben is ezzel a fejlesztéssel, mellyel az egyszerű ciklikus mozgások, járásgyakorlatok ritmusának tartását jelenti, akusztikus jelekre vagy zenére.

Az irányított mozgásos tevékenység gazdagítása a művészetek eszközeivel

Az óvodapedagógus az irányított mozgásos tevékenységeket építse fel, hogy a gyermekek változatos mozgásos élményeket élhessenek át. A gyermekek az irányított tevékenység során öltözzenek át egy olyan pólóba, amelybe ha leizzadnak, a foglalkozás végén levetethetik. A tevékenység kezdetét a zene jelzi, amelyre a gyermekek folyamatosan bekapcsolódnak és különböző járásgyakorlatokat végeznek az óvodapedagógust utánozva. Ezeket a járásgyakorlatokat úgy állítsa össze, hogy a gyermekeknek érdekes, változatos legyen. Minden járásgyakorlatot módosítson minden tevékenység alkalmával, hogy a monotóniát, az egyhangúságot elkerülje és élvezzék a gyerekek. Az óvodapedagógus variálja a járásgyakorlatokat azzal is, hogy a járáshoz különböző eszközöket (padok, kéziszerek stb.) használ.

A zenés járásgyakorlatok mozgáselemei lehetnek pl.: egyenletes járás, helyben járás, hátrafelé járás, speciális járások stb.

A zenés járásgyakorlatokat a gyermekek utánzásos tanulással végzik, követik az óvodapedagógus mozgását. A járásgyakorlatok zenéje lehet induló, egyenletes lüktetésű, a gyermek tempójához igazodó népi és klasszikus zenék. Az óvodapedagógus kompetenciája, hogy IKT-eszközökkel ezeket a zenéket felvegye és minden tevékenység levezetéséhez biztosítsa. Készítsen magának legalább tíz 3-5perces felvételt, hogy a zenét is variálhassa az összeállított járásgyakorlatokhoz.

Futás, futó gyakorlatok a gyermekek kondicionális képességét fejlesztik, ezen belül a gyermekek alap állóképessége fejlődik. A gyermekek reakciógyorsaságát a futógyakorlatok, feladattal futásból akusztikus jelre irányváltoztatások, megállások, különböző testhelyzetek felvétele fejlesztik. A koordinációs képességen belül a gyermekek téri tájékozódását jól fejleszti a futás irányváltoztatással, egyensúlyi képességüket pedig a keskeny felületen végzett futások fejlesztik a legjobban. Mindemellett gyakorolják a futásnemeket, a gyorsfutást, az egyenletes futást, helyben futást, belegyorsuló futást, váltakozó iramú futást.

A futójátékok sok örömet adnak a gyermekeknek, amelyeket az óvodapedagógus bátran kombináljon.

A zenés gimnasztikai blokkok a mozgások, mozdulatok esztétikájára és a mozgások ritmikusságának fejlesztésére koncentrálnak. Az együtt végzett gyakorlatok (pl.: fejbiccentés előre-oldalra, fejfordítás jobbra-balra), kargyakorlatok (karlengetés, forgatás stb), törzsgyakorlatok (hajlítás, fordítás stb.) és a lábgyakorlatok (szökdelések, guggolások stb.) gazdag mozgáselemeket adnak a zenés gimnasztikai gyakorlatok összeállításához. A zenés gimnasztikának szépségét meghatározza a jó zene kiválasztása és az esztétikus kézi eszközök használata, amely lehet kendő, szalag, fabot stb.

Az óvodapedagógus válogasson a klasszikus zene gyöngyszemeiből határozott ritmusú menüetteket, táncokat. Különösen jó, ha ezek zongorán szólalnak meg. A zenei betéteket maximum 5 percesekre tervezze.

A fő fejlesztési terület meghatározása és a gyakorlatok pontosítása után az óvodapedagógus találja ki a gyakorláshoz szükséges keretjátékot, hogy a gyermekek átváltozhassanak és játéknak éljék meg a többszöri ismétléssel járó gyakorlást. A fő fejlesztés gyakorlatát egészítse ki kiegészítő mozgáselemekkel is, hogy egyszerre a teljes csoport tevékenykedtethesse, hogy minden gyermek folyamatosan tudjon mozogni. A kiegészítő mozgások, feladatok egyszerűek legyenek, amelyeket a gyermekek készség szinten ismernek.

A mozgásos játék egyetlen egy mozgásos tevékenységből sem maradhat ki, mert a játék lételeme minden óvodás gyermeknek. Átalakíthatja a régi testnevelési játékokat, mert azok zöme versenyztetésre épül. A verseny életkori alkalmazása problematikus, komoly stressz-, és szorongáskeltő hatású, folyamatos kudarcélménnyel terhelt.

A levezető, mozgásos fantáziajáték a mozgás tevékenységben arra szolgál, hogy a felfokozott mozgásos állapotba került gyermekeket megnyugtassa és az élménymegosztás létrehozását biztosítsa. A gyermekek között olyan kommunikációs szeretetteljes légkört teremtsen, amelyben szívesen elmondják egymásnak, hogy mit éreztek a varázsjáték alatt, majd azt is elemezhetik, hogyan érezték magukat a mozgástevékenységben és mi tetszett nekik a mozgásos együttlétben legjobban.

A különböző mozgásos, szervezeti formák alkalmazása a gyermekek mozgásszükségletének és mozgásfejlesztésének biztosításáért

Az óvodapedagógus a gyermekek szabad mozgását a délelőtti és a délutáni udvari játék és séta során biztosítja.

Az óvodapedagógus az irányított mozgásos tevékenységeket mindhárom korosztálynak heti egy alkalommal szervezze meg, különböző időkerettel. A mindennapi testedzés: a kocogás, a futás és gimnasztikai gyakorlatok mindhárom korosztálynak ajánlott. A futás mennyiségét a gyermekek szabadon határozzák meg. Hetente legalább kétszer „zenés, mozgásos percek” megszervezése ajánlott, ahol a gyermekek korcsoportonként különböző időkeretben zenére mozoghatnak. Az óvodapedagógus az utánzásra alapuló mozgás anyagát gimnasztikai elemekből építse fel (pl. kartartások, testhelyzetek kar-, törzs-, térd- és lábmozgások, valamint különböző irányú járásgyakorlatok). A zenés mozgásos percek kiválóan alkalmasak egy óvodai rendezvény megnyitására. A szabadban szervezett énekes játékok is jól szolgálják a gyermekek mozgásszükségleteinek kielégítését. A tevékenység fő részét - a helyi adottságokat figyelembe véve-, forgószínpad-szerűen, kiegészítő mozgáselemekkel dúsítsa, hogy gyakorlás közben senki se várakozzon. Az óvoda szervezzen speciális mozgásfejlesztéseket azoknak a gyermekeknek, akik gerinc deformításban szenvednek, vagy lábboltozat-erősítő tornára van szükségük.

A gyermekek nyelvi képességének fejlesztése a tevékenység során

A mozgásos élmények által kiválasztott kommunikáció- mint a gyermekek szükségleteinek, kívánságainak szóbeli megfogalmazása, igen változatos kommunikációs lehetőséget kínál a mozgás, mozgásos játéktevékenységben. A járásgyakorlatok zenére, és a zenés gimnasztika mozgáselemben megerősödik a gyermekek nem verbális kommunikációja, amelyet az óvodapedagógus generál az utánzásos tanulási helyzettel. Ebben a tanulási helyzetben megjelenik a testbeszéd, az arc mimikájának kifejező eleme, a kéz által üzenhető gesztusnyelv.

A fő fejlesztési terület keretjétekai, és a mozgásos tevékenységek legvégén beiktatott fantáziajátékok stresszoldó helyzetei gazdag kommunikációra, párbeszédre adnak lehetőséget.

5.6.2. A fejlődés várható jellemzői az óvodáskor végén

A gyermek ismeri:

- az irányokat;
- a természetes hely- helyzetváltoztató mozgásokat alkalmazó játékokat;
- a mozgástevékenység szokás- és szabályrendszerét;
- a mozgáshoz használt eszközök helyes fogásait.

A gyermek képes:

- a térben tájékozódni, irányokat betartani;
- harmonikusan, összerendezett ütemtartással járni;
- a zenés gimnasztikai gyakorlatokat esztétikusan, jó testtartással végezni;
- öt percig kocogni, futni, jól koordinált futómozgással;
- csúszni, kúszni, mászni a különböző szereken is;
- helyben labdát vezetni, kislabdát távolra és célba eldobni;
- az ugrásokat talajéreskor fékezni;
- kitartó, pontos feladatvégzésre;
- kooperatív játékokra;
- mozgáseszközök előkészítésére, elrakására.

A gyermek attitűdjére jellemző, hogy

- szeret mozogni, kitartó a mozgásos játékokban;
- élvezi és tetszik neki a zenés gimnasztikai szépsége;

- élvezi a futást, kocogást;
- szeretettel segít kisebb, vagy mozgásfejlődésben elmaradt társainak;
- figyelmesen együttműködik társaival a mozgásos tevékenységben.

5.7. A környezet tevékeny megismertetése

A tevékenység célja: a szűkebb és tágabb környezet felfedezése során a gyermekek pozitív érzelmi viszonyának kialakítása a természeti- emberi- tárgyi világ értékei iránt. A környezet iránti érzékenységre, a környezet óvására, védelmére, a környezettudatos magatartás formálására való nevelés. A Célunk továbbá a környezet felfedezése, kutatógatása, vizsgálódás közben a gyermekek mennyiségi, alaki, nagyságbeli, tér- és síkbeli ismeretének gazdagítása, tapasztalatainak rendezése, melyet más körülmények között is fokozatosan alkalmazni tud.

A gyermekek elemi ismerete alakuljon ki önmagukról és szűkebb környezetükről, a szülők közreműködésével.

A szülőföld, az ott élő emberek, a hazai táj, a helyi hagyományok és néphagyományok, szokások, a családi és tárgyi kultúra értékeinek megismerése, azok szeretete és védelme.

5.7.1. Az óvodapedagógus feladatai

- A 3-6-7 éves korú gyermekek számára érthető, valós, helyi környezeti témakörök összeállítása, természetes helyzetben történő élmény-, és tapasztalatszerzés biztosítása, mely számukra sokféle matematikai összefüggésben megvizsgálható, felfedezhető és feldolgozhatóvá válik.
- A tevékenység megszervezése, differenciált szervezeti formáinak megteremtése és a művészetek integrálása az intellektuális érzelmek gazdagítása érdekében.
- A gyermekek kommunikációs képességének fejlesztése az átélt élmények, a közvetlen tapasztalatok, vizsgálódások, kísérletezések és azok feldolgozása során.

A 3-6-7 éves korú gyermekek számára érthető, valós, helyi környezeti témakörök összeállítása, természetes helyzetben történő élmény-, és tapasztalatszerzés biztosítása, mely számukra sokféle matematikai összefüggésben megvizsgálható, felfedezhető és feldolgozhatóvá válik

A 3-4 éves gyermekek ismerkedjenek meg az óvodával és az ott dolgozó felnőttekkel.

Az óvodapedagógus tegyen meg mindent annak érdekében, hogy a gyermekek megszeressék az óvodájukat. A biztonságérzetük kialakulása után ismerkedjenek meg az óvoda közvetlen környezetével.

Figyeljék meg az évszakok szépségét, színeit, jelenségeit, időjárását, növényeit. Gyűjtsenek terméseket, leveleket, kavicsokat, tollakat, évszakokra jellemző képeket. Látogassák meg a közelben lakó csoporttársaikat, beszélgessenek a család tagjairól. Ismerkedjenek meg az óvoda utcájával, boltjaival, a fodrászüzletével, az ott található intézményekkel, az utcában élő állatokkal, növényekkel, alkotásokkal.

Beszelgessenek a környezet látható formáiról, nagyságbeli, mennyiségi jellemzőiről.

Az óvodapedagógus a téli időszakban tegye lehetővé, hogy a gyermekek max. 5-10 perces, vadállatokról készült dia- vagy videofelvételt megnézhesse.

Az óvodapedagógus a 4-5 éves gyermekek tapasztalat- és élményszerző sétáit az óvoda utcáján túl, az óvoda közvetlen környezetében szervezze meg. Az óvodapedagógus törekedjen a megfigyelések, gyűjtőmunkák gazdagítására, differenciálására.

A gyermekek az évszakok jelenségeit, az időjárás változását megfigyelésük után jelezzék az évszakokat bemutató jeltáblákon.

Tudjanak gyönyörködni az évszakok növényeiben. Keressenek összefüggéseket az időjárás és az emberek tevékenysége között. Gyűjtsenek terméseket, s azokat hasznosítsák az óvónő segítségével. Végezzenek rügyeztetést, magvak csíráztatását, hajtatast. Közösén készítsenek albumot az évszakokról gyűjtött képekből.

Látogassanak el a családokhoz, nézegessenek, családi képeket. A gyermekek mutassák be a család tagjait, otthonukat. Ismerkedjenek meg a nemzeti etnikai, migráns, kisebbséghez tartozó gyermekek életének hagyományaival, népszokásaival.

A gyermekek látogassanak el az óvoda közvetlen környezetében lévő orvosi rendelőbe, szolgáltató üzletekbe, intézményekbe. Gyakorolják a gyalogos közlekedés szabályait. Ismerjék meg a személy- és teherszállító járműveket.

Az óvoda környezetében élő háziállatokat, madarakat, bogarakat ismerjék meg.

A téli időszakban az óvodapedagógus tegye lehetővé, hogy a gyermekek 10-15 perces vadállatokról szóló videofelvételeket tekinthessenek meg.

Az 5-6-7 éves gyermekek ismerkedjenek meg az óvoda tágabb környezetével. Fedezzék fel az évszakok szépségét, a színeik árnyalatát, a környezet szennyeződéseit (víz, levegő, föld), a növények fejlődési feltételeit.

Csíráztassanak, ültessenek növényeket. Szaporítsanak töosztással növényeket. A gyermekek ismerkedjenek meg gyógyfüvekkel, mezei virágokkal, vadon termő ismertebb növényekkel.

Az óvodapedagógus tervezzen olyan projekt témaköröket, amelyek az egészséges életről, a gyermekek szüleinek foglalkozásáról, az óvoda környezetében élő növényekről, házi állatokról, rovarokról, bogarokról, a gyermekek helyi környezetének esztétikai felfedezéséről szólnak. Az óvodapedagógusok sokféle témakörben gondolkodhatnak még, melyből érdemes projekt témakört faragni pl.: egy építkezés nyomán követése, színek a környezetünkben stb. A felsorolt témák megannyi matematikai megfigyelést tartogatnak a projekt-jellegű tanulás során, amely megmozgatja a gyermekek intellektuális érzelmeit. A gyermek ebben a tanulásban megélheti a gondolati cselekvés élményeit, ha részletesen visszapergeti a megélt élményeket. Többször átélheti az „Értem” evidencia-élményt, „Nézzétek, sikerült”-sikerélményt, mert ott van az óvodapedagógus és a gyermek kezében az élmények feldolgozása. A gyermekeknek a sok közös projekt és a feldolgozáshoz kitalált fejlesztő játékok hatása megannyi intellektuális motívumot ad. „Jaj, de érdekes” projektfelfedezések sok „AHA” élményhez juttatják őket. „Jé, az asztalnak is szeme van?”-humoros felfedezések élményei örök alkotóvá, a humor befogadójává alakítják az „apró szenteket”. A témaköröket elemezve elmondhatjuk, hogy ez a pedagógia erősíti a helyi közösségi lét értékeit, kezdeményezi a közösségteremtő együttléteket, a helyi érdekű, lokálpatriótizmus megerősítését.

A gyermekek végezzenek egyszerű kísérletet a növényekkel, állatokkal, vízzel, levegővel és a talajjal (pl. földi giliszta farm, katicabogár altatása).

A gyermekek ismerjék meg a felnőttek munkáját, látogassanak el többféle munkahelyre, ahol szüleik dolgoznak.

A természet kincseit őrző sarokban a gyermekek osztályozzák az összegyűjtött anyagokat, s amit lehet, hasznosítsanak. Az évszakokat bemutató tábla mellett legyen napszak-bemutató tábla is, amit a gyermekek önállóan kezeljenek.

A gyermekek látogassanak el a középületekbe: múzeumba, színházba, kiállító termekbe, építkezésekhez, óvodába, iskolába, vasútállomásra. Legyen sok ismeretük a szárazföldi, vízi, légi közlekedésről. Látogassák meg környezetük háziállatait, figyeljék meg, hol élnek.

Hasonlítsák össze az ismert állatok környezetét, életmódját. Az óvodapedagógus a gyermekeknek mutassa be videofelvételen keresztül a vadon élő állatok környezetét, életmódját. A gyermekeknek legyen lehetősége - érdeklődésük szerint - többször megnézni az állatokról szóló felvételeket.

A tevékenység megszervezése, differenciált szervezeti formáinak megteremtése és a művészetek integrálása az intellektuális érzelmek gazdagítása érdekében

A gyermekek fejlesztése mindhárom korosztály esetében mikrocsoportban történik, közvetlen tapasztalat- és élményszerző udvari megfigyelések és séták alkalmával.

Az óvodapedagógus hetente egy természeti-emberi-tárgyi környezeti téma megfigyelését tervezzék. A délutáni óvodapedagógus megérkezése után a csoport közösen látogat el megfigyelni a tervezett témát, de a megfigyelést 2 csoportban, egy-egy óvónő vezetésével végzik.

Az élmények egyeztetésére, a gyűjtemények közvetlen megnézése és az évszaki albumok összeállítása ad lehetőséget.

Minden projekt témában kezdeményezzenek konkrét célú, otthoni gyűjtőmunkákat, amihez tudatos feldolgozó tevékenységeket, vizsgálódásokat és kísérletezgetéseket kapcsoljanak. A téma elindítását előzze meg a felvetett problémák megbeszélése, mely a témában felöleli a természeti, emberi és tárgyi vonatkozásokat.

Az óvodapedagógus két-, háromhetes időintervallumban alakítsa ki a teljes projekt témakör levezetését, feldolgozását.

Az óvodapedagógusok a projekt témák feldolgozásában nagy hangsúllyal tervezzék meg a logikus gondolkodáshoz szükséges gondolkodási művelet sorát (megnevezés, párosítás, felsorolás, analízis, szintézis, konkretizálás stb.) tudatos gyakorlásának lehetőségeit.

Minden feldolgozandó témához tervezzék egyéni, páros és mikrocsoportos fejlesztő játékokat, amelyek az elmélyítést, az egyéni képességek tudatos fejlesztését szolgálják. Egy-egy témához kapcsoljanak irodalmi, zenei, képzőművészeti, népművészeti, iparművészeti vonatkozásokat. A projekt befejezését jelezze a gyűjtött anyagból, esztétikusan összeállított kiállítás, mely a szülők tudatos tájékoztatását is biztosítja.

A gyermekek kommunikációs képességének fejlesztése az átélt élmények, a közvetlen tapasztalatok, vizsgálódások, kísérletezések és azok feldolgozása során

A kiscsoportos problémafelvetések élmény-, és tapasztalatszerzések, témafeldolgozások lehetőséget adnak a gyermek-óvodapedagógus, gyermek-gyermek személyek okfejtő, összefüggéseket kereső beszélgetésekre.

Az óvodapedagógus minden gyermekre oda tud figyelni, minden kérdésre tud válaszolni. Ez a szervezeti forma kiválóan segíti a gyermekek szókincsének, nyelvi kifejezőkészségének fejlesztését. A valós élethelyzetek természetes módon teszik lehetővé, hogy a gyermekek alkalmazzák a helyes köszönést, bemutatkozást, megszólítást, véleménynyilvánítást, a szándékok kifejezését, mint a kérés, tudakozódás, üzenetközvetítés.

A gyermekek között erősödik a tapasztalatok közzététele, a látottak folyamatos elbeszélése. Az óvodapedagógus teszi lehetővé, hogy a gyermekek értelmesen, összefüggően kifejezhessék gondolataikat, érzelmeiket, kívánságaikat, észrevételeiket.

A projekthez kapcsolódó, irányított beszélgetésekben előfordulnak a legismertebb kérdéstípusok: a sugalmazó, rávezető, gondolkodtató kérdések. A változatos kérdések vonatkozhatnak adatok, tények megállapítására, problémafelvetésre, feladatok értelmezésére.

A projektjellegű szervezeti forma kiválóan segíti a gyermekek szókincsének gazdagítását. A projektek televannak matematikai, logikai összefüggésekkel, melyet a gyermekek játszva, a tapasztalatok logikus rendezésével sajátítanak el. Az óvodapedagógus a projekteknél a gyermekekkel tudatosan gyakoroltassa a matematikai kifejezéseket (tőszámnév, sorszámnév, határozatlan számnevek, szín, alapforma, becslés, párosítás stb.). A projektek feldolgozása során a gyermekek sajátítsák el a relációs szókincsét (kisebb-nagyobb, alacsonyabb-magasabb, rövidebb-hosszabb stb.), kifejezéseket. Fedezzék fel, ismerjék meg a sík-, és térmértani kifejezéseket: kört, téglalapot, négyzetet, gömböt, nyitott és zárt vonalakat stb.

A gyermekek beszédészlelése és beszédmegértése záloga lesz annak, hogy szókincsükbe minél több matematikai kifejezés bekerüljön.

5.7.2. A fejlődés várható jellemzői az óvodáskor végén

A gyermek ismeri:

- a tevékenységhez szükséges viselkedés alapvető szabályait;
- azokat a magatartási formákat, amelyek a természeti és társadalmi környezet megbecsüléséhez, megóvásához szükségesek;
- a gyalogos közlekedési szabályokat;
- a környezetében lévő művészeket, mestereket, esztétikai alkotásokat;
- mennyiségi, alaki, nagyságbeli, tér- és síkbeli formákat.

A gyermek képes:

- különbséget tenni az évszakok között, napszakok között;
- megszámlálni bármit legalább 10-ig, s azokat mennyiség, nagyság, forma, szín szerint rendezni és összehasonlítani,
- az irányokat, és a szófajokhoz társuló igekötőket, névutókat (leül, szék mellett) pontosan alkalmazni;
- betartani a gyalogos közlekedés szabályait;
- élményeit kontextusos helyzetben elmondani;
- a beszédhelyzethez és az anyanyelvi szabályokhoz illeszkedő, jól érthető módon beszélni;
- az alapvető viselkedési szabályokat betartani;
- önállóan, otthonosan mozogni az óvoda egész területén.

A gyermek attitűdjére jellemző, hogy

- szereti a környezetét, gyönyörködik a szépségében;
- örömmel ismer rá a környezetében lévő intézményekre, szolgáltató üzletekre, művészeti alkotásokra, s azokra az emberekre, akiket ott megismert;
- szeretettel beszél azokról a háziállatokról, amelyekhez személyes kapcsolata társul;
- fontosnak tartja a gyalogos közlekedés szabályait, amelyet igyekszik betartani, betartatni a kisebbekkel;
- törekszik azoknak a magatartási formáknak, szokásoknak betartására, amelyek a természeti és társadalmi környezet megbecsüléséhez, megóvásához szükségesek;
- élvezettel nézi a tapasztalatszerző sétákon, kirándulásokon, rendezvényeken készült videó felvételeket, fotókat;
- érdeklődő, szívesen beszélget, kérdez a felnőttektől, társaitól egyaránt.

5.8. Munkajellegű tevékenységek

A tevékenység célja: a gyermeki munka megszerettetésén keresztül olyan készségek, tulajdonságok kialakítása, melyek pozitívan befolyásolják a gyermekek munkához való viszonyulását. A sokféle munkajellegű teendők, tevékenységek biztosításával, a gyermekek jussanak el odáig, hogy szívesen

és örömmel végzik a munkafeladatokat. Továbbá célunk, hogy a gyermekeknek a munkavégzéshez szükséges képességeik kialakulhassanak, ami közben formálódhat önálló felelősségük, társas együttműködésük, kooperatív, egymásra figyelő munkavégzésük.

5.8.1. Az óvodapedagógus feladata

- A különböző típusú, munkajellegű tevékenységek biztosítása, munkafolyamatainak megismertetése, és azok feltételének megteremtése.
- A felnőttek mintáján keresztül, a gyermekek pozitív beállítódásának, viszonyulásának megalapozása a munkajellegű tevékenységekhez.
- A gyermekek nyelvi képességének fejlesztése, a munkajellegű tennivalók elvégzése során.

A felnőttek mintáján keresztül, a gyermekek pozitív beállítódásának, viszonyulásának megalapozása a munkajellegű tevékenységekhez

A gyermeki munka önként – azaz örömmel és szívesen – végzett aktív tevékenység. Az óvodások munkajellegű tevékenysége a játékból bontakozik ki, elsősorban önmagukért és a közösségért végzik. Kezdetben az óvodapedagógus segítségével, később teljesen önállóan, öntevékenyen. A gyermekeknek mindenben a felnőtt a mintaképe. Ez igen hamar megjelenik a szerepjátékukban, amikor papás-mamás játékot szerveznek. Ebben a játékban a szüleiket utánozzák. Az óvodai életben pedig az óvodapedagógust, ha megfigyelhetik, milyen munkát végez. Az is hatékony eszköze az attitűdformálásnak, ha az óvodapedagógus mindig elmondja, mit miért csinál. A szülei igényes munkájának eredményét, az óvodában a dajka néni munkájának értékeit meg kell becsülni.

A különböző típusú, munkajellegű tevékenységek biztosítása, munkafolyamatainak megismertetése, és azok feltételének megteremtése

A gyermeki munkajellegű teendők bevezetése az óvodapedagógusoktól közös, tudatos, tervező és szervező munkát igényel, amit egy csoport irányítása esetében a két óvodapedagógusnak nagyon precízen végig kell gondolnia a dajka néni bevonásával. Közös, a legpraktikusabb munkafolyamatokat dolgoznak ki, amit a gyermekek könnyen elvégezhetnek. Mindegyik munkafajta bevezetését előzze meg a fenti végig gondolás, mert ez a záloga minden munka eredményességének. A másik kiemelt feladat a munkafajtákhoz szükséges eszközök beszerzése vagy előkészítése, amelyeknek eszközfogásait is meg kell beszélni, a gyermekeket nevelő felnőtteknek, hogy mindhárman azonos mintát adjanak azok helyes használatáról, a munkamenet sorrendiségéről. Az óvodapedagógus először minden gyermekkel egyenként végezze el a munkafolyamatokat, és vegye észre, mit tud a gyermek könnyen elvégezni, miben szükséges segítséget adni ahhoz, hogy megtanulhassa azt önállóan elvégezni. A gyermekeknek csakis bátorítással, buzdítással segítsen, így minél többször át tudják élni az „Én már erre is képes vagyok” sikerélményt, amely a munka örömét, a célért vállalt erőfeszítés szépségét is magában hordozza.

Az óvodába lépéstől kezdve az óvodapedagógus indítsa el az önkiszolgálás munkafolyamatait, a gyermekek öltözködésében, tisztálkodásában, étkeztetésében, játékhasználatában, ezekben alkalmazza a szokástanulási módszereink eredményes levezetését. Ebben a munkajellegű tevékenységben el kell érniük, hogy a gyermekek minél hamarabb, a maguk kiszolgálásában önállóvá váljanak.

A közösségért végzett tevékenységek egyik kiemelt formája a naposi munka, melyet az óvodapedagógusoknak nagyon átgondoltan szükséges bevezetni. A naposi munka kidolgozását a csoportban dolgozó felnőttek közösen tervezik meg, hogy a kialakított szokásrendszerét azonosan értelmezzék, alkalmazását azonos módon segítsék és támogassák. Ezeket a típusú feladatokat csak a nagyobb gyermekekre bízják.

Az óvodapedagógus mindegyik munkafajtánál mintát ad az eszközök használatához és a munkafázisok sorrendiségének megismeréséhez. Úgy segítsen a gyermekeknek, hogy minél többször át tudják élni a munka örömét, a célért vállalt erőfeszítés szépségét, nehézségét.

Az óvodapedagógus értékelése legyen buzdító, megerősítő, hogy a gyermekekben pozitív viszony alakuljon ki a rendszeres munkavégzéshez. A 3-4 éves gyermekek az óvodapedagógust figyelve vegyenek részt a növények gondozásában. A kerti munkában figyeljék meg a veteményezést, a növények locsolását. Segítsenek a termések, falevelek elszállításában, a veteményezésben, a növények locsolásában, az érett gyümölcsök összeszedésében stb.

A 4-5 éves gyermekek közösségi kapcsolatát jól fejleszti a naposi munka, amit akkor célszerű bevezetni, ha a gyermekek készségi szinten ismerik a munkafolyamat menetét, fogásait. (Az önkiszolgáló tevékenység ezt jól előkészíti.) E program megerősíti a naposi munka fontosságát, amit az étkezési feladatok elvégzéséhez ajánlunk. Az óvodapedagógus tervezze meg az egyéni megbízások lehetőségeit (pl. információk közvetítése, kisebbek segítése az öltözködésben, ajándékkészítés a kicsiknek, az óvoda dolgozóinak, a jeles napok, rendezvények előkészítése stb.).

Az óvodapedagógus adjon lehetőséget a gyermekeknek növénygondozásra. A gyermekek működjenek közre az élősarok gondozásában, a szobanövények átültetésében, a kert ápolásában, az óvodaudvar tisztántartásában (fű gondozása, avar gyűjtése, öntözés).

Az 5-6-7 éves óvodások önállóan végzik a naposi munkát. Közösen eldöntik a munka megosztását. Ízlésesen, esztétikusan tálalják fel az ételleket. Étkezés után, szokásrendnek megfelelően mindent a helyére tesznek.

Felsöprik a morzsákat, feltörlik az asztal környékét.

Önállóan végezzenek környezetszépítő munkát, játékok tisztítását, mosását, szárítását, egyszerű javításokat, polcok lemosását, sütés nélküli édességek, vitaminsaláták készítését.

Rendszeresen segítsenek a kicsik öltöztetésében, készítsenek nekik meglepetéseket.

Az óvodapedagógus úgy irányítsa a növénygondozást, hogy a gyermekek minél több műveletet tudjanak önállóan végezni. A kerti szerszámokat önállóan használják, gondozzák.

Minden évszakban segítsenek a járdák, utak tisztításában, alkalomszerűen.

A növények gondozását magvetéstől a termések összegyűjtéséig együtt tervezik és végzik a felnőttekkel.

A gyermekek nyelvi képességének fejlesztése a munkajellegű tennivalók elvégzése során

A beszéd és kommunikációs képességek fejlesztésének számos lehetőségét kínálják a munkajellegű, óvodai teendők, melyek a gyermek-óvodapedagógus, a gyermek-dajka, a gyermek-gyermek közötti kapcsolatteremtő megismerő, együttműködő, kommunikatív helyzetek. Az önkiszolgáló tevékenységek fokozzák a gyermekek beszédaktivitását, közlékenységét, mert sokszor még segítségre szorulnak, vagy meg szeretnék tanulni a munkafolyamatokat az étkezési, öltözködési, tisztálkodási szokásokat. A felnőtt-gyermek elmélyülő érzelmi kapcsolata lehetővé teszi, hogy a gyermekek nyitottak legyenek az új információk befogadására, ugyanakkor készletet is érezzenek legkülönbözőbb gondolataiknak, élményeiknek, vágyaiknak, tudakozódó kérdéseiknek szóbeli megfogalmazására. A gondozás bensőséges együttlétében kialakuló beszélgetés, bemutatás, nyelvi utánzásra készítés alkalmat ad a beszédformák gyakorlására, a legváltozatosabb spontán beszédfordulatok alkalmazására. A munkajellegű tevékenységekben gyakran előforduló beszédhelyzetek, a megszólítás udvarias formái, a szóbeli instrukciók, ténymegállapítások, tényközlések, kérések. Ha azt szeretnénk, hogy megkedveljék a gyermekek a munkajellegű tevékenységeket, nem maradhat el a buzdítás, dicséret, bizalomelőleg gyakori biztosítása sem. A

naposi munka több gyermek együttműködését várja el. Ebben a munkában a gyermek-gyermek közötti beszédhelyzeteknek a gazdagítása jelenik meg, és ad komoly fejlesztési feladatokat az óvodapedagógusoknak.

A segítség az óvodapedagógusoknak és a felnőtteknek a megbízások, a növény-, és állatgondozás típusú munkákat nagyon szeretik a gyermekek, mivel hogy a felnőtt-gyermek között jön létre és a felnőttek óvó, védő, szerető gondoskodásával folyik. Ezek a közös munkák az óvodapedagógusok és a dajkák modellértékű, utánpótlásra készítendő viselkedésüknek az eredménye. Az óvodapedagógusok használják ki ezeket a gyermekek beszéd-, és kommunikációs képességeinek fejlesztése, amelyek tálcán kínálják a szövegprodukción, szókincsbővítés, kifejező mozgások, a beszéd prozódiai elemei gyakorlásának lehetőségeit.

5.8.2. *A fejlődés várható jellemzői az óvodáskor végén*

A gyermek ismeri:

- a munkajellegű feladatokhoz szükséges eszközöket, és azok használati módját;
- a munkafolyamatokat, és azok szabályait.

A gyermek képes:

- az önkiszolgáló teendőit önállóan elvégezni;
- közösen, kooperatívan dolgozni párban és mikrocsoportokban;
- az egyéni megbízások felelősségteljes teljesítésére;
- közreműködni a növények és állatok igényes gondozásában;
- a kitartó munkavégzésére, a kapott feladatok elvégzésére.

A gyermek attitűdjére jellemző, hogy

- örömmel dolgozik társaival;
- szívesen teljesíti kötelességeit, és boldogan újságolja szüleinek a munkavégzéseinek eredményeit;
- szeretettel elfogadja a felnőttek tanácsait;
- munkafolyamatokban szívesen segít a rászoruló társainak.

5.9. *Kiemelt differenciált fejlesztések*

A gyermekek egyéni fejlesztése

Ma már minden óvoda arra törekszik, hogy minél több egyéni segítséget tudjon adni az iskolaérettség eléréséhez és a sikeres iskolakezdéshez. A jogszabály is kiemelten kezeli, hogy a gyermekek fejlődésének nyomonkövetése minden óvoda feladata, amely elengedhetetlen az egyéni fejlesztések tudatos megtervezéséhez, biztosításához. A programunk célja, hogy a gyermekeknek olyan egyéni fejlesztési rendszert biztosítson, amely minden gyermeknek a fejlődését félevenként nyomon követi, majd az eredmények függvényében minden gyermeknek egyéni fejlesztési tervet készít, és biztosítja a program napirendjében a fejlesztési lehetőségek időkereteit. Továbbá célja, hogy minden szülőnek félevenként a gyermeke fejlődéséről és a fejlesztés eredményeiről részletes tájékoztatást adjon a nevelőpartneri viszony erősítése érdekében.

Az nevelőtestület feladatai

- A gyermekek egyéni fejlődésének és fejlesztésének folyamatszabályozása szerint: a nyomon követéshez szükséges dokumentumok előkészítése, a gyermekek megfigyelésének elindítása, a fejlettségi mutatóinak folyamatos rögzítése, valamint a gyermek egyéni fejlesztési tervének elkészítése, a fejlesztés beindítása, elvégzése és annak értékelése.

- A szülők korrekt, empatikus tájékoztatása a gyermeki megfigyelésekről és a fejlesztések tapasztalatairól.

A gyermekek egyéni fejlődésének és fejlesztésének folyamatszabályozása szerint a tennivalók értelmezése

A gyermekek fejlődését nyomon követő dokumentációk a programmal dolgozó kolléganőknek rendelkezésre állnak, melyet a csoportokba felvett gyermekeknek személyre szólóan el kell készíteni egy dossziében. A dokumentumok sora a gyermek anamnézisével kezdődik, amit az első családlátogatások a szülővel együtt töltenek ki az óvodapedagógusok és közben értelmezik, hogy bizonyos kérdések megválaszolására miért van szükség a gyermekek fejlesztéséhez. A tevékenységekkel kapcsolatos megfigyeléseket a gyermek óvodába lépésétől kezdve elindítjuk, hogy nyomon követhetővé váljon a gyermeki fejlődés íve az óvodáskor végére. Az óvodapedagógus évente két alkalommal elkészíti a programban meghatározott teendőkkel, tevékenységekkel kapcsolatos megfigyeléseket, a mérési feladatokat elvégzi, majd egyéni fejlesztési tervet készít minden gyermek számára.

A gyermekek egyéni dokumentumaiban amennyiben a gyermeket szakértői bizottság vizsgálta, megtalálhatók a szakértői bizottság vizsgálati megállapításai és a fejlődést szolgáló intézkedésre tett javaslatai.

A szülők korrekt, empatikus tájékoztatása

Az egyéni fejlesztés folyamatszabályozásában minden félév zárásaként beépülnek –a szülő tájékoztatása a gyermeke fejlődéséről- szóló megbeszélések, amit az óvodapedagógus tart, aki a gyermek dokumentumait folyamatosan kezeli, és a megfigyeléseket, fejlesztéseket elvégzi. Az óvodapedagógus különös tekintettel készüljön fel ezekre a megbeszélésekre és minden gyermeknek vigye el a gyermektükrét a találkozásra. A fejlesztések tartalmát, módszereit és eszközeit is mutassa meg a szülőknek, mert azok inspirálhatják őket arra, hogy otthon is hasonló játékokat vegyenek a gyermekeiknek és játszanak velük. A szülőknek megtartott tájékoztatás időpontját szülői aláírással rögzítik az erre alkalmas formanyomtatványon.

5.10. Sajátos nevelési igényű gyermekek fejlesztése. A gyermekek esélyegyenlőségét szolgáló intézkedések.

Az óvoda alapfeladata, hogy a sajátos nevelési igényű és beilleszkedési, tanulási, magatartási nehézséggel küzdő gyermekek, különleges bánásmód keretében, állapotuknak megfelelő ellátásban részesüljenek. A különleges bánásmódnak megfelelő ellátást a szakértői bizottság véleményében foglaltak szerint biztosítjuk.

A többi gyermekkel együtt nevelhető, különleges bánásmódot érdemlő gyermekek közül az enyhe mozgásszervi- vagy beszéd fogyatékos és beilleszkedési, tanulási, magatartási nehézségekkel küzdő gyermekek fejlesztésével az intézményen belül szakember foglalkozik (gyógypedagógus, konduktor, logopédus).

A fejlesztést végző szakember egyéni fejlesztési tervet készít, rögzíti a fejlesztés menetét és tanév végén rögzíti a fejlesztés eredményét, egyéni fejlesztési naplóban.

Az óvodapedagógus feladata

- Szükség esetén a szűrővizsgálatok megszervezése, elsősorban az 5. életévüket betöltött gyermekek esetében.
- A gyermekek fejlődésének folyamatos nyomon követése, ennek írásban történő rögzítése és a szülő folyamatos tájékoztatása. Kötelező tájékoztatás, nevelési évente 2 alkalommal.
- A gyermekek értelmi, beszéd, hallás, látás, mozgásfejlődésének eredményét írásban rögzíteni.
- Rögzíteni a fejlődést szolgáló intézkedéseket, megállapításokat, javaslatokat.
- Szakértői bizottsági vizsgálat kezdeményezése szükség esetén, illetve az iskolába lépéshez szükséges fejlettség megállapítása céljából jogszabály szerint.
- A csoportban gyermekek differenciált nevelése, fejlesztése, egyéni fejlettségüknek megfelelően.

5.11. Szociális hátrányok enyhítését segítő tevékenység

Az óvoda feladata a kisgyermekkorai fejlesztés mellett a gyermek számára megteremteni a társadalmi beilleszkedés lehetőségét, a gyermek speciális igényeinek figyelembevételével.

A tevékenység célja: a hátrányos helyzet és a veszélyeztetettség megelőzésére és megszüntetésére való törekvés, illetve a hátrányos helyzet következményeinek csökkentése. A gyermek családban történő nevelésének segítése. A kiemelten tehetséges gyermek fejlesztésének megvalósítása.

Az óvodapedagógus feladata

- Elősegíteni a veszélyeztetett és hátrányos helyzetű gyermek óvodába kerülését, illetve rendszeres óvodába járását.
- Pedagógiai eszközökkel feltárni és lehetőleg csökkenteni a gyermekek fejlődését veszélyeztető okokat.
- Szükség esetén védő óvó intézkedésre javaslatot tenni.
- A gyermekeket és családjukat a lehetőségekhez képest minél jobban megismerni (családlátogatás, tájékozódás a védőnőtől és a családsegítő szolgálattól).
- A hátrányos helyzetet és a helyzet okozta

területeket felismerni és ha szükséges szakember segítségét kérni.

- A felzárkóztatást lehetőség szerint megvalósítani.
- Elérni azt, hogy a gyermek a szükséges szűrővizsgálatokon vegyen részt.
- Együttműködő kapcsolatot kialakítani a szülőkkel, segítséget nyújtani feladataik minél eredményesebb elvégzéséhez.
- Figyelemmel kísérni a rendszeres óvodalátogatást, hiányzás esetén a szükséges intézkedéseket megtenni.
- Az óvodavezető és a gyermek-védelmi felelős tájékoztatása a gyermek helyzetéről óvodába kerüléskor, ill. a helyzet kialakulásakor.
- Különleges figyelmet fordítani, a hat éves kor után óvodában maradó gyermekek egyéni eredményeinek fejlődésére.

5. 12. A gyermekek tehetség gondozása

Kiemelt cél a nevelés-oktatás eszközeivel a társadalmi leszakadás megakadályozása és a tehetség gondozás. Programunk célja, hogy olyan szakmai módszertani tudással rendelkező óvodapedagógusok tevékenykedjenek a gyermekekkel, akik elhivatottak a művészeti nevelés iránt és elősegítik a gyermekek tehetség-ígéretes adottságainak kibontakoztatását, a tanulás iránti érdeklődésének felkeltését. Továbbá célunk, hogy ebben az életkorban pozitív szemlélettel minden gyermeknek esélyt adjunk az óvodában a legjobb, átlagon felüli adottságának és kreatív motivációs adottságainak kibontakoztatásához.

A nevelőtestület feladatai

- A tehetség gondozást megvalósítani, illetve elősegíteni.
- A kiemelten tehetséges gyermek egyéni fejlesztése a csoporton belül, illetve tehetség gondozó foglalkozás keretein belül.

Az óvodai tehetség gondozásban a teljes nevelőtestület különböző szerepekben, feladatok elvégzésében vesz részt. Az óvodapedagógusok ellátják a csoportokba járó gyermekek folyamatos megfigyelését, a tehetség-ígéretes adottságaiknak azonosítása érdekében. Mindkét óvodapedagógus tudatosan keresi a tehetség-ígéretekre jellemző személyiségjegyeket.

A műhelymunkában a beválogatott nagycsoportos korú gyermekek vesznek részt, akiknek a műhelyvezető komplex tehetségprogramot készít, amit októbertől április végéig meghatározott heti azonos napon és időpontokban tart meg, egy segítő óvodapedagógus közreműködésével. A munkájukat műhelynapló alapján dokumentálják.

Az óvodapedagógusok a napi tevékenységek során kiemelten fejlesztik a tehetség-ígéretes gyermekek egyéni képességeit.

6. A program kapcsolatrendszere

6.1. Az óvoda és a család

Az óvoda a családdal együtt, azt kiegészítve szolgálja a gyermekek fejlődését. A család és az óvoda között szimmetrikus kapcsolat van. A szülő tud legtöbbet a gyermekéről, ő ismeri legjobban gyermeke igényeit, szükségleteit, viszont az óvodapedagógusnak van olyan szaktudása és olyan korosztályi tapasztalata, mely alapján, a családhoz illesztetten hathatós segítséget tud nyújtani a gyermekek fejlesztéséhez, a családhoz illeszkedően. Korrekt, partneri együttműködésük elengedhetetlen a gyermekek harmonikus fejlesztése érdekében.

Az óvoda körültekintően szervezze meg, szabályozza a szülőkkel együtt kialakított együttműködés formáit, mely a folyamatos információk áramoltatását, a szemléletformálást, az óvoda tartalmi munkájának szakszerű megismertetését, a gyermekek egyéni fejlődésének jellemzőit hivatott közvetíteni. Az óvodapedagógus munkája során figyelembe veszi a családok sajátosságait, szokásait.

A szülők, nagyszülők segítsék az óvoda érzelmi szociális, esztétikai nevelését, hogy az óvoda a választott értékeit minél magasabb szinten tudja teljesíteni.

A kapcsolattartás formái:

- a családlátogatás (még az óvodába kerülés előtt),
- anyás beszoktatás (kiválóan alkalmas arra, hogy a szülő megismerje az óvodai életet, szokásokat, s mintát kapjon gyermeke neveléséhez),
- a napi kapcsolattartás elengedhetetlenül szükséges, hogy a szülő teljes mértékben tájékozott legyen a gyermekével történt napi lényeges eseményekről,
- a szülői értekezletek, nyílt napok,
- a félévi beszélgetések a gyermekek fejlődéséről (A gyermekek egyéni dokumentuma alapján korrekt tájékoztatás megszervezése.)
- a szülőkkel együtt szervezett rendezvények, ünnepek, kiállítások, hangversenyek, kirándulások.

Az óvoda megszervezi a szülők érdekegyeztető, érdekvényesítő fórumait.

6.2. Az óvoda és a bölcsőde

Az óvoda közvetlen partnere a bölcsőde. A gyermekeket óvodába lépés előtt ezek az intézmények is nevelhetik. Ezért az átmenet zökkenőmentessé tétele érdekében az óvoda alakítson ki olyan szakmai, tartalmi kapcsolatot, mely egymás nevelőmunkáját segíti megismerni.

A kapcsolattartás formái: látogatások, közös továbbképzések, szülői értekezletek a gyermekek óvodába lépése előtt

6.3. Az óvoda és a pedagógiai szakszolgálati intézmények

A szakszolgálat és az óvoda, óvodapedagógusok korrekt kapcsolata biztosítja, hogy megfelelő segítséget kapjanak a szülők és a gyermekek a következő területeken:

- nevelési tanácsadás és logopédiai ellátás terén,
- szakértői bizottsági feladatok esetében,
- fejlesztő nevelés meghatározásában
- és óvodapszichológiai tehetséggondozás koordinátori feladatok tekintetében

A probléma típusától függően az óvoda, a törvényi előírások betartásával irányítsa a szülőket a szakszolgálatokhoz.

A kapcsolattartás formái: az igényektől függően folyamatos, az információcseréjük jól szolgálja a gyermekek egyéni fejlesztésének érdekét

6.4. Az óvoda és az iskola

Az óvoda és az iskola alakítson ki tartalmas kapcsolatot, hogy a gyermekek zavartalan iskolakezdését közösen tudja egyengetni.

A kölcsönös érdeklődés hozzájárulhat egymás nevelési céljainak, elképzeléseinek megismeréséhez, megértéséhez. Fontos, hogy az óvoda kapcsolatba lépjen és együttműködési megállapodást kössön az iskola ének- és rajztanáraival, az ovigaléria és a hangversenyek megszervezése érdekében.

A kapcsolattartás formái: látogatások, tapasztalatcserék, tájékoztatások a gyermekek egyéni fejlődési üteméről, várható alkalmazkodási nehézségekről, értekezletek, munkaközösségi foglalkozások, továbbképzések, egymás rendezvényein, ünnepein történő megjelenés, közreműködés és a közvetlen partneri kapcsolatok megbeszélése, tervezése, értékelése.

6.5. Az óvoda és az „Óvodai nevelés a művészetek eszközeivel” Óvodapedagógusok Országos Szakmai Egyesületének kapcsolata

Az óvoda nevelőtestülete az egyesületi tagságán keresztül tartja fent a szakmai kapcsolatát az Egyesülettel, amelyet az egyesület alapszabálya rögzít. Az Egyesület kiemelt célja, hogy szakmai munkájában erősítse, támogassa az óvodákat, hogy a gyermekek nevelését magas minőségű szakmai munkával tudják végezni.

A kapcsolattartás formái: közgyűlés, országos tavaszi tanácskozás, őszi konferencia, jó ötletek gyakorlatának rendszere, az egyesület továbbképzései

6.6 Az óvoda és Oktatási Hivatal kapcsolata

Az óvoda az Oktatási Hivatal irányító és koordináló munkájával részt vesz az országos pedagógiai szakmai ellenőrzésben, az intézményi, vezetői és pedagógus önértékelés rendszerében, a pedagógus életpálya-modell minősítési rendszerében. Az Oktatási Hivatal ezeken keresztül támogatja az óvoda szakmai fejlődését.

A kapcsolattartás formái: internetes felület, hivatalos levelek

6.7. Az óvoda és a pedagógiai oktatási központ

Az óvodák a pedagógiai regionális központok segítségét kérhetik a szaktanácsadói munka igénybe vételéhez. A vezető óvodapedagógus szükség szerint igényelhet szaktanácsadói segítséget a pedagógusok önértékelési tervének elkészítéséhez valamint a tanfelügyeleti ellenőrzésben érintett óvodapedagógusok önfejlesztési tervének elkészítéséhez.

6.8. Az óvoda és a művészeti iskolák, együttesek

E program szükségessé teszi, hogy az óvoda kapcsolatot alakít ki a környezetében működő zeneiskolával, művészeti együttesekkel, alkotókkal. Velük együttműködve tudja elérni, hogy a muzsika, az alkotások, a környezet esztétikai értékei megjelenhessenek az óvodában.

A kapcsolattartás formái: Kapcsolatfelvétel, együttműködési megállapodás hangversenyek, kiállítások részletes megbeszélése, egymás rendezvényein való részvétel.

6.9. Az óvoda és a közművelődési intézmények

Fontos, hogy az óvoda kapcsolatba lépjen a környezetében működő közművelődési intézményekkel - könyvtárral, múzeummal, művelődési házzal. Az intézmények kínálatából válogat, hogy az elősegítse a nevelési feladatok sokoldalú, színes megoldását, s kizárja azokat a kezdeményezéseket, amelyek az óvoda pedagógiai elveivel, érték közvetítésével, tartalmával nem egyeztethetők össze. Az óvoda kezdeményezze, hogy a művelődési házak szervezzenek minél több humoros előadást.

A kapcsolattartás formái: látogatás, tájékoztatás, megbeszélések, értekezletek, rendezvényeken való részvétel.

6. 10. Az óvoda és az egészségügyi gyermek-, és ifjúságvédelmi intézmények

Az óvodában a gyermekek orvoshoz, védőnőhöz fűződő viszonyát pozitív attitűd megerősítésével támogatjuk, az egészségügyi problémák tapintatos kezelése érdekében. A gyermekek hátrányainak leküzdése érdekében a védőnővel a gyermek-, és ifjúságvédelmi szakemberekkel szoros együttműködést vállalunk, a hátrányos helyzetű és a halmozottan hátrányos helyzetű családok megsegítéséért.

A kapcsolattartás formái:

- a törvényi szabályozások
- fenntartói határozatok
- családok helyzete határozza meg.

6. 11. Az óvoda és a fenntartó

Az óvodavezető, mint a fenntartói kapcsolatért felelős személy olyan pozitív kapcsolat kiépítésére és fenntartására törekedjen a pedagógiai programjuknak megvalósítása érdekében, amelynek alapja a korrekt együttműködés és a megfelelő információáramlás.

A kapcsolattartás formái:

- tájékoztatás az óvodát érintő kérdésekben
- kölcsönös információáramlás
- óvodavezetői beszámolók: Ismertető küldése az óvodai eseményekről, rendezvényekre való meghívás, a vezetői önértékelés és az intézményi önértékelés keretében a partneri igény-, és elégedettségmérések eredményeinek megküldése.

6.12. Kiemelt törvényes kapcsolatok

A törvény értelmében a történelmi egyházakkal minden óvoda feladata megszervezni a gyermekek hitéletének nevelését, amennyiben a szülő igényli. Ez számos kapcsolati feladatot ró az óvodára, hogy e tevékenységet elkülönítetten biztosítsa úgy, hogy az óvodában folyó tanulásról ne hiányozzanak a gyermekek.

6.13. Az óvoda egyéb kapcsolatai

A Kárpát-medence magyar nyelvű intézményei közötti oktatási tér kialakítása érdekében az óvoda a külföldi magyar óvodákkal kapcsolatépítésre törekedjen, és – lehetőségei szerint – szakmai kapcsolatot tartson fenn.

7. Gyermekvédelmi munka az óvodában

- A gyermekvédelmi munkát a családsegítő és gyermekjóléti szolgálat, valamint a polgármesteri hivatal gyámügyi előadójának közreműködésével végezzük.
- Az óvodavezető a gyermekvédelmi munkát, az óvónők segítségével látja el.
- Évenként felmérést készítenek, tapasztalataik alapján a gyermekek családi helyzetéről és a gyermekek veszélyeztetettségének okairól az alábbi szempontok alapján:

Az óvoda környezetének jellemzői gyermekvédelmi szempontból:

- Milyen környezetből járnak az óvodás gyermekek?
- Milyen a szülők iskolázottsága?
- Milyen arányú a munkanélküliség?
- Mennyi a veszélyeztetett családok száma az óvodai környezetben?
- Van-e jellemző betegség a körzetben?

Az óvodás gyermekek családi helyzetének évenkénti felméréséhez készített szempontok:

- Az óvodások száma összesen:
- Ebből a veszélyeztetettek száma:
- Hátrányos helyzetű gyermekek száma:
- Három vagy többgyermekes családban élők száma:
- Fogyatékos gyermekek száma:
- Csonka családban nevelkedők száma (elvált vagy egyedülálló):

A gyermekek veszélyeztettségének okait vizsgáló szempontok:

- Nevelési hiányosságok
- Erkölcstelen családi helyzet
- Italozó szülők
- Bűnöző családi helyzet
- Rossz lakásviszonyok
- Egészségügyi okok
- Anyagi okok
- Megromlott családi kapcsolat

A gyermekvédelmi felelős feladata

- Megtervezi a gyermekvédelmi munkaprogramot az adott tanévre.
- Munkájáról évente egyszer beszámol a nevelőtestületi értekezleten, illetve egyéb esetekben az intézményvezető utasítására.
- Folyamatos kapcsolatot tart a csoportok óvónőivel, közreműködik a gyermekvédelemmel kapcsolatos feladatok megoldásában. Az óvónőkkel közösen családlátogatásokat végez.
- Folyamatos kapcsolatot tart általában és konkrét esetekben a családsegítő szolgálattal, a gyámügyi előadóval.
- Rendszeresen figyeli a gyermekvédelemmel kapcsolatos jogszabályok változását, a helyi Önkormányzat kapcsolódó rendeleteit.
- Ha a gyermek veszélyeztettségének megakadályozása érdekében tett óvodai intézkedési lehetőségek kimerültek felveszi a kapcsolatot az illetékes szervekkel. Intézkedést kér azoktól a szakemberektől, akik illetékesek a gyermek problémáinak megoldásában.
- Nyilvántartja a veszélyeztetett és hátrányos helyzetű gyermekeket. Feljegyzi a nyilvántartásban a gyermekekkel, illetve a családdal kapcsolatos intézkedéseket és azok eredményeit.

8. Az alternatív program erőforrásai

8.1. Személyi feltételek

Az óvodai nevelőmunkát, az óvoda teljes nyitvatartásában óvodapedagógus végzi. Elfogadó, segítő támogató személyisége minta a nevelésben. Értékfelfogása erősen hat a gyermekekre. Éppen ezért nem mindegy, milyen értéket közvetít, s azokat milyen tudatosan képviseli. Gyakran előfordulnak értékellentétek szülők és az óvoda között. Az óvónő felvállalja a tapintatos meggyőzést, ha azzal a gyermekek érdekeit védi. E programot megvalósító óvónő közvetíti a művészetek tradicionális értékeit. Az óvoda vállalja az ízlésformálást tágabb környezetében is.

Az óvodapedagógus legyen képes énekével, mesemondásával, bábozásával, alkotásaival esztétikai élményhez juttatni a gyermekeket. Fejlesztésükhöz alkalmazzon egyéni módszereket, egyéni fejlesztési programokat úgy, hogy a gyermekek pozitív énképe és önbizalma kialakulhasson.

Az óvodapedagógusnak legyen igénye az önművelésre, a körülményekhez képest teremtsen lehetőséget a szakmai tájékozottságának, szaktudásának fejlesztéséhez. Használja ki a szakmai egyesület által nyújtott fejlődési lehetőségeket. Személyiségvonásaiban jelenjen meg a humanizmus, a pedagógiai optimizmus, tetteiben legyen érezhető a hitelesség, tapintat és az empátia. Egy gyermekcsoport életét két óvodapedagógus irányítja. A program speciális sajátosságai miatt a tevékenységformák megvalósításánál két óvónő irányításával történik a gyermekek fejlesztése. Az óvodapedagógusi párok tudjanak együtt tervezni, tudjanak összehangoltan, feladatokat megosztva dolgozni. Legyenek képesek pedagógiai elveiket, nevelési gyakorlatukat egyeztetni. (Ehhez szükséges a két óra átfedési idő.)

Az óvodapedagógusok gondoskodjanak a közös tervek elkészítéséről, a gyermekek képességének felméréséről, az egyéni fejlesztések biztosításáról, az eredmények rögzítéséről. A szülőket mindezekről folyamatosan tájékoztassák a csoportszobájuk közelében lévő tájékoztató táblákon keresztül.

Az óvoda egyéb dolgozóinak – pedagógiai asszisztens, dajka, óvodatitkár, konyhai alkalmazott, kertész – kommunikációja, a gyermekekkel való bánásmódja, viselkedése minta a gyermekek számára.

Az óvodapedagógusok vonják be a pedagógiai asszisztent, dajkákat az erkölcsi és szociális képességek fejlesztésében és az egészséges életmód szokásainak megtervezésébe, elemzésébe, értékelésébe. A dajkák legyenek teljes partnereik az óvoda szépítésében, higiéniájának megteremtésében.

Az óvodapedagógusok kialakíthatnak szakmai teameket, munkaközösségeket egy-egy szakmai feladat elvégzéséhez, a szakmai munka méréséhez, elemzéséhez, értékeléséhez.

A közösség tagjaként valamennyien vállaljanak felelősséget a közösen kitűzött célok és feladatok megvalósításáért. A szakmai munkában, munkatársi kapcsolatban, döntéshozatal előtt őszinte, nyílt véleménnyel segítsék a gyermekek érdekét legjobban szolgáló megoldás kialakítását.

A vezető óvodapedagógus koordinálja, irányítja az óvodában folyó pedagógiai, tanügyigazgatás, munkáltatói, gazdálkodási, műszaki, közéleti, minőségirányítási, belső önértékelési, menedzselési feladatainak ellátását óvodatitkár segítségével. A vezető a lehetőségek optimális felhasználásával biztosítja a jól megszervezett munkát, a fejlesztéshez szükséges feltételeket, a szakemberek felelősségteljes önálló feladatvégzését. Mint egy jó karmester, csak ott segítsen, ahol „döcögve, hamisan szólalnak meg a szólamok, s nem simulnak bele az összharmóniába”.

A nevelő testület az önértékelési rendszerét a pedagógiai céljainak vesse alá, hogy a pedagógiai programjukat minőségi szinten meg tudják valósítani. Ehhez sokféle értékelő jelzést építsenek be a

pedagógiai képességük, kompetenciájuk értékes visszajelzéséről, hogy minden dolgozójuk tudja, miben kellene képességét fejleszteni. A nevelő testületnek legyen célja, hogy minden pedagógus saját segítőjévé váljon személyes és a nevelő közösség szakmai fejlődésének. Az óvodapedagógus felvállalja saját pedagógiai kompetenciáinak folyamatos fejlesztését, tudásának, képességének gyarapítását, hogy a gyakorlati, alkalmazó tevékenysége meggondolt, megfontolt és igazolható legyen.

Az egészséges étkeztetés lebonyolításához megfelelő számú konyhai személyzet szükséges.

Az esztétikus, gondozott udvar biztosításához nélkülözhetetlen a karbantartó, kertész személye.

8.2. Speciális tárgyi feltételek

Az óvoda rendelkezzen a helyi nevelési program megvalósításához szükséges eszközökkel. A tárgyi eszközök és felszerelések elhelyezése során a gyermekek biztonságára kell törekedni. E program a művészetek eszközeivel kíván erősebben hatni a gyermekek személyiségére, ezért a következő eszközök, játékok, tárgyak egészítik ki a meglévő készleteket:

- Esztétikus meseszoba(kuckó), puha párnák, meleg szőnyegek, meseszék, kincsesláda, bábok, könyvek, gyertyák, magnó, albumok a tanult mondókákról, versekről és a mesékről jelképek, szimbólumok a mesékről, különböző színű leplek. Ebben a térben célszerű elhelyezni a bátorító neveléshez szükséges „szeretetbábot”, amit elsősorban az óvodapedagógus használ fel a tudatos bizalomelőlegéhez, ösztönzéséhez.
- Esztétikus énekes sarok, olyan tér a csoportszobában, ahol hat gyermek ülve megfér.
- Hangszerek: furulya, gitár, hegedű, metallofon, dob, ritmusbot, csörgő, népi hangszerek, gyermekek-óvónők által barkácsolt ritmushangszerek, hangsíp vagy hangvilla, szimbólumok a tanult dalokról stb.
- Esztétikus alkotó sarok képalakításhoz különböző méretű rajzlapok, színes papírok, festékek, színes ceruzák, zsírkréták, pasztellkréták, filctoll, viaszkréták, fonalak, anyagok, madzag stb., esztétikus eszköztároló lehetőségek, a rajzos térben.
- Gyermeki munkáknak kialakított polc és egy táblaszerűség a minigalériának, melyre a gyermekek kitűzhetik rajzaikat.
- Plasztikai munkához agyag, gyurma, fadarabok, termések, magok, kavicsok, szövőkeretek, fonalak, korongozó stb.
- Esztétikus ovigaléria, ahol maximum hét alkotás állítható ki.
- Videó- és magnófelvételek lejátszó lehetőséggel: zenei élményközvetítéshez, vadállatok életének megismertetéséhez, az óvoda ünnepeinek, hangversenyeinek, ovigaléria eseményének rögzítéséhez, többszöri megtekintéséhez.
- Esztétikus polc a természet kincseinek gyűjteményével, a gyermekek által készített egyes évszakokat tartalmazó albumaival, és/vagy flóráriummal.
- Az udvaron pódium-szerű lehetőség, ahol énekes játékokat, dramatikus játékokat, bábjátékokat játszhatnak a gyermekek.
- Kijelölt futópálya, ahol a gyermekek a napi kocogó-futó edzéseiket megtarthatják.
- Különböző kéziszerek a zenés-mozgásos percekhez, pl. labda, babzsák, kisebb-nagyobb karika, rövidebb-hosszabb szalag, bot, zsebkendők, zászlók stb.

- Szakkönyvek, módszertani kiadványok.
- Az udvaron többféle testedzőszer (pl.: mászóakák), fürdőmedence, babakáczak, asztalok-székek, fedett terasz található.
- Az óvoda színvilágának megkomponálása. Ehhez szükséges festékek textíliák, díszek beszerzése.
- Esztétikus tájékoztató táblák az évszakprojekt bemutatásához, a program rendszerének ismertetéséhez, a bátorító nevelés 14 elvének ismertetéséhez, az általános tájékoztatáshoz, valamint a gyermekek eredményeinek bemutatásához.
- Különböféle tornaszerek a mozgásos tevékenység feladataihoz.

Menedzselés, marketingtevékenység az óvodában

A program önmagában hordozza, hogy milyen arculatteremtést, sajátos imázst vár el. Az arculatteremtést befolyásolják:

- Az óvoda objektív tényezői, mint: a múltja, a profilja, a nagysága és a dolgozók kvalitása,
- Az óvoda formai megjelenése: az óvoda megnevezése, emblémája, színvilága, összetartást erősítő öltözetek, ovigalériája, belső terek megkomponálása (belsőépítészet),
- Az óvoda személyi tényezői: fellépés, megjelenés, öltözködés, tárgyalóképesség, partnerkezelés, hangvétel és stílus.

Az óvoda kidolgozott menedzsmentje:

- szabályozza a szokásrendszereket,
- pontosan tudja, ki a legmegfelelőbb ember bizonyos tevékenységek elvégzésére,
- a szervezetet úgy strukturálja, hogy a munkát és a felelősséget ossza meg,
- a program tartalmához igazított továbbképzési rendszert biztosítson.

Az óvoda belső és külső PR tevékenysége:

Belső PR tevékenység:

- a vezetői információs rendszer,
- a szervezeti egységek munka és felelős rendszere,
- az új dolgozók felvételének kritériumrendszere,
- az alkalmazottak tájékoztatási rendszere
- a humán emberi kapcsolatok lehetőségének rendszere.

Külső PR tevékenység:

- szakmai kapcsolatok: testvérkapcsolatok, országos, területi egyesületi kapcsolatok, főiskolai kapcsolatok, szakmai szolgáltatókkal kötött kapcsolatok,
- média kapcsolatok: kiadó és szerkesztői kapcsolatok, újságírói kapcsolatok, publikálás lehetőségei,
- kormányzati kapcsolatok a jogszabályokon keresztül, önkormányzati kapcsolatok, lobbizás és az érdekképviseleti kapcsolatok, valamint
- pénzügyi kapcsolatok: támogatások, szponzorálások és mecenatúra.

Mindezek a lehetőségek is elősegítik, hogy a gyermekek tudatosan felépített rendszerben éljenek, és sokoldalúan fejlődjenek.

9. A program ellenőrzése, bevalásának vizsgálata

A gyermekek fejlettségi szintje „A fejlődés eredménye az óvodáskor végén” programelemhez viszonyítva elemezhető, ellenőrizhető, értékelhető.

A programban megvalósított fejlődés és fejlesztés jellemzői teljesítésének arányát minden évben az adott csoportok szociokulturális körülményeinek ismeretében határozzuk meg. A meghatározás, elemzés, értékelés az óvónők feladata. Az ellenőrzést az óvodavezető és óvodavezető helyettes végzi.

Az ellenőrzést, elemzést, értékelést segítő szakmai dokumentumok:

○ ***A vezető óvónő pedagógiai, működési munkaterve***

○ Tervezés időkerete: 1 év

○ Ez a dokumentum hidat képez a program és az óvónők gyermekcsoportokra elkészített terve között.

○ ***A gyermekcsoportok nevelési-fejlesztési terve***

○ Tervezési időkerete: 3 hónap

○ Ez a dokumentum tartalmazza a csoportra vonatkozó szokás- szabályrendszereket, tevékenységi terveket és eseménytervet.

○ ***Tevékenységi terv***

○ Tervezési időkeret: évszakonként

○ ***Szervezési munkák***

○ Tervezési időkeret: havonként

○ ***Gyermektükör***

○ Az egyéni fejlődés- fejlesztés dokumentumai.

○ Tervezési időkerete: folyamatos

○ Minden gyermekről egyéni személyiségi dossziét vezetünk.

○ Tapasztalataink tartalmát a szülők elé tártuk évente legalább 2 alkalommal.

○ Az óvónő és a szülők korrekt, partneri együttműködésben gondoskodnak a

○ gyermekek egyéni fejlesztéséről, értékeléséről.

○ Az óvónő az egyéni bánásmód és fejlesztés elveit betartva dokumentálja a

○ gyermekfejlődését, értékelését, fejlesztésének módját.

○ ***Műhelynapló***

○ A tehetséggondozás levezetéséhez.

○ Tervezési időkeret: Évenként.

Ellenőrzési, értékelési terv:

Az ellenőrzést végzik: óvodavezető, óvodavezető helyettes, a pedagógiai működési terv szerint, esetleg szakértő, szaktanácsadó felkérés alapján, valamint az Oktatási Hivatal által delegált szakértő, tanfelügyelő.

Az elemzéseket, értékeléseket végzik: óvodavezető, óvodavezető helyettes és az önértékelést támogató munkacsoport, az ötéves önértékelési program és az éves önértékelési terv alapján, óvónők önellenőrző, önelemző értékelései mintájával, a negyedévenkénti szakmai beszélgetések segítségével és a szülők visszajelzései alapján.

Általános ellenőrzési, elemzési, értékelési szempontok:

- Az önértékelés területei:
- A pedagógus önértékelésének területei
- (9 kompetencia)
- Az intézmény önértékelésének területei
- (7 kompetencia)
- A vezető önértékelésének területei
- (5 kompetencia)
- Az ellenőrzés területei:
- Az óvodapedagógus tanfelügyeletének területei
- (9 kompetencia)
- Az intézmény tanfelügyeletének területei
- (7 kompetencia)
- A vezető tanfelügyeletének területei
- (5 kompetencia)
- A nevelő-fejlesztő munka színvonala
- Dokumentumelemzés
- A nevelőmunka feltételeinek vizsgálata
- A gyermekek egyéni fejlődésének figyelemmel kísérése, értékelése
- A helyi nevelési program tartalmának megvalósulása a csoportokban folyó nevelő-
oktató munka során.

A tanfelügyeleti ellenőrzések tervezésének és egyben az ellenőrzések végrehajtásának felelőse az Oktatási Hivatal, összeállítja és kijelöli a tanfelügyeleti ellenőrzést.

A nevelési évenkénti konkrét ellenőrzési, elemzési, értékelési szempontokat minden évben a pedagógiai működési terv tartalmazza.

Az óvónők munkájának tervezett ellenőrzésére, minden nevelési évben egy alkalommal kerül sor. Az ellenőrzés tapasztalatairól írásos feljegyzés készül, amit szóbeli megbeszélés követ. Az ellenőrzés tapasztalatainak írásos feljegyzéséhez az óvónők írásos megjegyzést fűzhetnek.

10. Legitimációs záradék

Véleményezte: Lendvai Lászlóné
Óvodai szakértő

2010. május

Véleményt nyilvánított: A farmosi Községi Óvoda
Szülői Közössége.

Dátum: 2010. május 20.

Elfogadta: A farmosi Községi Óvoda
nevelőtestülete

Dátum: 2010. május 20.

Jóváhagyta: Farmos község Önkormányzata

Dátum: 2010. június

A határozat száma: /2010

Tájékoztatásul megkapják:

Farmosi Községi Óvoda Szülői Szervezetének
vezetősége
Községi Önkormányzat Farmos
Községi Könyvtár Farmos

Dátum: 2010. június

Irattári száma: -/2004.

11. Érvényességi rendelkezések

Az óvodai Pedagógiai Program érvényességi ideje: 2022. szeptember 1-től - határozatlan ideig.

Az óvodai Pedagógiai Program módosításának indoka lehet:

- Jogsabályi változás
- Az Óvodai nevelés országos alapprogramjának módosítása.
- A Kormány 137/2018. (VII.25.) Kormány rendelete, 363/2012. (XII.17.) Korm. rendelet módosításáról.
- Az Alapprogram új előírásainak bevezetése, a rendelet módosítása.
- A nevelőtestület munkatervében szereplő évenkénti felülvizsgálat eredménye alapján tett javaslat.

A programmódosítás előterjesztésének módja:

- írásbeli előterjesztés az óvoda vezetőségének
- írásbeli előterjesztés a nevelőtestületnek

Módosítás kétharmados többségi szavazattal történhet.

A módosított program alkalmazásának menete:

2022. szeptember 1-től, az óvoda mindegyik csoportjában.

Pedagógiai program módosítása

Dátum: 2022. szeptember 1.

A módosításra az óvodavezető javaslatára került sor, jogszabályi változások miatt.

Elfogadta: a Községi Óvoda nevelőtestülete

Jegyzőkönyv száma: 47/2022 Dátum: 2022. 05. 11. ....
Közalkalmazotti T. elnök

Jóváhagyta: Tóth Józsefné intézményvezető

Jegyzőkönyv száma: 47/2022 Dátum: 2022. 05. 11. ....
óvodavezető

Véleményt nyilvánított, elfogadta : A farmosi Községi Óvoda Szülői Közössége

46/2022 Dátum: 2022. 05. 11. ....
Szülői Szervezet vezető

A fenntartó egyetértésére nem volt szükség, mert a módosítások az intézmény gazdálkodását nem befolyásolták, többletköltségre nem volt szükség.

Érvénybe lépés határideje: 2022. szeptember 1.

12. Felhasznált szakirodalom

Nagy Jenőné: Óvodai nevelés a művészetek eszközeivel

13. Tartalomjegyzék

Az óvoda jogi státusza, adatai.....	2
1. Bevezető	3
Helyzetkép az óvodánkról	4
Személyi feltételek	5
A programunk alapelve	6
Kiindulási pontjaink	6
Óvodakép	6
Gyermekképünk	6
2. A programunk globális célrendszere.....	7
2.1. Alapvető céljaink	7
2.2. A nevelés fő feladatai	7
2.3. A programunk rendszertáblája.....	9
3. A nevelés kerete	10
3.1. Az egészséges életmód alakítása.....	10
3.2. A fejlődés várható jellemzői az óvodáskor végén	13
3.3. Az érzelmi nevelés és társas kapcsolatok.....	14
3.3.1. A fejlődés várható jellemzői az óvodáskor végén.....	17
3.3.2. A gyermekek napirendje.....	18
3.4. Az anyanyelvi, az értelmi fejlesztés és nevelés megvalósítása.....	19
4. A program tevékenység kerete.....	19
4.1. Hagyományörzés, népszokások.....	19
4.2. Az óvodában ünnepelhető jeles napok.....	20
4.3. A néphagyományörzés ajánlott tartalmai.....	20
4.4. Művészeti jeles napok	24
4.5. Hagyományos ünnepeink és rendezvényeink.....	24
5. A program tevékenységei.....	25
5.1. Játék, játékba integrált tanulás.....	25
5.1.1. Az óvodapedagógus feladatai.....	25
5.1.2. A fejlődés várható jellemzői az óvodáskor végén.....	29
5.2. Játékba integrált tanulás	30
5.3. Vers, mese, dramatikus játék.....	34
5.3.1. Az óvodapedagógus feladatai.....	34
5.3.2. A fejlődés várható jellemzői az óvodáskor végén.....	38
5.4. Ének-zene, énekes játék, gyermektánc, zenehallgatás.....	38
5.4.1. Az óvodapedagógus feladatai.....	38
5.4.2. A fejlődés várható jellemzői az óvodáskor végén.....	42
5.5. Rajzolás, festés, mintázás, kézimunka.....	42
5.5.1. Az óvodapedagógus feladatai.....	43
5.5.2. A fejlődés várható jellemzői az óvodáskor végén.....	46
5.6. Mozgás, mozgásos játékok.....	46
5.6.1. Az óvodapedagógus feladatai.....	47
5.6.2. A fejlődés várható jellemzői óvodáskor végén.....	50
5.7. A környezet tevékeny megismertetése.....	51
5.7.1. Az óvodapedagógus feladatai.....	51
5.7.2. A fejlődés várható jellemzői az óvodáskor végén.....	54
5.8. Munkajellegű tevékenységek.....	54
5.8.1. Az óvodapedagógus feladata.....	55
5.8.2. A fejlődés várható jellemzői az óvodáskor végén.....	57
5.9. Kiemelt differenciált fejlesztések.....	57
5.10. Sajátos nevelési igényű gyermekek fejlesztése.....	58

5.11. Szociális hátrányok enyhítését segítő tevékenység.....	59
5.12. A gyermekek tehetséggondozása.....	60
6. A program kapcsolatrendszere.....	61
6.1. Az óvoda és a család	61
6.2. Az óvoda és a bölcsőde	61
6.3. Az óvoda és a pedagógiai szakszolgálati intézmények.....	61
6.4. Az óvoda és az iskola	62
6.5. Az óvoda és az „Óvodai nevelés a művészetek eszközeivel” egyesület kapcsolata.....	62
6.6. Az óvoda és az Oktatási Hivatal kapcsolata.....	62
6.7. Az óvoda és a pedagógiai oktatási központ.....	63
6.8. Az óvoda és a művészeti iskolák, együttések.....	63
6.9. Az óvoda és a közművelődési intézmények.....	63
6.10. Az óvoda és az egészségügyi gyermek-, és ifjúságvédelmi intézmények.....	63
6.11. Az óvoda és a fenntartó	63
6.12. Kiemelt törvényes kapcsolatok.....	64
6.13. Az óvoda egyéb kapcsolatai.....	64
7. Gyermekvédelmi munka az óvodában.....	64
8. Az alternatív program erőforrásai.....	66
8.1. Személyi feltételek	66
8.2. Speciális tárgyi feltételek.....	67
9. A program ellenőrzése, bevalásának vizsgálata.....	69
10. Legitimációs záradék	71
11. Érvényességi rendelkezések.....	72
12. Felhasznált irodalom	72

